

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ № 1**

**РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Матеріали
підсумкової науково-теоретичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених
(Київ, 16 травня 2024 року)

**Київ
2024**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ № 1

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Матеріали
підсумкової науково-теоретичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених
(Київ, 16 травня 2024 року)

Київ
2024

УДК 343.985(477)(06)

P-65

Редакційна колегія:

Русанівський С. В., т.в.о. директора навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Сірий Ю.М., т.в.о. заступника директора інституту з навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з державного управління;

Швець Т. В., провідний фахівець навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 13 травня 2024 року (протокол № 5)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть особисто автори

Розслідування та протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану [Текст] : матеріали підсумк. наук.-теорет. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених (Київ, 16 трав. 2024 р.) / [редкол.: С. В. Русанівський, Ю. М. Сірий, Т. В. Швець]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. – 180 с.

УДК 343.985(477)(06)

© Національна академії внутрішніх справ, 2024

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	
<i>Русанівський С.В.</i>	10
НАУКОВІ ДОПОВІДІ	
<i>Бандура Б.В.</i> НАРКОЗЛОЧИННІСТЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ.....	11
<i>Богаченко В. В.</i> РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ У ПРОТИДІІ ТЕРОРИЗМУ.....	13
<i>Бойко А.В.</i> ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	15
<i>Бондаренко А.Г.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО НЕПОВНОЛІТНІХ ..... ЩОДО	17
<i>Бондаренко М.В.</i> ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІІ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В РЕЖИМІ ВОЄННОГО СТАНУ.....	19
<i>Головко О. В.</i> ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, СКОЄНИМИ УКРАЇНСЬКИМИ ВІЙСЬКОВИМИ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ З ВІЙНИ У ЦИВІЛЬНЕ ЖИТТЯ.....	21
<i>Горобець Т. М.</i> РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	24
<i>Горюшкіна А. І.</i> ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ІЗ ЖУРНАЛІСТАМИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....	27
<i>Гриб А.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	29

Довженко А. С. ЦИФРОВІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	31
Дубина Н. А. ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	34
Єременко Н. А. ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	36
Капуста К. А. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	38
Коваль А. І. РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	43
Коломієць А. Ю. ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	46
Комаринська Ю.Б. ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	48
Коршак Л. І. ПРОТИДІЯ ДИВЕРСІЙНИЙ ТА ШПИГУНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	51
Красько І. А. Початковий етап РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ.....	54
Крачковська Д. С. ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	56

Кузнєцова В.Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПОДАЛЬШИМ ПРОВЕДЕННЯМ ТА ЗАКІНЧЕННЯМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	59
Кукурудза Я. А. ПРОБЛЕМАТИКА ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧО (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	62
Кур'ян В.В. КОРЕСПОНДУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ АДВОКАТА ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	65
Лисенко Б.О. СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КІБЕРПРОСТОРУ	67
Литвинюк І. С. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	69
Літвінов М. О. ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ НА НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ РИЗИКІВ.....	72
Лобас В. В. ПРИЧИНИ ЗБІЛЬШЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	74
Лукашенко Н.Д. СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ ЯК ВАЖЛИВИЙ РУШІЙ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	77
Маліцка А.Р. РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	79
Маляр А. М. ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	82

Мех С.Ю. ЮРИДИЧНА ОСВІТА У БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ.....	84
Мировська А.В. ДІЯЛЬНІСТЬ СПІЛЬНИХ СЛІДЧИХ ГРУП ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	88
Миронюк К.В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД В ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ.....	91
Михайлицька К.С. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	93
Мотозюк М. О. ОСНОВНІ ТЕХНІКИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ OSINT - ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	98
Нестерчук Я. О. РІЗНОВИДИ НАСИЛЛЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	102
Пагас А. Е. РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВООПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	104
Павленко С. В. ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВООПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНСТРУМЕНТІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ.....	106
Пархомчик В.С. РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВООПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	109
Парчевська О.О. СПОСОБИ РОЗКРАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, ЩО НАДХОДИТЬ В УКРАЇНУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	112

<i>Петренко Д. Р.</i> ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	113
<i>Пешкова А. В.</i> ВИДИ КОРПОРАТИВНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	116
<i>Пилипченко В. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	118
<i>Римарчук О. В., Михайлюк А. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	121
<i>Руденко А. І.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВООРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	126
<i>Русанівська Д. Д.</i> НЕНАДАННЯ ВІДПОВІДІ НА АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ, ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ	128
<i>Савчук Х. М.</i> РОЗШУКОВА РОБОТА ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	130
<i>Садовничий Б. О.</i> ЗМІНА СЛІДОВОЇ КАРТИНИ ЗЛОЧИНІВ У ПЕРІОД ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	132
<i>Семирозум І. М.</i> КРИМІНАЛІСТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	134
<i>Сливка Х. Р.</i> РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВООРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	138

Слободян О.С. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПО ФАКТАМ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	140
Тимчишин П. А. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ НОРМ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	142
Тимчишин П.А. ЗАВДАННЯ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	142
Токай М.Д. ДО ПИТАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ЗА УЧАСТЮ ОСОБЛИВО ВРАЗЛИВИХ ЖЕРТВ.....	146
Тринога Т.М. ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ.....	148
Троян А. В. АКСІОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	150
Фаста М.О. ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ ТА ЗЛОВЖИВАННЯ НИМИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	153
Федорак В. П. ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	155
Хлівна А.А. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	158
Хізанов О.Д. ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ПІД ЧАС ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	161

Хізанов О. Д. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ПІД ЧАС ПРАВОВОГО ПЕРІОДУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	164
Чернієнко Є. О. ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	166
Шуманевська К. А. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	168
Яценко С. В. ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ, БОСПРИПАСІВ ТА ВИБУХІВКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	171
Ящур П. О. ПРОБЛЕМАТИКА ВЗАЄМОДІЇ МІЖ РІЗНИМИ ГІЛКАМИ ВЛАДИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	173
Ящур П. О. РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД УКРАЇНИ.....	176

ВСТУПНЕ СЛОВО

Сергій РУСАНІВСЬКИЙ,

т.в.о. директора навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Щиро вітаю учасників науково-практичної конференції, метою якої є обговорення та виявлення найбільш ефективних підходів до розслідування та протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану.

Проведення такої конференції є кроком у напрямку покращення системи безпеки та правопорядку в сучасних умовах. Спільні зусилля науковців, практиків та законодавців дозволять розробити та впровадити ефективні механізми протидії кримінальним правопорушенням, що має вирішальне значення для забезпечення стабільності та безпеки країни.

Серед основних завдань нашого зібрання можна виділити: аналіз сучасного стану протидії кримінальним правопорушенням під час воєнного стану; виявлення основних причин та факторів, що сприяють зростанню кримінальної активності у період воєнного стану; розробка ефективних стратегій і тактик протидії кримінальним групам та окремим правопорушникам; обговорення можливостей покращення законодавства з метою забезпечення ефективної боротьби з кримінальними елементами у період воєнного стану.

Ми очікуємо, що результати науково-практичної конференції допоможуть розробити конкретні рекомендації та стратегії для вдосконалення системи протидії кримінальним правопорушенням у період воєнного стану. Це сприятиме забезпеченню безпеки громадян та стабільності суспільства в умовах воєнного стану.

Наука це могутня зброя у боротьбі з криміналом. Зараз, коли Україна протистоїть збройній агресії, саме перед науковцями стоять відповідальні завдання щодо врегулювання безлічі питань в рамках правового поля.

Бажаю всім плідної роботи!

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Бандура Богдана Вячеславівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

НАРКОЗЛОЧИННІСТЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Наркозлочинність – це соціальне явище, яке тісно пов'язане з немедичним вживанням наркотиків і подальшою, хворобливою залежністю від них (наркоманією), а також протиправною поведінкою осіб, що займаються незаконними діями з наркотичними засобами і вчиняють злочини під їх впливом [1, с.1].

Проблема наркозлочинності є однією з найгостріших соціальних і правових проблем України кінця ХХ – початку ХХІ століття. З 05 до 25 червня 2023 року Інститутом психіатрії та моніторингу наркотиків МОЗ України, було проведено онлайн-опитування осіб 25-54 років, щоб дізнатися яка вікова категорія осіб найбільш вживає наркотичні засоби. За результатами досліджень Українського моніторингового та медичного центру з наркотиків Міністерства охорони здоров'я України, про вживання наркотичних засобів охопило всі цільові вікові групи з найбільшою часткою людей віком 25-34 роки (33,1%), 35-44 роки (33,6%) та 45-54 роки (17,0%). Практично кожні двоє з трьох респондентів повідомили, що вживали наркотики 12 місяців, половина респондентів, які повідомили про вживання наркотиків впродовж життя, робили це протягом останнього року. [2, с.2-3].

Підлітковий вік – це перехідний етап між дитинством та дорослістю. Згідно з термінологією, яка застосовується в ООН, підлітки — це особи віком 10–19 років (ранній підлітковий вік – 10–14 років; пізній підлітковий вік – 15–19 років) [3].

У 2022 році нещасних випадків, а саме через вживання наркотичних засобів зафіксовано всього 64. У 2023 році такі випадки помітно зросли. Так, зокрема минулого року до медичних закладів столиці потрапили 174 дитини у стані наркотичного сп'яніння. Про це повідомила директорка Департаменту охорони здоров'я КМДА Валентина Гінзбург. Більш ніж у 2,5 рази зросла кількість дітей, переважно підліткового віку, яким через вживання наркотиків знадобилася допомога лікарів, зокрема і реаніматологів [4]. 11,3 %

опитаних підлітків України повідомили про те, що вони хоча б один раз в житті вживали наркотики, серед яких хлопці становлять 15,4 %, а дівчата - 7,9 % [5].

Актуальною на сьогодні є проблема вживання нових психоактивних речовин серед підлітків, а особливо тих, які де-юре в Україні не заборонені, адже їх немає в переліку заборонених препаратів, який затверджується Кабінетом Міністрів України. Утім, здійснивши аналіз судової практики в Єдиному державному реєстрі судових рішень не було віднайдено справ, у яких суди б наголошували на той факт, що наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги збувалися саме підлітками. Пов'язане це із тим, що чинний Кримінальний кодекс України не передбачає посиленої відповідальності для осіб, що збувають наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги підлітками, не зважаючи на підвищений ступінь суспільної небезпеки з огляду на руйнівний вплив таких речовин для дитячого організму.

Саме тому збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів несе більшу суспільну небезпеку ніж аналогічні дії по відношенню до дорослої людини. В результаті зазначеного, за відсутності вирішення проблеми масового вживання наркотиків та психотропних речовин, Україна в майбутньому матиме катастрофічні демографічні, соціальні та економічні показники, а також показники здоров'я населення, адже діти є підростаючим поколінням та майбутнім України. Потрібно виробити чітку стратегію захисту та виховання молодого покоління [5].

Отже, для вирішення проблем, пов'язаних з наркозлочинністю серед підлітків потрібно стимулювати участі молоді у спортивних заходах, розвиток інтересів та хобі, що зменшують ймовірність залучення до наркотиків. Посилення контролю за доступом до наркотиків, зокрема шляхом регулювання продажу та розповсюдження наркотичних засобів, а також розроблення стратегій контролю за місцями їх зберігання. Взаємодії з місцевими громадськими організаціями для розвитку, впровадження програм та ініціатив боротьби з наркозлочинністю серед підлітків.

Список використаних джерел

1. Спеціальна профілактика наркозлочинів. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/3085>

2. Онлайн-опитування щодо поширеності та частоти вживання окремих наркотичних і психотропних речовин в Україні – 2023. URL : <https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/vzhyvannya-narkotyktiv-v-ukrayini-rezultaty-opytuvannya-2023.pdf>

3. Підлітки та їхні основні психологічні проблеми-як поводитися з батьками. URL:<https://www.enableme.com.ua/ua/article/pidlitki-ta-ihni-osnovni-psihologicni-problemi-ak-povoditisa-bat-kam-9246>

4. Офіційний портал Києва. Інформація для батьків: статистика кількості нещасних випадків із підлітками зростає.

URL:https://kyivcity.gov.ua/news/informatsiya_dlya_batkiv_statistika_kilkosti_neschasnikh_vipadkiv_iz_pidlitkami_zrostaye_valentina_ginzburg/

5. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за вчинення злочинів щодо неповнолітніх у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів”.

URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GH7UF00A?an=3>

Богаченко Валерія Василівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ У ПРОТИДІІ ТЕРОРИЗМУ

Сьогодні правоохоронні органи відіграють особливу роль серед суб'єктів, що здійснюють протидію тероризму і екстремізму. Вона визначається різноманітністю і широтою компетенції, великим спектром повноважень щодо здійснення оперативно-розшукової, адміністративно-юрисдикційної, кримінально-процесуальної та інших видів діяльності по боротьбі з основною масою злочинів, наявністю у структурі різних служб і підрозділів, які спеціалізуються на попередженні злочинів терористичного характеру. Виходячи з цього, залежно від ситуації суб'єктами попереджувальної діяльності щодо тероризму та екстремізму можуть виступати будь-які служби [1, с. 4].

У ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» зазначено, що тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади, або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей, або погрози злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Згідно з ч. 1 ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» іншими суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом в межах своєї компетенції, відповідно до ч. 3 ст. 4 цього ж Закону є:

- Служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю (компетенція якої визначена у Законі "Про Службу безпеки України");
- Міністерство внутрішніх справ України;

- Національна поліція;
- Міністерство оборони України;
- центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;
- Управління державної охорони України;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи.

До участі у здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності, залучаються у разі необхідності також інші органи, приблизний перелік яких надається у ч. 4 і 6 ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»[2, с. 7].

Ефективність роботи співробітників правоохоронних органів, які здійснюють безпосередньо протидію тому чи іншому антигромадському чи протиправному явищу, багато в чому залежить від їхньої здатності своєчасно і чітко виявити в навколишній дійсності ознаки такого явища.

Так, підрозділи правоохоронних органів у своїй попереджувальній діяльності застосовують поряд із загальними спеціальні форми і методи антитерористичного контролю. Зокрема, на них покладається робота за такими напрямками: отримання та реалізація інформації про терористичні організації (спільноти), терористичні групи; проведення на території обслуговування спільних із зацікавленими підрозділами оперативно-розшукових заходів із виявлення та перекриття каналів надходження терористичним організаціям (співтовариствам), терористичним групам фінансових коштів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, пристроїв та інших засобів ураження; проведення оперативно-розшукових заходів з виявлення місць розташування терористичних груп і реалізації отриманої інформації; розшук терористів, які переховуються від слідства і суду, а також осіб, щодо яких є інформація про намір вчинити злочин терористичної спрямованості [3, с. 12].

Отже, у разі виявлення осіб, груп терористичної спрямованості проводяться такі заходи:

- підбираються джерела оперативної інформації про лідерів і організації терористичної спрямованості;
- ведеться оперативна розробка осіб, затриманих і заарештованих за злочини терористичного характеру;

- коригуються оперативні позиції в екстремістські налаштованих організаціях, а також серед осіб, що готують терористичні акції;

- здійснюється оперативний контроль за особами, підозрюваними у зв'язках із незаконними збройними формуваннями.

Таким чином, роль правоохоронних органів України у боротьбі з тероризмом надзвичайно важлива. Вони забезпечують безпеку громадян та держави, запобігаючи терористичним загрозам та забезпечуючи розслідування та покарання винних. У кінцевому підсумку, ефективність їхньої роботи впливає на стабільність та безпеку всього суспільства, а особливо в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Інформація щодо виникнення та поняття тероризму. URL: https://www.nuozu.edu.ua/zagruzka2/12_11_20-4.pdf

2. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

3. Деякі аспекти протидії правоохоронними органами терористичної та екстремістської діяльності, Гусєва В., Харків. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/562>.

Бойко Анастасія Василівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Захищаючи незалежність і державний суверенітет України доводиться воювати проти зовнішнього ворога в особі російського агресора, а також внутрішнього ворога, яким є злочинність та корупція. Під час війни викликом номер один для органів правопорядку є розслідування міжнародних злочинів (воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду) і притягнення винних до кримінальної відповідальності [1, ст.9].

Встановлено, що вагомий внесок в роботу поліцейських в умовах воєнного стану здійснено 15 березня 2022 року Верховною Радою України, яка ухвалила зміни до Закону України «Про Національну поліцію» з метою оптимізації діяльності поліції, зокрема під час дії режиму воєнного стану. Внесені зміни передбачають

доповнення статті 23 Закону України «Про Національну поліцію»[2] новими пунктами та наділення поліції повноваженнями, необхідними для виконання покладених на неї завдань, у тому числі в умовах воєнного стану. Зроблений висновок, що органи Національної поліції під час дії режиму воєнного стану захищають національні інтереси з протидії воєнним загрозам. Встановлено, що під визначенням «забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану» в Законі України «Про національну поліцію», можемо виділити наступні заходи: 1) посилений режим охорони публічного порядку та безпеки; 2) боротьба з диверсійно-розвідувальними силами; 3) охорона стратегічно важливих об'єктів і комунікацій життєдіяльності; 4) сприяння діяльності військової адміністрації, судів, прокуратури, судових органів в період дії воєнного стану.

Аналіз статистичних даних показав, що під час війни в Україні у 2022-2024 роках, спостерігалось суттєве скорочення найбільш розповсюджених видів майнових злочинів (крадіжок, розбоїв, грабежів тощо). Крім того, значно збільшилося число шахрайств та безумовно воєнних злочинів. Поліція активно здійснює превентивну роботу, спрямовану на запобігання та протидію злочинності, проводить підрахунок, збирання та аналіз інформації, а також вживає різнопланових заходів щодо виявлення та затримання правопорушників.

Ознаками поняття «протидія злочинності» є: діяльність, що провадиться визначеним колом суб'єктів у межах їх повноважень; спрямованість на зниження рівня злочинності, як негативного суспільного явища; метою цієї діяльності є мінімізація та ліквідація наслідків вчинення злочинів; формами такої діяльності є запобігання вчиненню злочинів шляхом виявлення і усунення передумов та безпосередніх їх причин, а також комплекс спеціальних організаційно-правових заходів правоохоронного та оперативного характеру, спрямованих на виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень і злочинів та мінімізація рівня злочинності[3].

Основними напрямками протидії злочинності є :

- створення єдиної бази даних військовослужбовців рф та членів незаконних збройних формувань, які беруть участь у збройній агресії проти України;

- забезпечення безпеки громадян шляхом підвищення кількості поліцейських патрулів та посилення контролю за об'єктами інфраструктури;

- проведення профілактичної роботи серед населення щодо правил безпеки та запобігання злочинності;

- співпраця з міжнародними організаціями та партнерами для обміну досвідом та отримання підтримки у боротьбі з злочинністю;

- правоохоронні органи повинні спільними зусиллями робити все, щоб зібрана в рамках кожного кримінального провадження

доказова база була фундаментальною та могла забезпечити невідворотність покарання воєнних злочинців як у національних судах, так і у міжнародних[4].

Отже, можна зробити висновок, що однією з основних функцій правоохоронних органів щодо забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, чого досягають вирішенням таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами; протидія різним проявам тероризму, ефективний контроль громадської безпеки, взаємодія з державними органами та органами місцевого самоврядування, підтримка населення для забезпечення стабільності та правопорядку.

Список використаних джерел

1. Збірник матеріалів другої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми протидії злочинності і корупції». URL: <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%2022.12.2023.pdf>.

2. Закон України «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Гладкова Є. Протидія злочинності. Вісник кримінологічної асоціації України. Випуск від 17.03.2018. URL: <https://visnikkau.webnode.com.ua/news/protidiya-zlochinnosti/>

4. URL: <https://pravo.ua/pravookhoronni-orhany-provely-naradushchodo-protydii-zlochynnosti-v-derzhavi-v-umovakh-voiennoho-stanu/>

Бондаренко Анна Григорівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх є диференційованою формою кримінального процесу в Україні. У зв'язку з цим, встановлені особливості розслідування кримінальних правопорушень за участю дітей.

Неповнолітніми (дітьми) є фізичні особи від народження до досягнення 18 років. Дуже важливо не плутати такі поняття як малолітні та неповнолітні особи, тому що малолітніми вважаються особи, які не досягли 14 років, про що свідчить ст. 3 ч. 1 п. 11, 12 [1]. Таким чином, категорія «малолітня особа» входить до категорії

«неповнолітня особа», але не будь-який неповнолітній може бути малолітнім. Саме до малолітніх прикута особлива увага, оскільки вони надзвичайно вразливі та незахищені через свою ще не сформовану психічну діяльність.

Першою особливістю розслідування є те, що кримінальне провадження щодо неповнолітніх здійснюється слідчим, дізнавачем, які спеціально уповноважені керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх. На мою думку, ця позиція законодавця є правильною, тому що особа, яка має досвід роботи з неповнолітніми, вже розуміє психологічні та фізичні особливості таких суб'єктів, тому це значно полегшить процес розслідування та надасть більш якісні результати. Водночас це вплине на строки розслідування, адже якщо слідчий вже знає всі особливості, то внаслідок цього він зможе швидко і якісно зібрати докази. Важливість проведення розслідування саме таким слідчим або дізнавачем ще полягає в тому, що якщо некомпетентний в цій сфері слідчий почне здійснювати розслідування то він може втрати важливі докази і можливість зібрати ці докази, в той час як кваліфікований слідчий відразу звернув би увагу на ці докази і вилучив їх. З цією метою уповноважені особи систематично підвищують кваліфікацію в частині дитячої психології та її застосування, наприклад, під час допиту та в інших діях.

Другою особливістю варто зазначити обов'язкову участь законного представника неповнолітнього. Законними представниками зазвичай є батьки. Але у випадках, коли обраний уповноваженою особою законний представник може завдати шкоди інтересам неповнолітнього його можна усунути від участі у кримінальному провадженні і залучити замість нього іншого законного представника.

Законом передбачено, що законний представник залучається обов'язково. У зв'язку з тим, що неповнолітні особи не в змозі самостійно та повноцінно розпоряджатися своїми діями та в силу свого віку (а відповідно – психологічного стану та розвитку), вони не до кінця розуміють, що можна робити і що заборонено, і можуть навіть не усвідомлювати настання наслідків та відповідальності за свої дії. Видається, найрозповсюдженішим випадком заміни законного представника є такі випадки, коли представник налаштований проти неповнолітнього, але в інтересах іншого близького родича (наприклад, мати в інтересах втічима).

В проведенні процесуальних дій з неповнолітнім необхідно залучати також педагога або психолога та за необхідності - лікаря. Обираючи між педагогом та психологом, краще надавати перевагу психологу, адже у психолога більше навичок та знань у сфері яка нас цікавить, а саме психологічний та фізичний стан потерпілого, ці два стани безпосередньо пов'язані та взаємодіють. А також обираючи психолога ми враховуємо те, що за його участі ми в майбутньому зможемо отримати висновок від психолога про стан неповнолітнього

підозрюваного під час проведення процесуальної дії (наприклад, допиту).

Лікаря бажано залучати, тому що він може знадобитися для будь-кого з учасників процесуальної дії, адже навіть найпростіше це емоційний вплив на організм та хвилювання, інколи це навіть може призвести до втрати свідомості, тому участь лікаря не буде зайвою, проте, це на вибір уповноваженої особи.

Допит, в свою чергу, є кульмінацією досудового розслідування. Якщо загальний час проведення допиту на добу становить 8 годин з перервою після кожних двох годин, то для неповнолітніх цей час значно коротший. Проведення допиту неповнолітньої особи дозволяється дві години на добу з перервою після одної години, законодавець не вказує час перерви. Такий порядок встановлений з метою забезпечення уникнути перевантаження стану неповнолітнього.

І загалом, головною особливістю розслідування кримінальних правопорушень щодо неповнолітніх є те, що досудове розслідування повинно проводитися максимально наближено до звичних умов життя підозрюваного щоб не нашкودити психологічному стану неповнолітнього. Слідчий зобов'язаний здійснювати процесуальні дії відповідно до вікових та психологічних особливостей підозрюваного неповнолітнього, а також роз'яснювати йому суть процесуальних дій та вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. -с.: тов «ВВП нотіс», 2024. – 420с.

Бондаренко Марина Володимирівна,
здобувач вищої освіти магістра Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сірий Юрій Миколайович,
т.в.о. заступника директора з навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з державного правління

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В РЕЖИМІ ВОЄННОГО СТАНУ

Протидія корупційним правопорушенням в умовах воєнного стану вимагає особливої уваги та координації з боку уряду, правоохоронних органів та громадськості.

Відповідно до абз. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», **корупційне правопорушення** – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону (в т. ч. поліцейським), за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. [1]

В той час, коли військові здійснюють успішну оборону та готуються до контрнаступу, спецслужби розкривають та припиняють діяльність ворожих агентів, а волонтерські організації компенсують недоліки в гуманітарній та оборонній допомозі, що не встигає забезпечити держава, залишається ще один фронт, де ворог не спить - це боротьба з корупцією, що може загрожувати усім зусиллям на шляху до перемоги. [2]

Умови воєнного стану в Україні формують свої власні складнощі та проблеми щодо запобігання корупції. Введення воєнного стану в Україні «створило» сприятливі умови для виникнення нових форм корупційних правопорушень через зміну соціально-економічного та політичного контексту, серед них такі, як:

1. Наявність приватного (корупційного) інтересу під час здійсненні розслідувань корупційних правопорушень (в регіонах ведення активних бойових дій спостерігається недостатня ефективність правоохоронних органів у здійсненні розслідувань корупційних правопорушень. Це обумовлено декількома факторами, включаючи відсутність високого рівня професіоналізму серед правоохоронців, що може призводити до непродуктивних або неповних розслідувань. Крім того, присутність корупційних схем у власних рядах правоохоронців, яка може включати в себе взаємодію з організованою злочинністю або незаконні угоди з іншими особами, що ускладнює виявлення та припинення корупційних дій. Вплив інших посадових осіб на діяльність правоохоронних органів, що може стати перешкодою для незалежного та об'єктивного розслідування).

2. Корупційні прояви у сфері закупівель військової техніки та обладнання (у зв'язку зі збільшення потреби у військових ресурсах зростає корупція у сфері закупівель військового обладнання та послуг, оскільки на час дії правового режиму воєнного стану, є спрощена система здійснення закупівель).

3. Експлуатація гуманітарної допомоги (чималі обсяги гуманітарної допомоги, які відправляються до зони ведення бойових дій, стають предметом корупції, коли частина цієї допомоги може бути втрачена або використана не за призначенням).

4. Торгівля зброєю та контрабанда (збройний конфлікт збільшує попит на зброю, що створює умови для незаконної торгівлі зброєю та контрабанди).

5. Корупція у гуманітарних програмах та соціальних послугах (воєнний стан призводить до зміни соціально-економічного середовища, що сприяє корупції у гуманітарних програмах та

соціальних послугах, призначених для мирного населення та внутрішньо переміщених осіб).

Розв'язання цих проблем потребує ефективних заходів у боротьбі з корупцією, таких як: створення атмосфери неприйняття та осуду корупції у всіх її проявах; підвищення прозорості у державних закупівлях; посилення контролю за використанням гуманітарної допомоги; підвищення відповідальності урядових чиновників та створення механізмів незалежного моніторингу. Загалом, ефективна протидія корупції в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, що включає законодавчі, інституційні, громадські та міжнародні заходи.

Для успішної боротьби з корупцією в умовах воєнного стану необхідно враховувати ці проблеми та розробляти адаптовані стратегії, спрямовані на зниження ризику корупційних правопорушень та зміцнення інституційної інтегритету.

Список використаних джерел

1. Про корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 30.04.2024).

2. Корупція на війні гірша за мародерство/ LexInform: Правові та юридичні новини, юридична практика, коментарі URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/korupsiya-na-vijni-girsha-za-maroderstvo/>.

3. Тетерятник Г. К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d51341ad-ac45-420e-aaaa-2671daf5526c/content>.

Головко Олександр Віталійович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович,

доцент кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, СКОЄНИМИ УКРАЇНСЬКИМИ ВІЙСЬКОВИМИ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ З ВІЙНИ У ЦИВІЛЬНЕ ЖИТТЯ

Наразі гостро стоїть питання проблеми повернення військових після війни у цивільне життя. Після того, як українські військові повернуться додому з війни, дуже велике навантаження було на їхній

психологічний стан. Багато військових набули собі психічних та психологічних розладів. І їм буде надзвичайно складно у цивільному житті після повернення з війни. Кожен військовий - це індивідуальність. І кожен може боротися зі своїми проблемами самостійно. Проте борються вони зі своїми проблемами по-різному, адже дехто може побороти пригнічений моральний стан, а дехто продовжує жити з ПТСР. Незважаючи на війну, яка триває вже не малу кількість часу, багато цивільних вже звикли до війни і живуть звичайним життям. І коли багато військових повернуться додому, у багатьох буде виникати відчуття несправедливості. А у зв'язку з цим буде і виникати відчуття, що їм "всі повинні". Звичайно ми маємо дякувати нашим військовим та повністю подбати про те, щоб їхні права, як військових, були захищені. Але, на жаль, не всі цивільні громадяни будуть дотримуватися поваги до військових. У зв'язку з цим у військових будуть виникати думки, що їх взагалі ніхто не цінує і це може підвищити їх деморалізований стан. Через це військові будуть впадати в різні види залежностей(наркоманія, алкоголізм тощо), що може призвести до ще більш ускладнених випадків. Дуже великий шанс того, що після повернення військових з фронту, збільшуватимуться випадки вбивств, зґвалтувань та різних інших надзвичайних ситуацій, де суб'єктами вчинення кримінальних правопорушень будуть безпосередньо самі військові. І нам, як поліцейським, з цими випадками, безпосередньо, працювати. Загроза нашому життю надзвичайно збільшиться, адже ми будемо працювати з людьми з дуже вразливою психікою. І ймовірні ситуації, де буде здійснюватися посягання на життя та здоров'я поліцейських.

Це складна ситуація, яка вимагає ретельної уваги та комплексного підходу на різних рівнях.

Повоєнна реінтеграція військових у цивільне життя - величезне випробування. Пережитий бойовий стрес, травми, втрати - все це неминуче залишає глибокий слід на психіці. Посттравматичний стресовий розлад, депресія, тривожність, агресивність - поширені наслідки. До того ж, відчуття відчуженості від суспільства, що не пережило війну, незрозумілість цивільними трагедій фронту - все це погіршує психоемоційний стан ветеранів.

Це може провокувати агресію, нехтування законом, вживання психоактивних речовин для зняття стресу. А звідси й зростання кількості правопорушень за участю демобілізованих - побиття, насильство, вбивства.

Для поліції така ситуація створює підвищені ризики під час роботи з колишніми військовими з нестабільною психікою. Втручання в такі інциденти вимагає максимальної обережності і професіоналізму. Вже відбувся випадок 20 квітня 2024 року[1], коли на Вінниччині було розстріляно двох поліцейських, де один отримав поранення, а інший помер. Відбулося це тоді, коли вночі поліцейські зупинили військову машину, де сиділи двоє чоловіків у формі. Коли поліцейський

попросив показати машину на наявність заборонених предметів, в подальшому відбувся напад на поліцейських з застосуванням вогнепальної зброї. Скоріш за все ті особи у військовій формі були саме військовими і скоріш за все вони везли щось заборонене. А це також доволі велика проблема, яка потребує окремого розгляду, що стосується вивезення зброї військовими з фронту. Поліцейському, який загинув, було всього 20 років. Його вбили за те, що він виконував свої службові обов'язки. І це, на жаль, лише початок багатьох схожих ситуацій. Коли більшість військових повернуться з війни, таких випадків буде ще більше. Поліції треба бути готовими до таких складних ситуацій.

Тому надзвичайно важливо запровадити комплексну систему психологічної реабілітації та ресоціалізації ветеранів на державному рівні. Це має включати доступну психотерапію, лікування ПТСР, програми адаптації, перекваліфікації, матеріальної підтримки. Паралельно необхідна широка роз'яснювальна кампанія в суспільстві для формування порозуміння та поваги до проблем військових.

Повернення військових додому після війни – складний процес, що потребує уваги та підтримки. Поліцейські можуть допомогти військовим, які стикаються з труднощами після повернення, за допомогою різних підходів. Наприклад, спеціальне навчання з роботи з ветеранами, які страждають на ПТСР або інші психологічні проблеми, допоможе краще розуміти їхні потреби.

Співпраця з психологами та психіатрами надасть змогу надати необхідну підтримку та скерувати військових до відповідних фахівців. Створення кризових груп реагування для вирішення конфліктів може допомогти ефективно впоратися з кризовими ситуаціями.

Розробка індивідуальних планів безпеки для ветеранів сприятиме їхній адаптації до цивільного життя. Підтримка реабілітаційних програм допоможе з працевлаштуванням, медичним лікуванням та соціальною інтеграцією.

Залучення сімей до процесу підтримки полегшить комунікацію та взаємодію. Створення спільнот підтримки для військових та їхніх родин сприятиме обміну досвідом та взаємній допомозі. Підвищення обізнаності серед громадян щодо труднощів, з якими стикаються військові після війни, сприятиме більшій підтримці та розумінню. Застосування цих заходів допоможе поліцейським ефективно взаємодіяти з військовими, які повертаються з фронту, і сприятиме їхній успішній реінтеграції у суспільство.

Також треба покращувати законодавство, що стосується військових для забезпечення їхніх прав, а також удосконалювати надання психологічної підтримки військовим. Це має хоч трохи знизити рівень скоєння кримінальних правопорушень військовими.

Обов'язково треба оновлювати підходи поліцейських у роботі з військовими. За можливості, оновлювати законодавство, яке буде враховувати не лише загальну роботу з будь-якими категоріями

суб'єктів, а саме з категорією військових. Це може стосуватися, як застосування вогнепальної зброї в ЗУ «Про Національну поліцію»[2], спеціальних засобів а також багато інших питань. Всі ці аспекти потребують окремого розгляду.

Застосовуючи ці методи, поліцейські зможуть краще взаємодіяти з ветеранами, сприяти їхній реабілітації та запобігти можливим проблемам. Лише поєднавши всі ці заходи, можна мінімізувати деструктивні наслідки та успішно інтегрувати ветеранів у мирне життя після війни.

Список використаних джерел

1. Сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/politsiia-rozshukuie-osib-iaki-vnochi-rozstriliali-politseyskykh-na-vinnychchyni>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. виданий Голос України, Урядовий кур'єр, Офіційний вісник України, Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/card6#Public>

Горобець Тетяна Мирославівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Висотенко Юлія Вікторівна,

викладач кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вже з 2014 року Україна перебуває у нестабільних відносинах із сусідньою державою Росією, яку раніше вважала братським народом. З 24.02.2024 р. Росія розпочала повномасштабне вторгнення на територію України, була розпочата російсько-українська війна. З початком цього, на території нашої держави був введений воєнний стан, який став початком змін певних законів, кодексів та нормативно-правових актів України.

Було введено зміни до Кримінального кодексу України, який посилив кримінальну відповідальність за певні злочини, а також були добавлені статті до ККУ, такі як Колабораційна діяльність (ст.111-1 ККУ); Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників (ст.436-2 ККУ). В п. 11 ч 1 ст. 67 ККУ

закріплено, що вчинення кримінального правопорушення з використанням воєнного стану, є обтяжуючою обставиною. [1]

Проблематика кримінальних проваджень в умовах воєнного стану актуальна через невизначеність та нерозкритість певних питань у цій сфері. У зв'язку з цим 01.05.2022 р. набрав чинності Закон №2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», який встановив, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, які зазначені у ч. 1 ст. 7 КПК України. [2] Також законодавець змінив назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану», а також було доповнено ст. 615 КПК України.

З початком війни на території України, а найбільше на окупованих та деокупованих ділянках, зросла кількість кримінальних правопорушень. Тому, можна визначити такі форми протидії злочинності:

- профілактика кримінальних правопорушень – вона полягає в проведенні профілактичних бесід з громадянами, а особливо з категорією осіб, які раніше вчиняли правопорушення, а також полягає в нейтралізації криміногенних передумов можливих правопорушень.

- попередження кримінальних правопорушень – це сукупність заходів, які спрямовані на конкретних осіб або груп осіб, які мають наміри для вчинення злочину. Полягає в інформування особи про нерациональність спланованого правопорушення.

- запобігання злочинності – це припинення фактично розпочатого створення умов для вчинення кримінального правопорушення. Тобто припинення готування до кримінального правопорушення (ст. 14 ККУ) або замаху на кримінальне правопорушення (ст. 15 ККУ).

Визначаючи характерологічні ознаки механізму протидії злочинності в Україні, О. Горішний відзначав, що «протидія злочинності є комплексним організаційно-правовим явищем, що спрямоване на удосконалення кримінологічної діяльності (системи заходів, які спрямовуються на елімінацію, нейтралізацію, блокування причин, чинників, умов і детермінантів злочинності). Водночас механізм кримінально-правового впливу є функціональним комплексом визначених кримінальним законом і використовуваних у правозастосовній практиці стосовно тих осіб, які винні у вчиненні злочинів, а також у превентивному сенсі, певних прийомів, технологій і засобів. Це об'єктивно необхідний складний динамічний процес практичної реалізації негативної, однак справедливої та невідвотної реакції держави на вчинення

кримінальних правопорушень, за допомогою системи кримінально-правових засобів, визначених законом (кримінально-правових норм, кримінально-правових відносин й актів застосування норм кримінального права), з метою забезпечення та підтримки порядку в соціумі».[3]

Фундаментальною домінантою кожного державно-правового механізму протидії злочинності постає чітко визначена кримінально-правова політика. Водночас її визначальні напрями окреслюються на підставі об'єктів кримінально-правової охорони, що згруповані за видами і систематизовані відповідно до рівня їх значущості для суспільства.

Рівневий розгляд кримінально-правової політики дає змогу виокремити доктринальний, програмний (системний), законодавчий, правозастосовний, правовиконавчий і науковий рівні. [4] Проте, на жаль, в Україні до тепер немає актуальних державних стратегій, програм щодо протидії злочинності. Щодо державної програми протидії злочинності, то вона є саме тим нормативно-правовим актом, в якому на конкретний часовий проміжок окреслюються організаційно-правові заходи, здебільшого кримінологічного напрямку (запобігання й протидія злочинності), та суб'єкти виконання конкретних завдань. Така пасивність законодавця в Україні проявляється ще зі здобуття державою незалежності, адже ще з 1991 року в Україні стрімко зростала криміногенна ситуація, яка набувала соціальної загрози для державної безпеки. Проте, попри всі складнощі в Україні у 1993 р. все ж ВРУ ухвалила Державну програму боротьби зі злочинністю, яка діяла протягом 1993 – 1995 років. [5]

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можна дійти до висновку, що наша держава потребує удосконалення національного законодавства в сфері протидії злочинності. Особливо важливо законно протидіяти цим злочинам у цей нестабільний час, адже воєнний стан – це невизначений в часі і не прогнозований правовий режим, а кримінальне провадження має чітко окреслені межі, строки розгляду справи та притягнення до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131 зі змінами. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. №4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2001. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Горішний О.О. Співвідношення механізмів протидії злочинності та кримінально-правового впливу. Форум права. 2011. № 2. С. 189–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_32

4. Борисов В. І., Фріс П.Л. Поняття кримінально-правової політики. Правова доктрина України: у 5 т. Тацій В.Я., Борисов В.Я., Батиргареева В.С. та ін. Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. Харків: Право, 2013. С. 56–71.

5. Державна програма боротьби зі злочинністю. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3325-12#Text>

Горюшкіна Анастасія Ігорівна,

здобувач наукового ступеня доктора філософії кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Комаринська Юлія Борисівна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ІЗ ЖУРНАЛІСТАМИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

На сьогоднішній день, висвітлення ходу розслідування кримінальних правопорушень є популярним напрямом у журналістській діяльності. Водночас, відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим [1], а враховуючи специфіку розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України необхідно зазначити що більшість процесуальних дій проводиться негласно, що у свою чергу має обмежене коло осіб яке володіє інформацією слідства.

До основних напрямів взаємодії правоохоронних органів із суб'єктами медіа відносять: формування суспільної думки щодо питань кримінальної протиправності, поглиблення правової поінформованості населення, інформування про діяльність правоохоронних органів, забезпечення розкриття, розслідування та профілактику кримінальних правопорушень [2, с. 84]. Більше того, в контексті розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України, участь громадськості у кримінальному провадженні не пов'язана з підготовкою та проведенням слідчих (розшукових) дій, а головним чином зводиться до:

1. повідомлення органів досудового розслідування про вчинені кримінальні правопорушення (або про такі, що готуються);

2. виконання окремих технічних прийомів, необхідних для проведення слідчих (розшукових) та (або) пошукових дій для виявлення та вилучення речових доказів;

3. здійснення перевірок, рейдів вздовж прикордонної зони та біля пунктів пропуску перетину державного кордону з метою виявлення кримінальних правопорушень;

4. допомоги слідчому (оперативним співробітникам) у виявленні нових епізодів кримінально-протиправної діяльності, установлення пособників, інформаторів, перевізників, підробників документів для перетину державного кордону;

5. повідомлення правоохоронним органам про місце знаходження злочинців, що переховуються;

6. допомоги у виявленні місць можливого переховування незаконних мігрантів;

7. здійснення організаційних заходів з профілактики [3, с. 142-143].

Слід зауважити, що журналісти можуть запрошувати слідчих на брифінги або прес-конференції для роз'яснення деталей розслідування та відповіді на питання. Крім того, співпраця із суб'єктами у сфері медіа може допомогти залучити додаткові свідчення чи інформацію від громадськості, що сприятиме успішному завершенню досудового розслідування.

Співпраця з журналістами може сприяти виявленню системних проблем які знаходяться в основі незаконного переправлення осіб через державний кордон і сприяти прийняттю ефективних заходів для їх вирішення. Журналісти можуть вести своє власне розслідування та надавати додаткову інформацію, яка мала б значення для досудового розслідування. Таким чином, співпраця з представниками медіа може бути важливим елементом успішного розслідування та боротьби з незаконним перетином державного кордону.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>. (дата звернення 08.04.2024).

2. Журавель В. А. Проблеми теорії та методології криміналістичного прогнозування. Харків: Право, 1999. 304 с.

3. Горин М. С. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: дис. канд. юр. наук: 12.00.09. Київ: Право, 2023. 255с.

Гриб Аліна Сергіївна,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Доценко Олександр Сергійович,
професор кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року стало ключовим моментом в історії України, що суттєво вплинув на всі сфери життя, не оминаючи й адміністрування правосуддя. Забезпечення верховенства права та доступ до правосуддя в умовах воєнних дій стає викликом, який потребує ретельного дослідження та комплексних рішень.

Виходячи з особливостей цієї проблеми, Верховна Рада України прийняла Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII, де в ст.26 закріпила основні положення щодо здійснення судочинства в період воєнного стану, а саме:

1. одним із ключових аспектів впливу воєнного стану на судочинство є зміна територіальної юрисдикції судів. У випадку, коли суди, розташовані на території, де оголошений воєнний стан, не мають можливості здійснювати правосуддя, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах. Це може призвести до перевантаження судів в інших регіонах, а також до складнощів для учасників судового процесу, яким доведеться добиратися до судів, розташованих на значній відстані;

2. скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Це правило покликане забезпечити неупередженість та законність судового розгляду, навіть в умовах воєнного стану;

3. створення надзвичайних або спеціальних судів також не допускається. Це пов'язано з тим, що такі суди можуть бути інструментом для порушення принципів верховенства права та незалежності судів [1].

24 лютого 2022 року Президент України видав Указ та Верховна рада України затвердила закон України «Про введення воєнного стану в Україні», а потім 5 лютого 2024 року затвердили Указ Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», який продовжує воєнний стан на 90 діб [2; 3].

В умовах воєнного стану робота судової системи України зазнає певних змін, спрямованих на забезпечення безпеки учасників судового процесу та збереження верховенства права:

1. Тимчасове зупинення судочинства:

У разі виникнення реальної загрози життю, здоров'ю або безпеці відвідувачів суду, працівників апарату суду чи суддів судом оперативно приймається рішення про тимчасове зупинення його роботи.

2. Розгляд невідкладних справ:

Справи, які не мають невідкладного характеру, розглядатимуться лише за умови письмової згоди всіх учасників судового процесу.

Не підлягають відкладенню судові засідання, на яких розглядається питання про обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

3. Забезпечення безпеки:

З метою забезпечення безпеки учасників судових процесів та відвідувачів судів припиняється особистий прийом громадян керівництвом суду.

4. Обмежується допуск до судових засідань осіб, які не є їх учасниками.

5. Можливість відкладення справ та проведення відеоконференцій:

Якщо суд не припинив свою роботу, учасники судових процесів мають право подати заяву про відкладення розгляду справи у зв'язку з воєнними діями.

6. Поновлення процесуальних строків.

Введення воєнного стану може призвести до подовження процесуальних термінів [4].

Спеціалісти СЕРЕЖ висловили схвалення щодо запропонованих Верховним Судом України заходів, підкресливши важливість активного впровадження відеоконференцзв'язку в ході судових засідань.

На думку експертів, за умови неухильного виконання судами України змін до національного законодавства, процедура розгляду та вирішення публічно-правових спорів не буде суперечити визнанням стандартам і принципам у сфері прав людини [5].

У сучасну епоху можливість безпечного доступу до правосуддя дозволяє електронний документообіг, що дає змогу оцифровувати матеріали справи і зберігати їх на надійних і захищених серверах, а участь у судовому засіданні можна проводити у режимі відеоконференції з авторизацією учасників процесу за допомогою електронного підпису. Така необхідність може виникати у зв'язку із загрозою життю і здоров'ю учасникам процесу або у разі неможливості бути фізично присутнім у судовому засіданні [6, с. 221-222].

Отже, введення режиму воєнного стану наніс значний вплив на адміністративне судочинство в Україні. Зміна територіальної юрисдикції, ускладнення та повна неможливість доступу до судів через воєнні дії і тимчасову окупацію території держави суттєво обмежує здійснення любых форм судочинства в країні. Забезпечення безпеки всіх учасників судового процесу стало головним пріоритетом держави. Проте всі головні аспекти передбачені в Конституції України та інших нормативно-правових актах держави все ж таки збереглися: такі як верховенство права, заборона створення надзвичайних і спеціальних судів, заборона пришвидшення та скорочення судового процесу. Впровадження засідень в режимі відеоконференцій сильно покращує участь учасників судочинства в умовах воєнного стану та головне забезпечує безпеку громадян.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 №389-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
3. Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3564-20#Text>
4. Робота судів України в умовах воєнного стану https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209874_robota-sudv-ukrani-v-umovakh-vonnogo-stanu.
5. Консультація СЕРЕЖ з судовими органами України щодо удосконалення законодавства про дистанційне правосуддя в умовах війни, що триває. Офіс Ради Європи в Україні : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/MNcGRuP>
6. Завидняк А.В. Доступ до адміністративного правосуддя в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 1 (32). С. 221-222. <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/43.pdf>

Довженко Андрій Сергійович,
аспірант кафедри публічного
управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх
справ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному світі стрімко зростає роль цифрових технологій,

впровадження цифрових технологій у всі сфери життя, а себе ми вже не уявляємо без електронних пристроїв. У тому ж сучасному світі, норми міжнародного права щодо недопущення конфліктів і воєн діють вкрай неефективно або й взагалі не діють, а більш сильну у економічному та військовому плані країну нічого не стримує від необґрунтованої агресії у бік країни слабшої.

У цьому сучасному світі опинилась Україна. Воєнний стан незворотно вплинув на життя нашої країни, у тому числі спричинив зростання злочинності. Це у свою чергу призвело до необхідності розробки більш ефективних методів розслідування кримінальних правопорушень.

Цифровізація кримінального процесу стає одним з ключових елементів, які сприяють підвищенню удосконаленню діяльності правоохоронних органів та забезпечує їх здатність ефективно реагувати на злочинні дії в умовах війни.

У цьому контексті слід розглянути саме поняття «цифровізація» та цілі, які можливо досягнути від її впровадження у кримінальному процесі. Так, у науковій літературі існує декілька визначень цього терміну, найбільш влучним з яких, на нашу думку є такий – це процес покращення процедур, механізмів, методів діяльності через запровадження інформаційно-комунікативних технологій у діяльність та комунікацію [1].

Одним із шляхів вдосконалення процесу розслідування кримінальних правопорушень є впровадження у органах досудового розслідування інформаційно-комунікаційних систем досудового розслідування (далі – ІКС).

Правову основу використання ІКС становить ст. 106-1 КПК України, якою надано визначення системи, її правовий статус, порядок функціонування, взаємодії з іншими системами, можливість використання сторонами [2].

Слід окреслити основні цілі, які можливо досягти у контексті впровадження ІКС:

1. ***Збереження матеріалів досудового розслідування.*** В умовах воєнного стану та загрози ведення бойових дій на певних територіях, свою виняткову актуальність здобуває проблема збереження матеріалів кримінального провадження від можливого знищення. Цифровізація дозволить зберігати матеріали досудового розслідування у електронному вигляді на захищеному сервері, убезпеченому від зони бойових дій.

2. ***Цілодобовий та віддалений доступ уповноважених осіб до матеріалів досудового розслідування.*** З переведенням кримінального провадження у цифрову форму відпадає необхідність витратити час та зусилля на доставку кримінального провадження від одних уповноважених осіб до інших, наприклад, від слідчого до прокурора або від одного органу досудового розслідування іншому

при передачі кримінального провадження за підслідністю. Особливо це стосується складних багатоепізодних кримінальних проваджень, матеріали яких можуть становити не один десяток томів.

3. **Унеможливлення доступу сторонніх осіб до інформації (відомостей) у кримінальному провадженні.** Належний спосіб авторизації, забезпечення технічних засобів шифрування інформації, логування дій у системі унеможливить несанкціонований доступ до матеріалів досудового розслідування сторонніми особами, унеможливить витіки інформації.

4. **Економія матеріальних ресурсів.** Заміна паперових документів цифровими, відсутність необхідності виготовлення копій матеріалів забезпечить значну економію матеріальних ресурсів, таких як папір, витратні матеріали для друку, зменшить навантаження на офісну техніку.

5. **Економія часу на складання процесуальних документів.** Належним чином налаштований процес роботи зі складання процесуальних документів, автоматизація заповнення певних відомостей, які дублюються у документі, застосування форм та шаблонів значно пришвидшить процес їх створення, унеможливить помилок при їх складанні.

6. **Спрощення та пришвидшення взаємодії між органом досудового розслідування, прокурором, судом.** Передача процесуальних документів каналами електронного зв'язку від слідчого до прокурора чи суду, між різними органами досудового розслідування, а так само отримання відомостей про прийняте рішення, погодження прокурором певних документів шляхом накладення кваліфікованого електронного підпису позитивно вплине процес розслідування, оскільки усуває необхідність витрачання часу на доставлення документів, очікування погодження, збільшить ресурс органів досудового розслідування на виконання інших задач.

7. **Спрощення взаємодії між стороною обвинувачення, стороною захисту, іншими учасниками кримінального провадження.** Упровадження цифрових технологій дозволить слідчому, прокурору віддалено надавати стороні захисту, іншим учасникам досудового розслідування процесуальні документи, які їх стосуються, наприклад, клопотання, повістки, повідомлення та одержувати відомості про їх отримання. У зворотній бік сторона обвинувачення може отримувати від захисту, інших учасників клопотання, заперечення, скарги тощо у електронному вигляді. Зазначені заходи сприятимуть унеможливленню затягування сторонами строків та сприятимуть оперативності їх вирішення.

8. **Аналітичне забезпечення досудового розслідування.**

Обробка великих масивів даних, аналітика великих обсягів інформації даних надасть змогу швидко та ефективно обробляти

докази вчинення кримінальних правопорушень, що в умовах зростаючої злочинності є одним із ключових факторів.

Список використаних джерел

1. Савченко О.С. Систематизація наукових підходів до поняття «Цифровізація у публічному управлінні». *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування, 2022 р., No 2 (76)* URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2022/12.pdf.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13 квітня 2012 року № 4651-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n6974>

Дубина Наталія Анатоліївна,
здобувач вищої освіти Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галаган Олександр Іванович,
професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану створюють додаткові виклики для протидії злочинам, пов'язаним з торгівлею людьми. Воєнний конфлікт часто призводить до збільшення числа вразливих осіб, руйнування інфраструктури та знищення соціальних механізмів захисту. Тому протидія злочинам, пов'язаним з торгівлею людьми, в умовах воєнного стану вимагає особливого підходу та заходів з боку влади, правоохоронних органів та міжнародних організацій.

Згідно зі статтею 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Стаття 29 Конституції України закріплює, що право на свободу та особисту недоторканність є одним із найбільш вагомих і значущих прав людини [1].

Торгівля людьми є особливо небезпечним злочином, учиненням якого не лише порушуються права людини та руйнується особистісна цілісність постраждалої особи, а й відбувається посягання на основи правової держави та верховенства права. Нині у зв'язку з військовою агресією росії ця тема є особливо актуальною для нашої держави [2].

Отже, торгівля людьми – це злочинна діяльність, що включає у себе купівлю, продаж або обмін людьми з метою експлуатації. Це серйозне порушення прав людини і часто включає в себе примусову працю, сексуальне рабство, торгівлю органами або інші форми експлуатації. Все перелічене несе величезну загрозу не лише до людей,

які стали жертвою, але й для всіх оточуючих, які можуть стати наступними чи бути свідками цього кримінального правопорушення.

Жінки та діти, які змушені покинути Україну через військову агресію росії та прямують до сусідніх країн, стикаються з ризиками торгівлі людьми. Водночас чоловіки, що залишаються всередині країни, також можуть стати здобиччю торговців людьми, застерігає Міжнародна організація з міграції (МОМ), Агентство ООН з питань міграції [3].

Адже, шукаючи прихисток за межами своєї країни, жертви можуть бути налякані невідомим, яке настане перед ними і шукаючи допомоги, знаходити її там, де панують кримінальні злочини. Ось деякі особливості протидії цьому виду злочинності в умовах воєнного стану:

1) Забезпечення безпеки та захисту населення: Важливо зміцнити безпеку та захист мирного населення, зокрема вразливих груп, таких як жінки, діти та біженці. Це може включати патрулювання кордонів, організацію безпечних маршрутів евакуації та захисту цивільних об'єктів.

2) Міжнародна співпраця: Важливо співпрацювати з міжнародними організаціями та сусідніми країнами для обміну інформацією, координації дій та розробки спільних стратегій боротьби з торгівлею людьми.

Українська держава підтримує та стимулює міжнародне співробітництво у сфері протидії торгівлі людьми на державному, регіональному та місцевому рівнях. Відповідно до чинного законодавства України та міжнародних угод, учасниками яких є Україна, суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, мають право укладати угоди та договори про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з відповідними органами іноземних держав, міжнародними організаціями згідно із законодавством України. Водночас міжнародні організації можуть згідно з установленими процедурами залучатися до розробки та реалізації в Україні спільних програм з питань протидії торгівлі людьми.

До основних видів міжнародного співробітництва у сфері протидії торгівлі людьми за формами вияву належать:

– взаємодія у межах правової допомоги у кримінальних провадженнях;

– укладення угод про співпрацю;

– участь у проведенні оперативно-розшукових заходів, слідчих дій на території іншої держави;

– проведення спільних оперативних розробок та розслідувань;

– обмін інформацією;

– участь у спільних міжнародних операціях і проектах [4].

3) Просвітницькі кампанії: Необхідно проводити інформаційні кампанії серед населення та військових, щоб підвищити їхню свідомість про ризики та наслідки торгівлі людьми, а також про доступні ресурси допомоги.

4) Швидке реагування та рятівні операції: Необхідно мати механізми швидкого реагування на випадки торгівлі людьми, зокрема організацію рятівних операцій та евакуацію жертв і це не лише на території України, а і за її межами.

5) Судове переслідування та покарання злочинців: Важливо забезпечити судове переслідування та належне покарання осіб, які займаються торгівлею людьми, незалежно від їхнього статусу або військового звання.

6) Підтримка жертв: Надання підтримки, захисту та реінтеграції жертв торгівлі людьми є надзвичайно важливим у воєнних умовах. Це може включати медичну допомогу, юридичну допомогу, психологічну підтримку, а також допомогу у професійній та соціальній реінтеграції.

Враховуючи вищесказане, можна дійти висновку про те, що торгівля людьми є однією з найбільш прибуткових форм злочинності та становить серйозну загрозу безпеці та гідності людей по всьому світу, а особливо у воєнний час.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

2. Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика № 1 (3) 2022. С. 74.

3. Через війну Росії проти України зростають ризики торгівлі людьми. – 2022.

4. Виявлення, попередження та розслідування злочинів торгівлі людьми, вчинених із застосуванням інформаційних технологій : навчальний курс / А. Вінаков, В. Гузій, Д. Девіс, В. Дубина, М. Каліжевський та ін. К., 2017. С. 148.

Єременко Наталія Андріївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Починаючи з 24 лютого 2022 року кожен українець зазнав значних змін у своєму житті, що відобразилося на всіх аспектах

суспільного життя. Кримінальний процес не залишився осторонь від цих змін. Ні суди, ні правоохоронні органи не були належним чином підготовлені до функціонування в умовах війни. Чинне законодавство не враховувало особливостей роботи правоохоронних органів в складних воєнних реаліях. З цією метою Верховна Рада України прискорено прийняла серію законів, в тому числі ті, що націлені на адаптацію кримінального провадження до умов воєнного стану.

Загальні положення досудового розслідування визначені у главі 19 КПК України регламентують початок досудового розслідування за таким порядком: слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань [1]. Але враховуючи реалії сьогодення, такий порядок було змінено.

1 травня 2022 року набрав чинності Закон України № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [2].

Законом було внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, встановлено, що кримінальне провадження в умовах воєнного стану має відповідати загальним принципам кримінального провадження, визначеним у ч. 1 ст. 7, з *урахуванням особливостей*, встановлених у розділі IX-1 Кодексу. Законодавець змінив назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» і доповнив статтю 615 КПК України та інші положення [2].

П. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України встановлює, що у разі введення воєнного стану та якщо відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова [1]. Забороняється проводити слідчі (розшукові) дії до винесення дізнавачем, слідчим або прокурором постанови про початок досудового розслідування, крім випадків невідкладності, коли можливий огляд місця події. У цих випадках постанова приймається негайно після завершення огляду.

Процесуальні дії, проведені під час досудового розслідування, реєструються у відповідних документах та за допомогою технічних засобів, за винятком ситуацій, коли це технічно неможливо. У випадку, коли складання процесуальних документів про хід та результати проведених слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій неможливе, фіксація здійснюється доступними

технічними засобами, а відповідний протокол складається протягом сімдесяти двох годин з моменту завершення таких дій.

В інформаційному листі Верховного Суду від 03.03.2022 № 1/0/2-22 «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» зазначено, що у випадку неможливості створення витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань, інформація про реєстрацію кримінального правопорушення та початок досудового розслідування може бути підтверджена мотивованою постановою органу досудового розслідування про початок досудового розслідування, яка повинна бути обґрунтованою та містити всі необхідні відомості, зазначені у статті 214 КПК України. Такий документ може вважатися належним підтвердженням початку досудового розслідування і підставою для розгляду клопотань органу досудового розслідування. Варто зазначити, що наведене правило стосується всіх злочинів, а не лише певного конкретного переліку.

Наведені зміни не можуть бути вичерпними, практика потребує суттєвих кроків у боротьбі зі злочинністю не лише зовнішньою, а й внутрішньою. Наша робота є початковою для аналізу ситуацій у дієвій боротьбі зі злочинністю.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 29.04.2024).

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 29.04.2024).

3. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Інформаційний лист Верховного Суду від 03.03.2022 № 1/0/2-22. Режим доступу: URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/aktyal_pytan_kks/6777.

Кануста Крістіна Андріївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Грущенко Олена Анатоліївна,

доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Основними інструментами економічного управління України є

податкова, бюджетна, інвестиційна та страхова політика. Але кожна з цих політичних сфер має свої негативні аспекти, які обмежують ефективність розвитку економіки держави. Ця тема є досить актуальною і дуже важливою в контексті політичного та економічного розвитку країни [1].

Однією з найважливіших проблем податкової політики є недостатня її ефективність. В Україні є велика кількість неплатників податків, що призводить до втрат бюджетних коштів та недостатнього фінансування державних програм.

Також, постають такі проблеми як:

- Надмірний податковий тиск на громадян та підприємства. Це створює перешкоди розвитку бізнесу, зменшуючи його конкурентоспроможність та інвестиції, що може суттєво зменшити кількість виробництва і посприяти зростанню тіньової економіки;
- Складність і непрозорість системи оподаткування, що створює ускладнення для бізнесу та самих громадян, і призводить до високих витрат на ведення бухгалтерського обліку;
- Нестабільність законодавства, що призводить негативних економічних та адміністративних наслідків (ризики ведення бізнесу, додаткові витрати, навантаження, бюрократичність тощо).

Для того, щоб покращити становище податкової політики необхідно насамперед спростити податкову систему, упорядкувавши правила та підвищивши рівень доступності до інформації для платників податків. Цим шляхом ми також вирішимо проблему надмірного податкового тиску на громадян та підприємства. Також, потрібно зміцнити контроль над податковими зборами, зменшивши таким чином кількість неплатників. [2]

У сфері бюджетної політики існують проблеми пов'язані з недостатнім контролем над витратами, що включає в себе продовження непрозорості розподілу доходів бюджету, неефективні видатки, корупцію.

З цього постає проблема його дефіциту, зростання державного боргу та зменшення фінансової стабільності. Для вирішення цих проблем необхідно розробити ефективні механізми контролю над витратами, збільшити ефективність збирання податків, оптимізація державних видатків та забезпечення публічного доступу до інформації про бюджетні витрати, щоб уникнути непрозорості витрат.

Інвестиційна політика стикається з несприятливим середовищем для інвестицій. Тобто, в ній містяться такі негативні аспекти як корупція; непрозорість ділових процесів, що підривають довіру до уряду; нерозвиненість інфраструктури (інформаційної, енергетичної, транспортної тощо) та недостатня підтримка інноваційного потенціалу та науково-технічного розвитку з боку держави. Знижує довіру також і нестабільність законодавства та неефективність законодавства у сферах податкової та бюджетної політики. Задля створення привабливого середовища для інвесторів Україні потрібно забезпечити стабільність правової системи і законодавства, захист прав інвесторів;

залучати інвестиції для розвитку своєї інфраструктури, шляхом створення певних програм; посилити контроль над управліннями ділових процесів та проводити активні заходи щодо боротьби з корупцією. [3]

Основна проблема у сфері страхової політики заключається у страховій неграмотності населення, нерозумінні важливості страхової культури та її переваг; недостатній захищеності прав споживачів та відсутності ефективного регулювання і контролю з боку держави. Тож, для покращення становища страхової політики необхідно підвищити рівень обізнаності громадян зі страховими послугами, шляхом проведення інформаційних заходів; підвищити рівень кваліфікації та компетентності регуляторних органів та забезпечити прозорість і довіру до страхової системи, борючись із шахрайськими діями. Також, необхідно зміцнювати страховий ринок шляхом проведення реформ.

Також, важливо розкрити питання, яке стосується шляхів покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах.

На сьогоднішній день фінансовий стан - гарант сталого успіху для підприємства.

Рудницька О.М. в своїх роботах зазначає, що фінансовий стан – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [5, с. 133].

Фінансовий стан характеризує конкурентоспроможність підприємства на ринку, його потенціал у діловому співробітництві, аналізує, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів у фінансових та інших відносинах. Завдання аналізу фінансового стану підприємства змінюються залежно від зацікавленості різних груп користувачів аналітичним матеріалом. Всі користувачі на основі результатів аналізу роблять висновки щодо напрямків своєї діяльності та доцільності співпраці з досліджуваним підприємством, ґрунтуючись на його фінансовій звітності [6, с. 48].

Особливо велику цінність становить інформація для органів державного управління та місцевого самоврядування, оскільки, спираючись на неї, вони мають обґрунтовувати рішення у сфері інвестиційної, грошово кредитної, бюджетної, податкової, а також в інших важливих галузях життєдіяльності держави та суспільства. Обґрунтування управлінських рішень в економічній сфері неможливе без широкого використання інформації про фінансовий стан підприємств, які є основними суб'єктами економічних відносин. Водночас у контексті реалізації інноваційно інвестиційної моделі розвитку економіки України стає актуальним завдання комплексного підходу до оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання [7, с. 69].

Тому аналіз фінансового стану підприємства повинен здійснюватися за допомогою розрахунку комплексу показників, що характеризують всі складові діяльності суб'єкта господарювання. Адже фінансовий стан залежить від результатів фінансово господарської, виробничої та комерційної діяльності і в свою чергу пошук резервів для його відновлення буде здійснюватися по всіх цих ланках діяльності. До основних таких показників належать [8, с. 13]:

1) показники ліквідності (показники абсолютної, поточної та загальної ліквідності, показники ліквідності балансу), що дають оцінку достатності поточних активів підприємства для покриття його поточних зобов'язань, тобто можливість суб'єкта реалізувати свої активи з метою погашення заборгованості перед банками, постачальниками, бюджетом, працівниками;

2) показники платоспроможності підприємства (коефіцієнт співвідношення активів та довгострокових зобов'язань, нерозподіленого прибутку до активів, показники відновлення/ втрати платоспроможності тощо), що характеризують здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед кредиторами.

3) показники фінансової стійкості (коефіцієнт фінансової стабільності, фінансового левериджу, коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпечення, маневреності власного капіталу тощо), дають змогу оцінити ступінь залежності підприємства від позикових ресурсів та ступінь фінансового ризику;

4) показники ділової активності (фондовіддача, тривалість операційного та фінансового циклу, оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості та ін.), дають оцінку

ефективності використання суб'єктом власних коштів;

5) показники рентабельності підприємства (рентабельність активів, рентабельність капіталу, рентабельність виробництва тощо), які дають можливість зробити висновок про прибутковість діяльності суб'єкта господарювання.

Зумовити виникнення кризових явищ на підприємстві та навіть призвести до його банкрутства та ліквідації або навпаки вплинути на отримання суб'єктом господарювання додаткових вигод можуть різні чинники середовища підприємства. До основних таких, належать: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства).

Отже, розглянувши напрями вдосконалення фінансового стану підприємств можна сказати, що основними заходами є дії щодо збільшення вхідних грошових потоків, а саме сприяння зростанню виручки від реалізації продукції. Проте, щоб досягти збільшення виручки потрібно звернути увагу на обсяги виробництва або постачання, обсяги реалізації та ціну одиниці продукції, що реалізується. Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально

вдосконалити та активізувати збутову політику підприємства. Стимулювати продажі можна різними шляхами, зокрема: наданням знижок покупцям, застосування сезонних акцій та розпродажів, помірним зменшенням цін, застосуванням масової реклами, використанням персонального продажу. Для підприємств різних видів економічної діяльності, вищезазначені методи стимулювання продажів будуть персональними. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу. Також головним внутрішнім резервом збільшення вхідних грошових потоків підприємства є зниження собівартості продукції та витрат. На кожному підприємстві залежно від його особливостей виділяють такі чинники, які впливають на собівартість: обсяг виробництва, вартість сировини, різноманітність номенклатури та асортименту продукції, технічний рівень виробництва його відповідність сучасним досягненням науково технічного прогресу, організаційна структура підприємства та забезпечення належних умов праці, ціна одиниці продукції, що реалізується [9, с. 187].

Загальна мета вивчення фінансового стану підприємства полягає в тому, щоб приймати ефективні управлінські рішення для уникнення фінансових криз та реагування на зміни в середовищі. Здійснення заходів для відновлення платоспроможності та зростання прибутковості є ключовим завданням. Правильне управління може допомогти відновити майновий потенціал підприємства та зберегти його конкурентоспроможність на ринку.

Підсумовуючи все вищесказане, робимо висновок, що проблеми податкової, бюджетної, інвестиційної та страхової політики в Україні суттєво обмежують економічний розвиток та вимагають негайного рішення.

Шляхи її вдосконалення включають прозорість діяльності усіх політичних сфер, спрощення податкової системи, забезпечення стабільного законодавства, ефективне управління бюджетом, заохочення інвестицій та зміцненню страхової системи та ринку. Це допоможе покращити економічний розвиток країни та рівень життя громадян в цілому.

Список використаних джерел

1. Насипайко Д.С., Кузьмін, Є.С., Буряк В.О. Податкова політика України: проблеми та перспективи розвитку/ URL: <http://core.ac.uk/download/pdf/84825033.pdf>

2. Ісаєва О.В., Загорко К.С. Сучасні проблеми функціонування та розвитку бюджетної системи України: теоретичний аспект. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4440>

3. Герзанич В.М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2929>

4. Мухіна О.В. Страховий ринок України: стан та проблеми розвитку

[Електронний ресурс]: наукова стаття. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2010/14.pdf

5. Рудницька О.М., Біленська Я.Р. Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2009. № 649: Логістика. С. 132–138.

6. Сарапіна О.А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2012. Вип. 2. С. 47–58.

7. Юрій Е.О. Вдосконалення методики оцінки фінансового стану підприємств в контексті регулювання їх економічної поведінки у мінливому середовищі / Е.О. Юрій, В.В. Прядко, В.К. Євдокименко, М.В. Карвацький // Регіональна економіка. 2012. №1. С. 69–80.

8. Богацька Н.М., Галюк О.В. Фінансовий стан підприємств шлях його покращення в бізнес процесах підприємства. Молодий вчений. 2013. № 2(02). С. 12–16.

9. Ладунка І.С. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. Економіка і суспільство: зб. наук. праць Мукачівського державного університету. №5. Мукачево, 2016. С. 187

Коваль Анна Іванівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Зарубей Вікторія Володимирівна,

професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія з боку росії та введення воєнного стану на нашій території стали ключовими факторами, які прямо чи опосередковано впливають на всі аспекти життя в Україні та за її межами. Кількість зафіксованих правопорушень неперервно зростає, оскільки противник щодня скоює все нові і нові злочини. Проте, навіть в таких надзвичайно складних умовах правоохоронні органи продовжують активно працювати над фіксацією та розслідуванням кримінальних правопорушень.

Процесуальні дії, що здійснюються під час кримінального розслідування, зазначаються у відповідних документах та можуть бути зафіксовані технічними засобами, за винятком випадків, коли це неможливо з технічних причин. У випадках, коли складання

процесуальних документів про хід та результати проведення слідчих (розшукових) дій або інших процесуальних дій неможливе, дії фіксуються доступними технічними засобами з подальшим оформленням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин після завершення таких дій.

Після початку активної фази збройної агресії росії проти України, Верховна Рада України прийняла ряд змін і доповнень до Кримінального кодексу та Кримінально-процесуального кодексу України, а саме:

Згідно з Законом України № 2108-IX від 03.03.2022 року, до Розділу I Особливої частини КК України доповнено ст. 111-1, що визначає три склади кримінального правопорушення, головним або додатковим об'єктом яких є інформаційна безпека. Зокрема, п.1. цієї статті, криміналізує публічне заперечення громадянином України факту здійснення збройної агресії проти України та публічні заклики до підтримки рішень або дій держави-агресора; п.3 встановлює відповідальність за здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти з метою сприяння збройній агресії проти України; п.6 визначає відповідальність за здійснення інформаційної діяльності спільно з державою-агресором або його окупаційною адміністрацією [1].

Основні завдання забезпечення інформаційної безпеки у військовій сфері включають:

- Розробку нормативно-правової бази для забезпечення інформаційної безпеки у військовій сфері.

- Виявлення, оцінка та прогнозування загроз інформаційній безпеці у військовій сфері.

- Забезпечення безпеки інформаційних і телекомунікаційних мереж та систем, які вже існують, так і тих, що плануються до створення.

- Організація антивірусного захисту інформації та сертифікація інформаційних процесів, програм та засобів, що використовуються для забезпечення інформаційної безпеки у військовій сфері.

- Захист каналів зв'язку.

- Ліцензування діяльності підприємств, установ та організацій, що пов'язані із використанням таємної інформації та інформації з обмеженим доступом, а також з розробленням засобів захисту інформації.

- Захист інформаційних систем і засобів зв'язку від вогневого ураження противника.

- Захист особового складу від інформаційно-психологічного впливу противника.

- Регламентация порядку і правил використання технічних засобів передачі та обробки інформації у військовій сфері [2, с. 4].

Також розділ I Особливої частини КК України було доповнено ст. 114-2 відповідно до Закону України № 2160-ІХ від 24 березня 2022 року [3] з подальшими змінами, внесеними Законом № 2178-ІХ від 1 квітня 2022 року [4]. Відповідна стаття криміналізує незаконне поширення інформації про напрямки, переміщення зброї, озброєння та боєприпасів в Україну, рух, переміщення або розташування Збройних Сил України або інших створених згідно з законами України військових формувань в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Згідно із Законом України № 2149-ІХ від 24.03.2022 року, внесено зміни до ст. 361 КК України, що визначає відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж. Покарання за вказані дії також було посилено для випадків, вчинених в умовах воєнного стану. Окрім того, внесено зміни до ч.1 статті 361-1 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за створення з метою незаконного використання, поширення або продажу шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх поширення або продаж [5].

Закони України № 2125-ІХ від 15.03.2022 року [6] та № 201-ІХ від 14.04.2022 року внесли певні зміни до Розділу Х КПК України [7]. Оновлення передбачають можливість коригування термінів подання даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань після відкриття кримінального провадження, змінено процедуру фіксації результатів досудового розслідування, введено особливості щодо проведення ряду слідчих (розшукових) заходів, а також передбачено можливість делегування ряду функцій слідчого судді відповідному керівнику органу прокуратури.

Отже, після введення воєнного стану у найкоротші терміни було вдосконалено нормативну базу, що стосується боротьби зі злочинністю під час воєнного стану, і внесено процесуальні зміни, необхідні для реалізації норм матеріального права. Загалом, зазначені зміни до КК України можна характеризувати як своєчасні та необхідні. На сьогоднішній день одним з головних завдань держави України є гідна відсіч збройній агресії РФ, відновлення порушених прав і свобод українських громадян, а також забезпечення невідвратної відповідальності винних у злочинах, пов'язаних з вторгненням росії на територію України.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Електронний ресурс - [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>

2. Певцов Г.В., Задків С.В., Сідченко С.О., Хударковський К.І. Інформаційна безпека у воєнній сфері: проблеми, методологія, система забезпечення: монографія. Харків: Цифрова друкарня № 1. 2014. 272 с.

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану. Електронний ресурс - [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>

4. Про внесення змін до статті 114 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації/ Електронний ресурс - [Режим доступу]: https://zakononline.com.ua/documents/show/503924__687979

5. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану/ Електронний ресурс - [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#Text>

6. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав. Електронний ресурс - [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text>

7. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Електронний ресурс - [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

Коломієць Альбіна Юрївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Корупція – використання особою своїх службових повноважень та владних можливостей з метою отримання неправомірної вигоди, а також відповідно пропозиція чи обіцянка надати таку вигоду за

неправомірні дії. Базовим законодавчим актом з питань запобігання корупції є Закон України «Про запобігання корупції». Він визначає правові та організаційні засади формування системи запобігання корупції в Україні, зміст і порядок превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Антикорупційне законодавство України базується на Конституції як Основному Законі та включає в себе низку інших законів України, зокрема «Про державну службу», «Про засади державної антикорупційної політики», «Про Національне антикорупційне бюро», «Про очищення влади», «Про доступ до публічної інформації» тощо, і підзаконних нормативно-правових актів: постанов Кабінету Міністрів України, наказів Національного агентства з питань запобігання корупції, відомчих нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади. Вказані нормативно-правові акти із запобігання корупції ухвалювалися до війни і розраховані на мирний час. Агресія російської федерації проти України, її збройний напад на Україну 24 лютого 2022 року внесли свої корективи у правове регулювання державного та суспільного життя, в тому числі у сферу запобігання корупції.

8 липня 2022 р. Верховна Рада ухвалила Закон України про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану, яким внесено зміни в поняття «подарунки», «грошові кошти», «перекази на спеціальний рахунок Збройних сил України, територіальній обороні, правоохоронним органам», «бїженцям», «надання транспортних та медичних послуг», «розміщення на проживання». Законом також вводиться новий порядок декларування доходів, майна, цінностей [1].

Хочемо зазначити, що Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) звіряє дані декларації з даними всіх реєстрів. НАЗК як орган, який формує антикорупційну політику та відповідає за запобігання корупції продовжує роботу над нульовою толерантністю до корупції [2].

У 2023 році Національне антикорупційне бюро України направило до Національного агентства з питань запобігання корупції 17 повідомлень про здійснення досудового розслідування за участю 16 викривачів, з них у 13 кримінальних провадженнях розпочато досудове розслідування. Також, до НАЗК на розгляд надійшло 124 повідомлення. крім того, протягом 2023 року Національне агентство з питань запобігання корупції здійснювало листування з 13 особами, які відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» відповідають умовам визначення «викривач» [3].

Слід відмітити важливі законодавчі новели кримінально-правового змісту. Зокрема, наприкінці березня 2022 року в Кримінальному кодексі з'явилась нова норма, якою встановлено

відповідальність за службові зловживання у сфері незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги [4].

Отже, в умовах воєнного стану необхідне нормативне забезпечення та ефективне правове регулювання запобігання та протидії всіх форм службових зловживань. Протидія корупції в умовах воєнного стану є складним завданням, але воно є життєво важливим. За допомогою спільних зусиль уряду, громадянського суспільства та міжнародної спільноти України, нашу державу можна зробити більш прозорою, підзвітною та стійкою до корупції.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

2. Національне агентство з питань запобігання корупції URL:<https://nazk.gov.ua/uk/na-svitlomu-botsi-yak-nazk-pratsyuvalo-pidchas-vijny/>

3. Інформаційна система моніторингу реалізації державної антикорупційної політики URL: <https://dap.nazk.gov.ua/>

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. №2341-ІІ (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>

Комаринська Юлія Борисівна,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВопорушень, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання запобігання, протидії домашньому насильству та забезпечення контролю за обігом та застосуванням цивільними особами вогнепальної зброї, на сьогоднішній день стоїть дуже гостро. Особливо це стосується України, так як в умовах збройної агресії однієї із східних країн, серед українського населення панує страх, нестабільність морально-психологічного стану, агресія. Також, внаслідок війни, люди лишають, втрачають свої домівки і переїжджають до нових, не завжди комфортних, як морально так і матеріально, місць проживання, набуваючи при цьому статусу тимчасово переміщених осіб. Такі метаморфози, відчуття втрати свого життя, зумовлюють зародження або активізацію насильство в середині родини [1].

Ще у 2018 році у **Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за**

ознакою статі на період до 2025 року [2] до окремої категорії осіб, які страждають від домашнього насильства віднесено до групи підвищеного ризику потрапляння у ситуацію насильства осіб з інвалідністю, похилого віку, внутрішньо переміщених осіб. Тим самим, апріорі, визначено особливий морально-психологічний стан таких осіб, що має визначальне значення для обрання слідчим тактики проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях де потерпілим є ті, хто окрім страждань спричинених воєнною агресією, страждають від домашнього насильства.

На підготовчому етапі проведення слідчих розшукових дій, особливо тих, що мають вербальний характер, слідчому слід пам'ятати про попередній насильницький досвід як у потерпілого так і підозрюваного, враховувати так звану «історія» травм психологічних (депресія, вживання наркотиків та алкоголю, посттравматичний стрес, суїцидальні думки тощо), фізичних (черепно-мозкові травми, ушкодження кінцівок, тощо) та сексуального характеру (розбещення, ризикована сексуальна поведінка тощо) [3, 4].

Група науковців з Австралії та Великобританії [5], провівши аналіз матеріалів щодо реагування поліцією на випадки як домашнього насильства та пов'язаних із ним правопорушень, дійшли до висновків, що поліцейські майже не звертають увагу на психологічні проблеми зі здоров'ям у потерпілих. Аналіз матеріалів кримінальних проваджень даної категорії в Україні також вказують на прагнення поліції відмежуватися від спілкування із такою категорією осіб, переадресувати таке спілкування до медичних працівників. Така ситуація негативно впливає на процес досудового розслідування. На нашу думку, знання про психічне здоров'я тих, хто бере участь у домашньому насильстві, може дозволити спланувати та розробити більш ефективні тактичні прийоми отримання вербальної інформації, що матиме доказове або орієнтуюче значення [6].

Тривалий насильницький досвід відбивається і на поведінці осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, що є своєрідним «продовженням» домашнього насильства. На загострення насильницьких стосунків впливає втрата чоловічого контролю над партнером-жінкою та дітьми, відчуття втрати контролю побуту у родині, відчуття неспроможності забезпечувати родину, в разі переміщення до іншого помешкання – втрата можливості чинити домашнє насильство у звичних для правопорушника умовах, виникнення відчуження між партнерами в наслідок переміщення та втрати нажитого, та багато інших тригерів. Знання та розуміння цих обставин, дозволить слідчому вірно визначити тактичні прийоми, вміло побудувати психологічний контакт із підозрюваним.

Також, слід зазначити, що ще одним розповсюдженим, на сьогодні, кримінальним правопорушенням, що пов'язане із домашнім насильством та вчиняється у формі психологічного насильства (39%) є посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних

віровчень чи виконання релігійних обрядів. У зв'язку з тим, що адепти релігійних груп зазвичай надто сильно підпадають під вплив «духовних наставників», вони стають надто вразливими до будь-яких маніпулювань щодо них, тому сприймають проповідування віровчень чи виконання обрядів як невід'ємну частину віри, незважаючи на їх злочинну сутність [8, с. 107]. Введення дію рішення Ради національної безпеки і оборони щодо **заборони в Україні релігійних організацій**, афілійованих із центрами впливу в росії, вплинуло і на сімейні стосунки, в тому числі активувало домашнє насильство та відповідно пов'язані із ним кримінальні правопорушення.

Список використаних джерел

1. Комаринська Ю.Б., Руденко А.І. Вогнепальна зброя як знаряддя вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. *Міждисциплінарних міжнародного наукового журналу «Наука та перспективи» зареєстрована в Чехії. Державний реєстраційний номер у Міністерстві культури Чеської Республіки*: Е 24142. № 11 (30) 2023. Р. 502 – 513.

2. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. Верховна Рада України. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-p?find=1&text=групи+підвищеного+ризик#w2_1

3. Sandler W., Lillo-Martin D. (2006) *Sign Language and Linguistic Universals*. Cambridge University Press; Cambridge, MA, USA: 2006. 372 p.

4. Domestic violence and severe psychiatric disorders: prevalence and interventions / L. M. Howard et al. *Psychological Medicine*. 2009. Vol. 40, no. 6. P. 881–893. URL: <https://doi.org/10.1017/s0033291709991589> (date of access: 25.03.2023).

5. Prevalence of Mental Illnesses in Domestic Violence Police Records: Text Mining Study / G. Karystianis et al. *Journal of Medical Internet Research*. 2020. Vol. 22, no. 12. P. e23725. URL: <https://doi.org/10.2196/23725> (date of access: 25.03.2023).

6. Комаринська Ю. Б. Засади встановлення психологічного контакту із потерпілими від кримінальних правопорушень, що пов'язані із домашнім насильством. *Юридична психологія*. 2023. № 1(32). С. 43-50. DOI: <https://doi.org/10.33270/03233201.43>

7. Алфьоров С.М. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 181 КК України // *Право і Безпека*, 2010. С. 106-109.

Коршак Леся Ігорівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ткаченко Ірина Михайлівна,

викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОТИДІЯ ДИВЕРСІЙНІЙ ТА ШПИГУНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах військового стану та збройної агресії проти України з боку російської федерації особливої актуальності набуває проблема протидії диверсійній та шпигунській діяльності на території нашої держави [1]. Ворожі спецслужби активізують свої зусилля з дестабілізації ситуації в Україні, збору розвідувальної інформації, підриву обороноздатності та морально-психологічного стану населення. Ефективна протидія цим загрозам є важливим завданням правоохоронних органів та спецслужб України.

В період воєнного конфлікту диверсійно-розвідувальна діяльність противника набуває більш агресивного та масштабного характеру. Якщо в мирний час вона спрямована здебільшого на збір інформації та вербування агентури, то під час війни основний акцент зміщується на завдання прямої шкоди – виведення з ладу об'єктів критичної інфраструктури, порушення системи управління військами, деморалізацію особового складу та цивільного населення.

Диверсійні операції можуть здійснюватись як спеціально підготовленими агентами спецслужб, так і завербованими громадянами України. Особливу небезпеку становлять так звані «сплячі» агенти, які можуть бути завчасно впроваджені у ключові сфери (органи влади, силові структури, об'єкти інфраструктури) та активовані у потрібний момент [2; 3].

Шпигунська діяльність в умовах війни також набуває критичного значення, оскільки отримана розвідувальна інформація про дислокацію та переміщення військ, плани операцій, боєздатність частин тощо може бути використана противником для завдання ударів та просування своїх сил.

Протидія диверсійній та шпигунській діяльності покладається на контррозвідувальні підрозділи Служби безпеки України у взаємодії з іншими правоохоронними органами та силовими структурами. Основними завданнями контррозвідки є:

- виявлення та нейтралізація ворожої агентури;

- захист об'єктів критичної інфраструктури від диверсій;
- попередження та припинення витоку важливої інформації;
- дезінформація та введення в оману спецслужб противника;
- виявлення завербованих громадян України та притягнення їх до відповідальності [6].

Методи контррозвідальної роботи включають як оперативно-розшукові заходи (зовнішнє спостереження, агентурна робота, технічні засоби), так і аналітичну діяльність з виявлення потенційних загроз. В умовах війни значно зростає роль технічної контррозвідки, особливо в сфері кібербезпеки та захисту інформаційно-телекомунікаційних систем від несанкціонованого доступу.

Важливе значення має налагодження тісної співпраці контррозвідальних підрозділів СБУ з іншими суб'єктами сектору безпеки та оборони - розвідальними органами, Збройними Силами, Національною гвардією, підрозділами тероборони. Така взаємодія дозволяє оперативно обмінюватись інформацією про загрози та координувати зусилля з протидії диверсійно-розвідальним групам противника [2; 3].

Важливим аспектом контррозвідальної роботи є також аналіз та прогнозування планів і намірів ворожих спецслужб. Це потребує постійного вдосконалення аналітичних спроможностей контррозвідки, впровадження новітніх методів обробки розвідальної інформації.

Поряд з оперативними та аналітичними заходами, важливу роль у попередженні диверсій та шпигунства відіграє покращення захищеності режимних об'єктів та зміцнення морально-психологічної стійкості особового складу. Зокрема, необхідно приділяти особливу увагу забезпеченню надійної охорони об'єктів критичної інфраструктури, ретельному підбору та перевірці кадрів, підвищенню пильності та обізнаності про методи вербування [7, с. 212].

Міжнародне співробітництво у сфері контррозвідки також набуває особливого значення в умовах військового конфлікту. Обмін досвідом та інформацією з партнерськими спецслужбами інших країн дозволяє підвищити ефективність виявлення та нейтралізації загроз з боку розвідально-диверсійних структур країни-агресора [5, с.156].

Висновки. Протидія диверсійній та шпигунській діяльності є одним з ключових напрямів забезпечення національної безпеки України в умовах військового стану. Від ефективності роботи контррозвідальних підрозділів значною мірою залежить

обороздатність держави, стійкість системи державного та військового управління, безпека громадян.

Пріоритетними завданнями у цій сфері мають бути своєчасне виявлення та нейтралізація ворожої агентури, захист критичної інфраструктури, попередження витоку інформації, дезінформація противника. Досягнення цих цілей потребує комплексного підходу – вдосконалення оперативно-розшукової та аналітичної роботи, посилення технічної контррозвідки, налагодження тісної взаємодії з іншими суб'єктами сектору безпеки, міжнародного співробітництва.

Підвищення ефективності контррозвідувальної діяльності також вимагає відповідного законодавчого забезпечення, покращення матеріально-технічного оснащення та фахової підготовки співробітників контррозвідки. Лише системний підхід до вирішення цієї проблеми дозволить надійно захистити Україну від підривної діяльності ворожих спецслужб та забезпечити безпеку держави і громадян в умовах триваючої збройної агресії.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про правовий режим воєнного стану". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 25.04.2024)

2. Закон України "Про контррозвідувальну діяльність". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text> (дата звернення 25.04.2024)

3. Закон України "Про Службу безпеки України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення 25.04.2024)

4. Левченко С. Становлення військової контррозвідки служби безпеки України: до 30-ї річниці створення. *Воєнно-історичний вісник* 42(4), с.144-156.

5. Маломуж О. Особливості забезпечення державної безпеки України в умовах гібридної війни. *Аспекти публічного управління*. 2018. Том 6. № 11-12. С. 36-43.

6. Степанов С. Завдання контррозвідки СБУ в умовах гібридної війни. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1577> (дата звернення 25.04.2024)

7. Шелест М. Інформаційна безпека та контррозвідувальна діяльність в сучасних умовах. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави. Збірник матеріалів науково-практичної конференції*. К., 2020. С. 212-215.

Красько Ірина Андріївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Антонюк Поліна Євгеніївна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ

Умисні вбивства – це тяжкі злочини, розслідування яких ускладнено тим, що вбивця готується до вчинення такого кримінального правопорушення та вживає заходів для мінімізації залишення слідів, які б вказували на нього. Ефективність розслідування таких кримінальних правопорушень, окрім іншого, залежить також і від алгоритму, який застосовує слідчий в процесі доказування. Таким алгоритмом виступають напрацювання криміналістичної методики розслідування вбивств, що становить науковий інструментарій суб'єкта розслідування.

Ключовим елементом окремої криміналістичної методики виступає криміналістична характеристика злочину. До елементів криміналістичної характеристики умисних вбивств належать: 1) спосіб підготовки, вчинення та приховування; 2) місце, час і інші обставини вчинення злочину; 3) основні сліди, що залишаються під час вбивств; 4) опис особи злочинця; 5) опис особи потерпілого. Ці елементи взаємопов'язані та розглядаються як система відомостей, що сприяє ефективному розслідуванню кожного випадку вбивства [1, с. 40].

На початковому етапі розслідування вбивств важливо встановити такі обставини: 1) встановлення особистості загиблої особи та причини смерті; 2) визначення місця, часу і способу вчинення правопорушення; 3) виявлення, фіксація та збір слідів правопорушення, включаючи ті, які допоможуть встановити правопорушника; 5) збирання достатніх фактичних даних, що вказують на особу правопорушника.

Першопочатковою слідчою (розшуковою) дією під час розслідування вбивств є, як правило, огляд місця події, проведення якого дозволяє в певній мірі визначитися щодо: 1) причини смерті (чи була вона результатом насильства чи іншої причини); 2) способу та знаряддя, які використані для вбивства; 3) часу настання смерті потерпілої особи; 4) місця вбивства; 5) супутніх обставин вчинення

вбивства; 6) ідентифікації «жертви»; 7) наявності співучасників та їх ролі; 8) ідентифікація правопорушника; 9) мотиви вчинення злочину; 10) умови, які сприяли вбивству тощо.

Огляд місця події та трупа в провадженнях даної категорії відбувається відповідно до порядку, визначеного в статтях 214, 223, 237 та 238 Кримінального процесуального кодексу України [2].

Під час огляду місця події можуть виявитися обставини, які не узгоджуються з механізмом подій, так звані «негативні обставини». Виявлене дає можливість зрозуміти слідчому, що саме суперечить природному розвитку подій, як от післясмертна странгуляційна борозна в разі заяви про самогубство чи відсутність крові при численних ножових пораненнях. У таких випадках важливо призначити судово-медичну експертизу як одну з перших слідчих (розшукових) дій та правильно визначити питання на вирішення експертам. Також можуть бути призначені й інші види експертиз, такі як експертиза зброї, трасологічна, дактилоскопічна, біологічна, молекулярно-генетична та інші [3, с. 28]. Саме «негативні обставини» та їх оцінка дозволяють на початковому етапі визначитися щодо дійсного механізму злочину та об'єктивно побудувати слідчі версії, не відкидаючи версію щодо інсценування з метою приховання іншого злочину.

Встановивши особистість потерпілої особи та спосіб вчинення вбивства, слідчий, спираючись на закономірності існування кореляційних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики, повинен приступити до висунення та відпрацювання версій.

При відпрацюванні версій важливо розуміти, що для умисних вбивств характерним є наявність підготовчого етапу до їх вчинення. Саме на підготовчому етапі зазвичай залишається багато слідів, збирання, дослідження та оцінка яких можуть зіграти важливу роль в доказуванні причетності конкретної особи до вчинення кримінального правопорушення.

Розуміючи це, слідчому на початковому етапі розслідування умисних вбивств важливо спрямувати свою пошукову діяльність на пошук слідів, що залишилися під час підготовки. Нерідко саме ці сліди є вирішальними для доказування причетності особи до вчинення вбивства.

Безсумнівно, кожна подія кримінального правопорушення є унікальною та неповторною. Але наявність розроблених криміналістичною наукою алгоритмів у вигляді окремих методик розслідування певних видів кримінальних правопорушень та ознайомлення з ними суб'єктів розслідування значно підвищує професійну компетентність слідчого та на пряму впливає на ефективність розслідування кримінальних правопорушень в цілому та

умисних вбивств зокрема.

Список використаних джерел

1. Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень: навчальний посібник (2022). 164 с.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Криміналістика (Методика розслідування окремих видів злочинів): навч. посіб. – Чернігів : Чернігівський національний технологічний університет, 2018. – 292 с.

Крачковська Діана Сергіївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Симчук Анатолій Степанович,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Законне затримання службовою особою регламентовано статтею 208 КПК, чітко закріплюючи підстави та порядок такого затримання. Порядок затримання особи регламентує дії уповноважених осіб в мирний час.

Право на затримання особи в умовах воєнного стану, як і в мирний час, надано уповноваженій службовій особі, тобто особі, якій законом надано право здійснювати затримання, зокрема, співробітникам Служби безпеки України; військовослужбовцям, а також працівникам Державної Прикордонної служби України; військовослужбовцям Національної гвардії України; поліцейським; Працівникам НАБУ; уповноваженим посадовим особам ДБР та іншим [3].

Однак з моменту введення на території України правового режиму воєнного стану окрім загальних положень щодо затримання особи необхідно застосовувати положення статті 615 КПК.

З 24 лютого 2022 року зміни до КПК, а саме статті 615 КПК вносилися двічі. Вперше Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX, а вдруге – Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» від 27.07.2022 № 2462-IX.

Згідно з останніми змінами, які є чинними і досі, наявні випадки для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду, визначені статтею 208 КПК України, або виникли обґрунтовані обставини, які дають підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, - уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати таку особу [2].

Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати строк, визначений статтею 211 цього Кодексу, а саме сімдесяти двох годин з моменту затримання [2].

Якщо в умовах воєнного стану відсутня об'єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 цього Кодексу, розгляд клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу здійснюється із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку з метою забезпечення дистанційної участі затриманої особи [2].

Якщо затриману особу неможливо доставити до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 цього Кодексу, для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу або забезпечити її дистанційну участь під час розгляду відповідного клопотання, така особа негайно звільняється [2].

Тобто в умовах воєнного стану зберігаються звичайні підстави для затримання осіб за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Винятком із загального правила є можливість розгляду клопотання за допомогою технічних засобів відеозв'язку з метою забезпечення дистанційної участі затриманої особи. Доставити затриману особу можна лише до слідчого судді, суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу.

У разі наявності об'єктивних обставин, що унеможливають вручення затриманій особі письмового повідомлення про підозру у строки, встановлені статтею 278 цього Кодексу, а саме не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання, якщо такі процесуальні дії здійснюються в умовах воєнного стану, то строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до сорока восьми годин. У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру упродовж сорока восьми годин з моменту її затримання, така особа підлягає негайному звільненню [2].

Кримінальне провадження повинне здійснюватися відповідно до засад кримінального провадження визначених статтею 7 КПК України. Навіть під час воєнного стану особливе має значення такий принцип як доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень, а також розумність строків.

Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень означає, що кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону. Вирок та ухвала суду, що

набрали законної сили в порядку, визначеному цим Кодексом, є обов'язковими і підлягають безумовному виконанню на всій території України. Кожен має право на участь у розгляді в суді будь-якої інстанції справи, що стосується його прав та обов'язків, у порядку, передбаченому цим Кодексом. Якщо інше не передбачено цим Кодексом, здійснення кримінального провадження не може бути перешкодою для доступу особи до інших засобів правового захисту, якщо під час кримінального провадження порушуються її права, гарантовані Конституцією України та міжнародними договорами України [1].

Під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень. Критерії для визначення розумності строків кримінального провадження визначені ч.3 ст. 28 КПК, ними є: 1) складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо; 2) поведінка учасників кримінального провадження; 3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень [1].

Отже, проаналізувавши останні зміни в КПК, що стосується особливостей затримання під час воєнного стану, можна сказати, що вони спрямовані на максимальний захист прав і свобод затриманих, справедливої і розумної процедури, ефективне виконання функцій держави в здійсненні кримінального провадження відповідно до визначених засад.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану: Закон України від 27.07.2022 № 2462-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>

3. URL: <https://www.academia.edu/86287571/>

Кузнєцова Валерія Юрївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Симчук Анатолій Степанович,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПОДАЛЬШИМ ПРОВЕДЕННЯМ ТА ЗАКІНЧЕННЯМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року на території України почалося повномасштабне вторгнення Російської Федерації, у зв'язку з чим введено воєнний стан згідно з Указом Президента України від 24.02.2022 року №64/2022 [1].

Введення воєнного стану в Україні викликало низку законодавчих змін, що регламентують особливості фіксації процесуальних дій у кримінальному провадженні. Такі зміни спрямовані на регулювання діяльності органів досудового розслідування по всій території держави. Це зумовлено тим, що нормальне функціонування державних інституцій під час воєнного стану стає неможливим та вимагає особливої регламентації процесу розслідування кримінальних правопорушень. Проведення бойових дій на окремих територіях зумовлює ситуацію, за якої фіксація процесуальних дій стандартними способами в кримінальному провадженні стає неможливою. Частина територій перебуває в окупації, що також унеможливує проведення стандартного розслідування кримінальних правопорушень. У відповідь на таку ситуацію вносяться зміни до чинного законодавства, які регулюють та спрощують процедури розслідування у кримінальних провадженнях.

Одним з таких нововведень є розділ IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» [2]. Враховуючи значний обсяг нормативного матеріалу, що міститься у даному розділі, ми розглянемо лише правову норму зазначену у п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК України. Вказана норма передбачає, що у разі якщо "відсутня об'єктивна можливість подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових

заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності – строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладом відповідних обставин та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати. До зупинення досудового розслідування прокурор зобов'язаний вирішити питання про продовження строку тримання під вартою”.

Розглянемо більш детально цю правову норму. Так, відповідно до ч. 1 ст. 219 КПК України строк досудового розслідування обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру або винесення постанови про початок досудового розслідування у порядку, встановленому статтею 615 цього Кодексу до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження.

Водночас, звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності означає, що після завершення досудового розслідування, виконання вимог ст.ст. 290-293 КПК України, до ЄРДР має бути внесена інформація про скерування зазначених документів до суду. У той час надходження, тобто реєстрація факту звернення з обвинувальним актом до суду відбувається шляхом реєстрації у відповідному суді документу вхідної загальної кореспонденції – обвинувального акта.

Процедуру зупинення досудового розслідування передбачено в ч. 1 ст. 280 КПК України, якою доповнено п. 4 такого змісту: наявні об'єктивні обставини, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану. У частині 1 ст. 282 КПК України передбачено, що зупинене досудове розслідування відновлюється постановою слідчого, прокурора, якщо підстави для його зупинення перестали існувати (підозрюваний видужав, його місцезнаходження встановлено, завершено проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, припинено чи скасовано воєнний стан), або наявна можливість подальшого проведення досудового розслідування за таких умов, а також у разі потреби проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій.

Копія постанови про відновлення досудового розслідування невідкладно надається, а за неможливості надання – надсилається у триденний строк стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які мають право її оскаржити слідчому судді.

Натомість зазначені процедури наразі не врегульовані.

Варто зазначити, що вченні-процесуалісти звертають увагу і на

інші неврегульовані питання щодо умов воєнного стану. Так, відповідно до п. 3 ст. 615 КПК України до зупинення досудового розслідування, у випадку застосування до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прокурора покладається обов'язок щодо вирішення питання про продовження строку цього запобіжного заходу, що здійснюється в порядку ст. 199 КПК України. Водночас, законодавцем не визначено, яким чином має вирішуватися питання, у випадках, коли строк тримання під вартою перевищує 60 днів, а досудове розслідування з підстав, передбачених коментованою нормою зупинене. Адже зупинення досудового розслідування не є зупиненням строків застосування запобіжного заходу [3, с.23].

Не знайшли свого вирішення і питання, пов'язані із продовженням в аналізованій ситуації інших запобіжних заходів на час зупинення досудового розслідування.

Зупинене на підставі п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК України досудове розслідування підлягає відновленню у порядку ст. 282 КПК України, якщо підстави для зупинення перестали існувати, або наявна можливість подальшого проведення досудового розслідування за таких умов, а також у разі потреби проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій.

Як підсумок вищевикладеного, слід зазначити, що не дивлячись на деякі недоліки даної норми, вона все ж таки врегульовує порядок проведення, зупинення та закінчення досудового розслідування і звернення до суду з обвинувальним актом, щоб кожний хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений. Також, варто звернути увагу на те, що законодавець в певній мірі дає більше можливостей для проведення процесуальних дій органам досудового розслідування, прокурору, оскільки не дивлячись на обставини, які перешкоджають їх діяльності, вони згодом зможуть відновити вчинення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. *Верховна Рада України*. [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/64/2022>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийн. 13 квіт. 2012 р. № 4651-IV. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Глююк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків. 2022. 80 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10227/1/%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%D0%A0%20%D0%A0%D0>

%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB%20IX%20%282%D0%B3%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%29.pdf.

Кукурудза Ярослав Анатолійович,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання

Науковий керівник:

Сірій Юрій Миколайович,
т.в.о. заступника директора з навчально-
методичної та наукової роботи навчально-
наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат наук
з державного управління

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧО (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Будь які бойові дії стрімко впливають на внутрішні та зовнішні процеси в Україні. Після 24 лютого 2022 року ситуація стала критичною через повномасштабне вторгнення російської федерації (далі – рф) на територію нашої держави. В умовах воєнного стану разом з різними сферами функціонування державного механізму, також перебудовуються і правоохоронна система, зокрема організація та тактика протидії кримінальним правопорушенням підрозділами Національної поліції.

Згідно частини 1 статті 218 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення [1].

Досудове слідство є основною формою попереднього розслідування, яка являє собою врегульовану нормами кримінального процесуального закону діяльність слідчого, пов'язану із збиранням, перевіркою та оцінкою доказів з метою всебічного, повного і об'єктивного встановлення події злочину, винності конкретних осіб у скоєнні злочину та інших обставин, які мають значення для правильного вирішення кримінальної справи. Досудове слідство покликане вирішити або створити умови для подальшого вирішення судом найважливішого завдання – забезпечення справедливості та всіх інших завдань кримінального процесу.

У зв'язку з повномасштабним вторгненням рф на Україну багато сфер її суспільного життя зазнали безповоротних та істотних змін. Зокрема, мова йде про пошкодження, а то й знищення, великої кількості об'єктів критичної інфраструктури, завдання збитків

довкіллю. У зв'язку з чим важливим є з'ясування особливостей фіксування та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із збройною агресією рф.

Оскільки проведення слідчих заходів для повноцінного й об'єктивного розкриття злочину на окупованих територіях або територіях, на яких проводяться бойові дії, створює загрозу життю та здоров'ю органам досудового розслідування, прокуратури, працівникам кримінальної поліції та понятим. Це є явним порушенням статті 27 Конституції України, а в деяких випадках й статті 29, оскільки російські військові дуже жорстокі по відношенню до громадян України, в тому числі і до представників внутрішніх справ [2].

Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що кримінальні правопорушення, вчинені на тимчасово окупованій території, будуть важким тягарем не тільки для працівників національної поліції, прокуратури або суду, але й для потерпілого, який вимагає відновлення порушених його прав. Прикладом може слугувати зміна частина 4 статті 95 КПК України (за Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану»), яка встановлює, що суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них, а може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання [3].

З метою вирішення виниклого питання щодо показань учасників у судовому процесі під час воєнного стану законодавець врахував те, що на судових засіданнях особи (потерпілий, свідок тощо), від яких може залежати вирішальне рішення у конкретному кримінальному провадженні, не матимуть змоги потрапити через непередбачувані обставини (мінометний, артилерійський, ракетний обстріл тощо) та надати свої покази. Тому до КПК України внесено зміни, та визначено, що показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації [3].

Крім цього варто зазначити, що доречно вважати доказами допити потерпілих та свідків; відомості, отримані за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій; відомості отримані із засобів масової інформації та із всесвітньої мережі Інтернет; висновки судово-медичних експертиз та інших судових експертиз, що призначаються залежно від вчиненого злочину та заподіяної шкоди. Цей перелік є вичерпний, оскільки отримання інших доказів

неможливе через окупацію або обстріли певної території, що виключає проведення будь-яких інших слідчих дій.

Варто зауважити, що особливість огляду місця події полягає в негайній оцінці ситуації, яка вказує на причетність (невинуватість) обвинуваченого до кримінального правопорушення. Але в деяких випадках це є складністю, оскільки в умовах проведення бойових дій обстановка місця події має змогу змінитися, втратити свій ранній вид. Це стає перешкодою для збирання та фіксування інформації належним чином, яка в подальшому буде використана для складання слідчих версій, перевірки правдивості показань потерпілого, підозрюваного, свідків, та унеможливує призначення судових експертиз. Такі обставини виключають проведення повторних оглядів.

Відповідно до частини 7 статті 223 КПК України залучення понятих є факультативною потребою при проведенні огляду місцевості, приміщення, яке не є житлом чи іншим володінням особи, речей та документів [3]. Але в окремих випадках слідчий або прокурор, вважаючи це за потрібне, можуть їх запрошувати для участі. Законодавець не врахував, що доцільно було б залучити свідків – очевидців події, а також відповідних військових фахівців, які згідно статті 71 КПК України, володіють спеціальними знаннями та навичками і можуть надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [1].

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.04.2024 року).

2. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.04.2024 року).

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 року № 2201-IX / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 23.04.2024 року).

Кур'ян Вікторія Валеріївна,

старший викладач кафедри конституційного та адміністративного права і процесу Чорноморського національного університету імені Петра Могили, доктор філософії у галузі «Право»

КОРЕСПОНДУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ АДВОКАТА ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Загальновідомо, що згідно Конституції України (ст. 131-2) для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура, а підтримання публічного обвинувачення та нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство належить до функцій прокуратури (ст. 131-1)[1].

Поняття «правоохоронні органи», визначено у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 275 Кримінального процесуального кодексу України забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій, зокрема адвокатів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру[3].

Відповідно до ст. 10 Правил адвокатської етики дотримання принципу конфіденційності є необхідною і щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання професійної правничої (правової) допомоги, здійснення захисту та представництва [4].

Статтею 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено, що будь-яка інформація, що стала відома адвокату є адвокатською таємницею [5].

Тож, дійсно, навіть в умовах воєнного стану, конфіденційне співробітництво між представниками інституту адвокатури та інституту правоохоронних органів є протизаконним та таким, що буде порушувати не лише принцип конфіденційності, а й принцип рівноваги правової системи та основоположний принцип права – справедливості.

Але, є інша негативна практика, коли дії представників інституту адвокатури та інституту правоохоронних органів не кореспондуються, через навмисне затягування процесу, шляхом невиконання чи неналежного виконання процесуальних дій, визначених законодавством, як з однієї сторони так і з іншої.

Термін «кореспондувати» (від лат. *correspondeo* – відповідаю, повідомляю), використовується в різних галузях, як то в журналістиці, кореспонденція – це листування, в бухгалтерському обліку існує кореспонденція субрахунків.

При розслідуванні кримінальних правопорушень кореспондування між правничою допомогою та процесуальними діями правоохоронних органів теж, визначено законодавством.

Так, наприклад ч. 1 ст. 220 Кримінального процесуального кодексу України [3] визначає, що правнича допомога реалізується у формі подання клопотання та кореспондується з дією слідчого, дізнавача, прокурора у формі розгляду клопотання у визначений строк і задоволення його за наявності відповідних підстав.

Також, відповідно до ч. 5. ст. 220 Кримінального процесуального кодексу України [3], правнича допомога адвоката полягатиме у тому щоб виявити і надати докази невинуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення слідчому чи прокурору не очікуючи, що останні мають це зробити самі.

І, відповідно, така правнича допомога адвоката кореспондується з дією слідчого чи прокурора у формі долучення складених процесуальних документів до матеріалів досудового розслідування та надання їх суду.

Тож, на переконання авторки, кореспондування правничої допомоги адвоката та процесуальних дій правоохоронних органів при розслідуванні кримінальних правопорушень, по-перше передбачено законодавством, по-друге, у разі професіонального, компетентного виконання своїх обов'язків представників інституту адвокатури та представників інституту правоохоронних органів, досягнуто буде і, дотримання розумних строків у розслідуванні та судовому розгляді справи і, забезпечено досягнення принципу справедливості, а в третій, розуміння того, що кожна дія однієї сторони кореспондується з дією, визначеною законом, другої сторони, має стати орієнтиром під час дії воєнного стану та стати сталою практикою в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Конституція України в редакції від 01.01.2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 28.04.2024).

2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України в редакції від 01.01.2024 року № 3781-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення 28.04.2024).

3. Кримінальний процесуальний кодекс в редакції від 19.04.2024 року № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 28.04.2024).

4. Правила адвокатської етики в редакції від 15.02.2019 року № n0001891-17 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text> (дата звернення 28.04.2024).

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України в редакції від 03.08.2023 № 5076-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 28.04.2024).

Лисенко Богдан Олександрович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Антонюк Поліна Євгенівна

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КІБЕРПРОСТОРУ

З розвитком технологій та проникненням інтернету в усі сфери нашого життя шахраї все активніше використовують кіберпростір для своїх кримінально протиправних схем. Особливої гостроти це явище набуло з початком повномасштабного військового вторгнення на територію України, коли активізувалися більшість «темних» хакерів, метою діяльності яких, окрім заволодіння матеріальними цінностями, є також допомога ворогу, заволодіння інформацією користувачів та поширення провокацій, що в подальшому може призвести до деморалізації громадян та розсіювання паніки серед населення.

В кримінальному кодексі України передбачена відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електровз'язку [1, розділ XVI].

В 2005 році Україна ратифікувала Конвенцію «Про кіберзлочинність», у ст. 8 якої шахрайство, пов'язане з комп'ютерами, розглядається як дії, що призводять до втрати майна іншої особи шляхом: а. будь-якого введення, зміни, знищення чи приховування комп'ютерних даних, б. будь-якого втручання у функціонування комп'ютерної системи, - з шахрайською або нечесною метою набуття, без права на це, економічних переваг для себе чи іншої особи [2].

Огляд вітчизняної та зарубіжної практики правоохоронних органів дозволяє виділити наступні найпоширеніші сучасні способи шахрайства з використанням кіберпростору:

1. Фішинг. Шахраї надсилають електронні листи або SMS-повідомлення, які виглядають так, ніби вони відправлені з легітимного джерела, наприклад, банку, онлайн-магазину або соціальної мережі. Ці повідомлення містять посилання або вкладення, які, якщо їх відкрити, можуть перевести користувача на «фейковий» сайт, що імітує легітимний. На цьому «фейковому» сайті користувача можуть попросити ввести свої персональні дані, такі як номер банківського рахунку, пароль або номер кредитної картки тощо. Після того, як шахраї отримають цю інформацію, вони можуть використовувати її для крадіжки коштів або вчинення інших кримінальних правопорушень.

2. Спішінг. Полягає в тому, що шахраї телефонують потенційним жертвам, представляючись співробітниками банку, служби підтримки клієнтів або інших авторитетних організацій. Вони можуть повідомити жертві про те, що її рахунок був скомпрометований або що їй необхідно негайно оновити свою персональну інформацію. Потім вони можуть попросити жертву ввести свої персональні дані або переказати їм гроші.

3. Онлайн-аукціони та оголошення. Шахраї розташовують «фейкові» оголошення про продаж товарів або послуг на онлайн-аукціонах або сайтах з оголошеннями. Коли потенційна жертва виявляє інтерес до оголошення, шахрай може попросити її зробити передоплату за товар або послугу, які насправді не існують. Після отримання передоплати шахрай зникає.

4. Соціальні мережі (SCAM). Зловмисники створюють «фейкові» профілі в соціальних мережах або захоплюють реальні профілі. Потім вони можуть використовувати ці профілі для того, щоб зв'язатися з друзями та підписниками жертви, прохаючи їх про допомогу або позику грошей. Шахраї також можуть використовувати «фейкові» профілі для поширення дезінформації або пропаганди.

5. Ransomware. Вимагачі використовують тиск як основну тактику, і, хоча існує багато підходів до програм-вимагачів, основна загроза, яку вони демонструють полягає в шифруванні важливих даних та унеможливленні доступу до них жертви. Потім вони вимагають викуп від декілька сотень до пару десятків тисяч доларів за «розшифровку» файлів. Якщо жертва не заплатить викуп, шахраї можуть видалити файли або продати їх на чорному ринку [3, с. 3].

6. Криптовалютні шахрайства. Шахраї пропонують потенційним жертвам інвестувати в криптовалюту, якої насправді не існує. Вони можуть обіцяти жертвам високу прибутковість від своїх інвестицій. Після того, як жертва інвестує свої гроші, шахраї зникають.

Це лише деякі з найпоширеніших способів вчинення шахрайства з використанням кіберпростору.

Щоб уберегти себе від кібершахрайства, слід дотримуватися певних порад щодо «кібергігієни»:

- не відкривати посилання або вкладення в електронних листах або SMS-повідомленнях від невідомих відправників;

- не вводити свої персональні дані на сайтах, в репутації яких ви не впевнені;

- бути обережними при онлайн-покупках, особливо якщо ви купуєте товари або послуги за занадто низькою ціною;

- не надавати персональну інформацію людям, які зв'язуються з вами в соціальних мережах, та не пересилати кошти незнайомцям.

Важливо пам'ятати, що кіберзлочинність постійно розвивається, і з'являються нові способи шахрайства. Тому слід бути пильними, знати про ризики та вживати заходів безпеки для захисту себе та своїх даних.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Конвенція про кіберзлочинність (Конвенцію ратифіковано із застереженнями і заявами Законом № 2824-IV (2824-15) від 07.09.2005, ВВР, 2006, N 5-6, ст.71). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text

3. Ransomware: a look at the criminal art of malicious code, pressure, and manipulation (2021).

Литвинюк Ілона Сергіївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Патик Леся Леонідівна,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні ми стикаємося з численними конфліктами, які виникли після введення воєнного стану. Зростає кримінальна активність, що може стати серйозною загрозою для мирного населення. Вже понад два роки ми перебуваємо у стані активної фази війни. У таких умовах питання протидії кримінальним правопорушенням важливе як ніколи.

Міжнародні організації, зокрема ООН та ЄС, відіграють значну роль у здійсненні контролю за правопорядком під час воєнного стану

та є важливими для забезпечення міжнародної безпеки та захисту прав людини [1, с. 16].

Міжнародні організації відправляють спец-спостерігачів на території, де ведеться війна, для моніторингу ситуації, надають технічну та експертну допомогу у вдосконаленні системи правосуддя, поліції та інших органів, сприяють мирному вирішенню конфлікту, проводять переговори та міжнародні конференції, ведуть спостереження за порушеннями прав людини, звертають на них увагу світової громадськості та тиснуть на уряди для їх припинення. Червоний Хрест та Червоний Півмісяць забезпечують гуманітарну допомогу постраждалим, включаючи медичну, продовольчу та надають притулок [2, с. 48].

Для забезпечення захисту міжнародної безпеки, стабільності та захисту прав людини впроваджуються міжнародні стандарти і механізми управління в умовах збройного конфлікту, зокрема:

1) в Ліберії була запроваджена UNMIL, яка допомогла демобілізувати бойовиків, відновити правопорядок та поліцейську діяльність, а також в організації виборів та відновленні громадянського суспільства [3, с. 164];

2) міжнародна коаліція проти ІДІЛ в Іраку та Сирії ввела міжнародні стандарти боротьби з тероризмом та спільно з місцевими партнерами проводила військові операції та надавала гуманітарну допомогу [4, с. 96];

3) місія Організації з безпеки і співробітництва в Європі в Косово (OSCE) брала активну участь у відновленні правопорядку після війни на Балканах, сприяла реформам правосуддя, навчанню правоохоронних органів та підтримувала діалог між етнічними групами [5, с. 129].

Спіраючись на досвід різних країн, Україна може розробити власну програму з протидії злочинності в умовах воєнного стану, зокрема:

1) в Колумбії, місцевий уряд запровадив програму розміщення зброї. Кримінальні групи здавали зброю в обмін на певні соціальні та економічні пільги, що допомогло зменшити кількість збройних конфліктів та злочинності в деяких регіонах Колумбії [6];

2) у Нігерії була запроваджена операція «Західний меч» для боротьби з терористичною групою «Боко Харам». Під час цієї операції були залучені різні сили безпеки країни [7].

В Україні правоохоронці використовують різноманітні технології для протидії злочинності, такі як: системи супутникового та відеоспостереження, безпілотні літальні апарати та датчики руху, штучний інтелект, GPS і ГІС-технології, а також використовують

відкриті дані з соцмереж, веб-сайтів, новинних та інших джерел для збору інформації про діяльність злочинних груп. [8].

На нашу думку, міжнародний досвід у протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим для забезпечення правопорядку, захисту прав людини та міжнародного гуманітарного права під час війни в Україні.

Список використаних джерел

1. Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник / І. А. Шуміло. Київ: ФОП Голембовська О.О. 168 с. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_1_copy-1.pdf

2. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник. Друге видання / О. Войтенко, М. Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, В. Потапова, О. Стокоз, Н. Хендель ; за заг. ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2021. 268с.

3. The story of UNMIL. Місія ООН у Лівії. 03 квіт. 2018 р. URL: <https://unmil.unmissions.org/story-unmil-book-acknowledgement>

4. Як воює ДІЛ. Військові тактики в Іраку, Сирії, Лівії та Єгипті / Омар Ашур (пер. Ірина Ємельянова). Бостон: Academic Studies Pres, 2023. 284 с.

5. Довідник НАТО. OIP NATO - 1110 Brussels – Belgium. 609 р. URL: <https://www.nato.int/docu/other/ukr/handbook/2001/pdf/handbook.pdf>

6. Тараненко А. Миробудування в Колумбії: стратегії підтримки діалогу Аналіт. центр ADASTRA 29 лист. 2021 р. URL: <https://adastra.org.ua/blog/proces-mirobuduvannya-v-kolumbiyi-strategiyi-pidtrimki-dialogu>

7. ЮНІСЕФ: За п'ять років «Бого Харам» викрало тисячу дітей. Олена Губар 13.04.2018 р. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2441360-boko-haram-za-pat-rokiv-vikralo-ponad-tisacu-nigerijskih-ditej-unisef.html>

8. Три способи, за допомогою яких поліція використовує програмне забезпечення для відеоаналітики. 19 лют. 2022 року URL: <https://worldvision.com.ua/-sposobi-za-dopomogou-yakikh-politsiya-vikoristovuie-programne-zabezpechennya-dlya-videoanalitiki/>

Літвінов Максим Олександрович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту заочного та
дистанційного навчання Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сірий Юрій Миколайович,

Т.в.о. заступника директора з навчально-
методичної та наукової роботи навчально-
наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат наук
з державного управління

ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ НА НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ РИЗИКІВ

У зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України та веденням на території нашої держави бойових дій, виникає ряд певних загроз загальнокримінальної спрямованості, що мають прогнозовані вкрай негативні наслідки для держави, як інституції, так і для суспільства в цілому.

Водночас, незважаючи на наявні суттєві дестабілізуючі чинники, правоохоронними органами, в тому підрозділами кримінальної поліції Національної поліції України, у цілому виживаються вичерпні заходи, що спрямовані на забезпечення стабільності криміногенної ситуації, не допущенню її загострення та сплеску негативних явищ кримінального характеру у суспільстві.

Проаналізувавши криміногенну ситуацію в Миколаївській області за період з початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації по теперішній час, та порівнявши її з довоєнними часами відмічається сплеск деяких видів кримінальних правопорушень. Одним із таких є правопорушення, що передбачене ст. 263 Кримінального кодексу України «Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами».

На території Миколаївської області, починаючи з березня по грудень 2022 року велись активні бойові дії. В окремих населених пунктах та в безпосередній близькості до них розміщувались бойові позиції як ворога, так і Сил оборони України. В ході активного вогневого натиску ті чи інші позиції залишались в терміновому порядку, нерідко залишаючи боекомплект на місці. З огляду на це значна кількість зброї та бойових припасів так і залишилась на покинутих позиціях. Далі залишена зброя нерідко виявляється місцевими жителями та опиняється в їхньому домоволодінні. Хтось має намір добровільно здати правоохоронним органам, хтось залишає її собі з тією метою, щоб на випадок повернення ворога чинити йому

збройний опір, а хтось керується виключно жадібністю і має намір подальшої реалізації зброї. Що стосується питання реалізації, то в Миколаївській області протягом 2022 року співробітниками поліції самостійно або спільно зі Службою безпеки України проведено 5 негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених ст. 271 Кримінального процесуального кодексу України, а саме здійснено контрольовану та оперативну закупку. За результатами НСРД з незаконного обігу вилучено: 1 автомат Калашнікова, 1 ручний протитанковий гранатомет, 1 ручна осколкова граната, 470 набоїв калібру 5,45 для автомата Калашнікова. Протягом 2023 року здійснено 18 оперативних закупок, в результаті яких вилучено: 3 одиниці автоматичної зброї, 15 гранат, 1721 шт. набоїв різного калібру, 1250 г вибухової речовини, 1 ПЗРК «Ігла», 1 ручний протитанковий гранатомет.

Що стосується вилучення зброї військового походження під час проведення обшуків, то за 2021/2022/2023 роки вилучено: автоматичної зброї – 1/32/52; гранатометів – 1/23/40; гранат – 0/212/676; набоїв різного калібру – ?/25432/48796; пороху – 0/0/225 кг; тротилу – 0/0/18 кг відповідно.

Кричущим фактом є те, що на фоні такої значної кількості вилученої зброї працівниками поліції реєструється дуже незначний відсоток випадків добровільної здачі зброї. Так, наприклад, протягом 2022 року здано лише 8 одиниць різноманітної зброї, а протягом 2023 року – 10.

Слід зазначити, що на фоні буму виявлення зброї саме військового призначення відмічається зменшення фактів незаконних операцій з вогнепальною зброєю цивільного призначення (травматична зброя, гладкоствольна, нарізна мисливська).

Збільшення кількості «тіньової» зброї зумовлене тим, що з початком війни, а відповідно введенням в нашій країні режиму воєнного стану, а особливо в перші тижні, в значній мірі зменшився контроль і пильність за переміщенням та застосуванням зброї. Під час ведення активних бойових дій звітність щодо застосування зброї та її кількості майже спростовується. Під час бою останнє про що ти дбаєш, так це відзвітувати про кількість використаних боєприпасів. Під час евакуації з поля бою головне зберегти життя, аніж турбуватися про боєкомплект. А відповідно в такому розвитку подій майже неможливо достеменно підтвердити місцезнаходження боєприпасів. І така списана або неврахована зброя має всі шанси увійти до вищенаведеної статистики.

Зі збільшенням кількості зброї в незаконному неконтрольованому обігу можна прогнозувати відповідного збільшення кількості кримінальних правопорушень із її застосуванням. Такими можуть бути правопорушення, передбачені наступними статтями Кримінального кодексу України: ст. 115 «Умисне вбивство», ст. 187 «Розбійний напад», ст. 189 «Вимагання», ст. 296 «Хуліганство»

та ін. Також, в подальшому, слід очікувати збільшення кількості зброї в обігу на «чорному» ринку.

Слід зробити висновок, що збройна агресія РФ значно погіршила криміногенну ситуацію в Україні, спричинивши масове поширення незаконної зброї. Це потребує вжиття рішучих заходів з боку правоохоронних органів та держави загалом.

Список використаних джерел

1. Зброя з поля бою: як в Україні зростає "тіньовий" ринок зброї (https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%96%D1%85%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8)

2. Незаконний обіг зброї в Україні: що роблять правоохоронці? (<https://suspilne.media/661630-nezakonnij-obig-zbroi-naspolicia-povidomila-skilki-zbroi-ta-boeprispasiv-vilucili-2023-roku/>)

3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>)

Лобас Віра Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРИЧИНИ ЗБІЛЬШЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Агресивна війна, розв'язана російською федерацією проти України, – пекуча й текуча сучасність Українського народу, що поставила питання про базові засади соціальності, людяності, про колективну консолідацію, про життєздатність і дієвість мотиваційних двигунів європейської цивілізації. Супротив агресії – результуюча згущення волі, спрямованої на утримання соціально-часової, ціннісної, цивілізаційної дистанції з агресором засобами збереження української політичної нації. Задача – екстраординарна, з невизначеними вихідними даними [1]. Їх визначення, адаптація, фіксація поточних (воєнних) змін, управління ними – одна з умов перемоги у війні. Злочинність в структурі цих вихідних даних, значущих для перебігу і результатів війни факторів, посідає одне з визначальних місць, зважаючи на кримінальну природу самої агресії і проявів функціонування російського фашистського політичного режиму.

Відтак ефективна протидія злочинності та успішне ведення оборонної війни – категорії з одного ряду задач, хоча й з відмінним інструментарієм реалізації [2].

Існує кілька можливих причин збільшення злочинності під час воєнного стану в Україні:

1. Загострення соціально-економічної ситуації: воєнний стан може призвести до економічного спаду, втрати робочих місць та зниження рівня життя громадян. Це може збільшити кримінальну активність серед людей, які шукають способи виживання.

2. Відсутність контролю та порядку: воєнний стан може призвести до зниження рівня правопорядку та контролю з боку правоохоронних органів через перенапруженість та перевантаженість системи безпеки.

3. Масова міграція: воєнний стан може призвести до масової міграції населення, включаючи біженців та внутрішньо переміщених осіб. Це може створити напругу у вже існуючих громадських структурах та сприяти збільшенню злочинності.

4. Погіршення психологічного стану населення: воєнний стан може призвести до стресу, тривоги та депресії серед населення, що може призвести до збільшення випадків насильства та інших злочинних дій.

5. Розпад соціальних структур: воєнний стан може призвести до розпаду соціальних структур та звичайних механізмів контролю в суспільстві. Це може створити певну безладність, яка сприяє злочинності.

6. Збройні конфлікти та бойові дії: присутність збройних конфліктів та бойових дій може стимулювати появу озброєних груп і збройних злочинів, таких як пограбування, вбивства та терористичні акти.

7. Недостатня діяльність правоохоронних органів: умови воєнного стану можуть призвести до обмеження діяльності правоохоронних органів або їх перевантаження, що ускладнює запобігання та розслідування злочинів.

8. Погіршення умов утримання в'язнів: умови утримання в'язнів під час воєнного стану можуть погіршитися через переповнення в'язниць та недостатню медичну допомогу, що може призвести до насильства серед ув'язнених та збільшення злочинності.

9. Розповсюдження зброї: воєнний стан може призвести до незаконного обороту зброї серед цивільного населення, що може сприяти збільшенню злочинності та насильства [3].

Загальний висновок полягає в тому, що воєнний стан в Україні може призвести до збільшення злочинності через різні фактори, такі як розпад соціальних структур, збройні конфлікти, недостатня діяльність правоохоронних органів, погіршення умов утримання в'язнів та розповсюдження зброї. Для запобігання злочинності під час воєнного

стану необхідно вжити ефективні заходи, такі як покращення умов життя населення, посилення безпеки та контролю над обігом зброї, підтримка правоохоронних органів та розробка програм соціальної підтримки, залучення міжнародних організацій та гуманітарних організацій до надання допомоги та підтримки населенню в умовах воєнного стану, розвиток програм соціальної підтримки для людей, які постраждали внаслідок воєнних дій, включаючи психологічну допомогу та реабілітацію. У ситуації, коли війна призводить до руйнування і знищення економіки, доступ до їжі стає надзвичайно складним для багатьох людей. У таких умовах можуть виникнути серйозні проблеми з голодом та нестачею харчових продуктів. Деякі можливі шляхи подолання цих проблем включають:

1. Місцеве виробництво: сприяти відновленню місцевого виробництва харчових продуктів для забезпечення населення доступом до їжі.

2. Розподіл продуктів: організація системи розподілу продуктів харчування для забезпечення тих, хто потребує.

3. Розвиток торгівлі: стимулювання торгівлі та обміну продуктами між регіонами для забезпечення доступу до їжі.

4. Партнерства з місцевими органами влади та громадськими організаціями для спільних зусиль у забезпеченні доступу до харчових продуктів.

Отже, під час воєнного стану в Україні злочинність може збільшитися через декілька причин. По-перше, воєнний стан може призвести до загострення соціально-економічної ситуації, що сприяє зростанню безробіття та бідності, що в свою чергу може підштовхнути людей до вчинення злочинів для забезпечення себе та своїх сімей. По-друге, воєнний стан може призвести до збройних конфліктів та загострення міжетнічних або політичних суперечностей, що також може сприяти зростанню злочинності.

Список використаних джерел

1. URL:https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/11/zbirnyk_konferencziya_27_10_onovlenyj.pdf

2. URL:<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/04b79918-b360-4d01-8d1e-454ecd4fad0/content>

3. URL:<https://zn.ua/ukr/amp/internal/vijna-v-ukrajini-jaka-situatsija-zi-zlochinnistju.html>

Лукашенко Надія Дмитрівна,

здобувач вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту №1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Грущенко Олена Анатоліївна,

доцент кафедри економічної безпеки та
фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
економічних наук, доцент

СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ ЯК ВАЖЛИВИЙ РУШІЙ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Війна в Україні спричинила значні руйнування та дестабілізацію економіки країни. Відновлення економіки України буде складним і довготривалим завданням, яке потребуватиме значних зусиль з боку як українського уряду, так і міжнародної спільноти. Світова організація торгівлі може відігравати важливу роль у відновленні нашої економіки.

Світова організація торгівлі – це міжнародна організація, метою якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням.

Відповідно до Угоди про заснування Світової організації торгівлі (Марракеської угоди) цілями Організації є: підвищення рівня життя; забезпечення повної зайнятості й значного та постійного зростання; реального доходу й ефективного попиту; розширення виробництва товарів та послуг і торгівлі ними з урахуванням оптимального використання світових ресурсів відповідно до цілей сталого розвитку; прагнення захистити й зберегти навколишнє середовище та поліпшити засоби для досягнення цього в такий спосіб, який є сумісним з їхніми відповідними потребами та інтересами на різних рівнях економічного розвитку. [1] На сьогодні Світова організація торгівлі – єдина міжнародна організація, яка встановлює глобальні правила торгівлі.

Для України, де експорт становить приблизно половину валового внутрішнього продукту, членство в Світовій організації торгівлі, перш за все, це:

участь у формуванні нових правил торгівлі шляхом проведення багатосторонніх переговорів з метою максимального врахування інтересів вітчизняних виробників/експортерів товарів і постачальників

послуг; доступ до наразі найефективнішої системи вирішення торговельних спорів; участь в оглядах торговельної політики і використання інформаційної системи Світової організації торгівлі для змін у торговельних режимах; можливість укладення угод про вільну торгівлю з ключовими торговельними партнерами. [2]

Представники України беруть активну участь у роботі органів Світової організації торгівлі, що дозволяє порушувати проблемні питання під час засідань цих органів з метою відстоювання національних інтересів держави у торговельно-економічній сфері.

На постійній основі готуються позиційні матеріали, заяви для участі у засіданнях рад з торгівлі товарами, послугами, комітетів з питань доступу до ринку, митної оцінки, ліцензування імпорту, технічного регулювання, санітарних та фітосанітарних заходів, сільського господарства, регіональних торговельних угод, державних закупівель, з правил торгівлі, субсидій та компенсаційних заходів, захисних заходів та антидемпінгової практики, спрощення процедур торгівлі, Органу з питань огляду торговельної політики тощо, проводяться консультації з членами Світової організації торгівлі, виносяться специфічні торговельні проблеми (занепокоєння) на розгляд профільних комітетів та інших органів Світової організації торгівлі. [3]

Так, у період з 26 лютого по 2 березня 2024 року в м. Абу-Дабі проходила тринадцята Конференція міністрів Світової організації торгівлі. У ході Конференції проведено інтенсивні дискусії і переговори, зокрема, щодо тексту Декларації Міністрів, реформування системи вирішення спорів, субсидування у галузі рибальства, сільського господарства, розвитку, Робочої програми з електронної комерції.

Представник делегації України наголосив на тому, що Україна у своєму баченні результатів Конференції у питаннях сільського господарства виходить із необхідності дотримання довгострокових цілей переговорів відповідно до статті 20 Угоди про сільське господарство. [4]

Дана доповідь висвітлює важливість членства України в Світовій організації торгівлі та його переваги для країни. Вона зазначає, що Світова організація торгівлі встановлює глобальні правила торгівлі і надає можливості для укладення вигідних угод з іншими країнами. Також підкреслює активну участь України у роботі органів Світової організації торгівлі і вирішенні торговельних спорів, що свідчить про її зростаючий статус на міжнародній арені. Членство в Світовій організації торгівлі розглядається як стратегічний крок для подальшого розвитку та успіху української економіки на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Світова організація торгівлі. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/svitova-organizaciya-torgivli-sot>

2. Інформація щодо співробітництва України з Світовою організацією торгівлі. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=306813d2-01e0-433e-aceb-0df8c6006032&title=sot>

3. Україна і Світова організація торгівлі. URL: https://export.gov.ua/56-ukraina_i_sot

4. Довідка щодо результатів тринадцятої Конференції міністрів Світової організації торгівлі. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=783e70b2-4e16-4477-bec0-f42c773601eb&title=13-TaKonferentsiiaMinistrivSot>

Малица Анна Русланівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Поштаренко Інна Валеріївна,

викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року на території України запроваджено воєнний стан та особливий режим функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування для підтримки спеціальних підрозділів у виконанні ними оборонних завдань. Крім того, військова агресія Російської Федерації та введення воєнного стану суттєво змінили кримінальну динаміку в нашій країні. Таким чином, під час війни відбуваються зміни і трансформації проявів злочинності.

Варто зазначити, що збройне вторгнення та напад на Україну призвели до появи нової категорії кримінальних правопорушень, які раніше були відсутні або вчинялися не часто. Внаслідок цього, політика України щодо протидії злочинності постала перед новими викликами в умовах сучасності. Це зумовлює потребу дослідження особливостей розслідування та можливості ефективної протидії правопорушенням в умовах воєнного стану.

Питання розслідування та протидії кримінальних правопорушень в умовах сьогодення висвітлювали у своїх роботах такі науковці, як Ю. В. Луценко, О.Є. Користін, І. Головюк, О. Дроздов, Г. Тетерятник, Т. Фоміна, В. Рогальська, В. Завтур та інші. Проте, зважаючи, що військовий стан в Україні триває, а злочинність зростає

в сучасних тенденціях, дане питання залишається актуальним та потребує подальших досліджень.

Ю.В. Луценко стверджує, що забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану є постійною діяльністю органів державної влади, завданнями якої є створення правоохоронним органам шляхом нормативно-правового регулювання всіх можливостей для розслідування кримінальних правопорушень, їх технічного оснащення, організації відповідних підрозділів та підготовки для цього кадрів, своєчасного розкриття злочинів, надання правоохоронним органам інформації та методичних рекомендацій з питань боротьби зі злочинністю для розслідування та судового розгляду справ [1, с. 79].

Варто відмітити, що незважаючи на військові дії, які тривають на нашій території з 2014 року, Кримінальний процесуальний кодекс не передбачав ефективного кримінального судочинства в умовах воєнного стану, внаслідок виникла необхідність внесення змін з метою дотримання загальних принципів кримінального процесу та забезпечення належного функціонування системи кримінальної юстиції в цілому.

Таким чином, наразі трансформація правоохоронної системи в Україні має враховувати деякі аспекти оптимальної європейської моделі загальних елементів системи кримінальної юстиції та найбільш ефективних напрямків її реалізації в Україні, спрямовуючи свої зусилля на протидію злочинності, яка виникає в умовах воєнного стану.

Варто зазначити велику кількість кримінальних правопорушень, які вчиняються на території України саме внаслідок вторгнення російських військ на територію України. Таким чином, актуалізувалося питання вдосконалення правових засад діяльності Національної поліції щодо фіксації, документування та розслідування кримінальних правопорушень, вчинених російськими військовослужбовцями проти цивільного населення України. Це пов'язано з тим, що 3 квітня 2022 року Президент України оголосив про створення спеціального судового механізму для суду над причетними до злочинів проти українських громадян [2]. Результатом введення таких заходів є те, що станом на жовтень 2022 року Національна поліція зареєструвала 36 000 кримінальних проваджень за злочини, скоєні російськими військовослужбовцями та їхніми спільниками [3].

Враховуючи такий стан злочинності на території України, актуальним постає питання міжнародного співробітництва з приводу розслідування та протидії таким злочинам. Тож, в умовах воєнного

стану актуальними напрямками міжнародної взаємодії з правоохоронними структурами країн є обмін досвідом і передовими методами роботи підрозділів, що діють у системі оборони, запобігання та боротьби зі злочинністю, розкриття російського тероризму.

Зокрема, А. В. Тарасюк наголошує на тому, що особливо важливим напрямком є організація міжнародної співпраці української кіберполіції з відповідними підрозділами правоохоронних органів інших країн для протидії масштабним хакерським атакам з боку Російської Федерації, спробам російської держави розкратити дані та поширювати неправдиву пропаганду [4, с. 212]. Варто погодитись із науковцем, адже в сучасних умовах інформаційне поле постає одним із предметів агресивних дій з боку російської федерації.

Отже, державна політика щодо боротьби та протидії із злочинністю в умовах воєнного стану характеризується трансформуванням правоохоронної системи України відповідно до сучасних проявів злочинності. Варто відзначити, що криміногенна ситуація стала значно небезпечнішою у зв'язку із поширенням випадків злочинів, скоєними внаслідок збройної агресії. Таким чином, нагальною є потреба активного міжнародного співробітництва з метою протидії кримінальним правопорушенням, що також включає в себе їх протидію в інформаційній сфері.

Список використаних джерел

1. Протидія злочинності в сучасних умовах. Соціально-правові студії. 2020. Вип. 1 (7). С. 79–84.

2. Інформація офіційного інтернет-представництва Президента України від 03.04. 2022. URL: [https:// www.president.gov.ua /news/volodimir-zelenskijinicuyue-stvorenyya-specialnogo-mehaniz-74057](https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskijinicuyue-stvorenyya-specialnogo-mehaniz-74057)

3. Текст виступу Голови Національної поліції на Європейській конференції керівників поліції (ЕРСС) 2022 – Нові горизонти для правоохоронної діяльності. URL: <https://cn.npu.gov.ua/news/svitrovunep-znatypravdu-pro-viinu-rosii-protu-ukrainy-holova-natspolitsii-vystupuv-na-ievropeiskiiikonferentsii-kerivnykiv-politsii-erss-2022-u-haazi>

4. Тарасюк А. В. Кібербезпека України на сучасному етапі державотворення: теоретико-правові основи: монографія. Київ; Одеса: Фенікс, 2020. 404 с.

Маляр Аріанна Михайлівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тихий Олександр Володимирович,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне військове вторгнення РФ до України 24 лютого 2022 року зумовило завдання Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради та судової системи забезпечити нульову толерантність до корупції, особливо в такий критичний час для життя мирного населення та безпеки всієї держави.

Проте, у період 2022-2023 років було чимало розслідувань, пов'язаних із корупційними правопорушеннями. Це пов'язано з тим, що корупція є "ворогом зсередини" і боротьба з нею завжди актуальна.

Для протидії корупції була розроблена та затверджена 20.06.2022 (Закон України № 2322-IX) Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки [1], в якій передбачено поступове покращення порівняльних показників рівня корупції в Україні. Розроблення та ухвалення зазначеного нормативно-правового акта зумовлено тим, що проблема протидії корупції в політичній, економічній, соціальній та інших сферах життєдіяльності суспільства вимагає негайного вирішення.

Протягом усього періоду воєнного стану ми спостерігаємо законодавчі ініціативи щодо посилення заходів протидії корупції, однією з останніх є зареєстрований 30.08.2023 «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо прирівняння карності корупційних кримінальних правопорушень до державної зради на період воєнного стану в Україні» (реєстраційний № 9659). У законопроекті запропоновано доповнити розділ I Особливої частини Кримінального кодексу України статтею 111-3 «Вчинення корупційного кримінального правопорушення під час дії правового режиму воєнного стану». При цьому, передбачено, що усі ч. ст. 111-3 окрім 3 матимуть ознаку "вчинене під час дії правового режиму воєнного стану особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище". Санкцією усіх частин вказаної статті передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк 15 років або довічне позбавлення волі, з конфіскацією майна [2].

Подібні ініціативи у вигляді законопроектів вже були зареєстровані у Верховній Раді, проте всі вони потребують доопрацювання, оскільки приймаючи рішення про покарання за корупційні правопорушення, слід враховувати, що, як свідчить міжнародна практика, корупцію неможливо викоринити лише шляхом прийняття законодавчих актів із суворими правовими нормами. Лише спільні дії держави та громадян можуть зумовити успіх у протидії корупції в довгостроковій перспективі [3, с. 192].

Для ефективної протидії корупції самі громадяни повинні проявляти ініціативу та брати участь у формуванні національної антикорупційної політики. Проте, залучення громадянського суспільства не досягається, коли антикорупційні зусилля уряду не дають очікуваних результатів. Тому, перш за все, необхідно подолати суспільну пасивність і сприйняття корупції як факту життя. Посилити роль громадянського суспільства у протидії корупції можна шляхом різних форм комунікації між органами державної влади й організаціями громадянського суспільства, зокрема шляхом взаємного моніторингу, проведення досліджень, аналізу й оприлюднення, спрямованих на запобігання корупції, програм, забезпечення доступності та публічного розкриття інформації про стан і масштаби корупції в органах державної влади, а також здійснення відповідних антикорупційних заходів.

З огляду на зазначене, антикорупційна політика так і буде лишатися «декларацією намірів», якщо вона не враховує феномен правосвідомості та рівень правової культури окремих соціальних груп та індивідів. Для подолання правового нігілізму особливу роль відіграє формування основ правової культури, особливо у сфері антикорупційного законодавства. Окрім каральних законів, моральний вибір також захищає державу і суспільство від корупції. Протидія корупції повинна бути не лише пасивною, але й активною, тобто потрібно викоринювати усі прояви корупції в суспільстві [4, с. 72].

Отже, розв'язання проблем щодо протидії корупції потребує від виконавчої та законодавчої гілок влади вжиття спеціальних заходів для встановлення верховенства права та наведення порядку, зокрема в економіці, передбачаючи посилення контролю, фінансів і функцій держави в умовах воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. Національне агентство з запобігання корупції. 55 с. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо прирівняння карності корупційних кримінальних правопорушень до державної зради на період воєнного стану в Україні. Номер, дата реєстрації: 9659 від 30.08.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42634>

3. Городецький Ю.В. Законотворчі ініціативи щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення на період воєнного стану в Україні. Вісник асоціації кримінального права України. Том 2 № 20 (2023). С. 182-194. URL : <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/293226/286510>

4. Тимошенко В.І. Деформація індивідуальної правосвідомості корупціонера. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: мат. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 70-74. URL : https://www.naiau.kiev.ua/files/antycoruptsia/2023/mater_konf_07_081223.pdf

Мех Софія Юріївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Стрельченко Оксана Григорівна,

професор кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЮРИДИЧНА ОСВІТА У БОРОТБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ

Реформа політичної системи, економічні труднощі і негаразди в суспільстві, підсилені триваючим збройним конфліктом, і похідні від них соціально-політичні процеси вимагають від держави концентрації зусиль, самовідданості, виваженості дій та витримки у прийнятті рішень. Тому юридична освіта не може бути осторонь таких процесів, які відбуваються в державі, а інституції сектору безпеки, зокрема правоохоронні органи мають не допустити антидержавних проявів.

Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканність і безпека проголошується найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав та свобод людини – головним обов'язком держави [1]. Водночас Стратегія національної безпеки України (2020 р.) визнала стрімке погіршення криміногенної ситуації національною загрозою, що спричинена зростанням рівня злочинності, воєнними діями, наслідком чого стала беззахисність громадян від злочинних посягань [2].

Варто наголосити, на думку провідних вчених-правників, боротьба зі злочинністю – це активне (з використання усіх законно-доступних засобів, заходів, методів, а в умовах воєнного стану репресивних й збройних) зіткнення суспільства і злочинності з метою забезпечення панування закону і охоронюваних їм інтересів, цінностей, норм поведінки, що передбачає цілеспрямовану

наступальну діяльність суспільства на саму злочинність, її причини та умови; осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення, а також захист людей від протиправних посягань [3, с. 151]. Такий вид діяльності є одним із видів соціальної, основним завданням проведення якого виступає протидія кримінальним протиправним явищам і процесам. Зрозуміло, що боротьба потребує належної організації, а поєднання зусиль держави, в особі інституцій сектору безпеки, і громадянського суспільства дасть очікувані результати. Однак цього буде мало, якщо не скоординувати і не узгодити дії, що передусім характеризуються наявністю спільних цілей та завдань у сфері боротьби зі злочинністю. Таким чином, боротьба зі злочинністю як різновид соціально-правової діяльності полягає в тому, що правильно сформульовані цілі визначають основні напрямки боротьби із цим явищем, виступають фактором, який мобілізує, служать критерієм оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю.

Безперечно, вища освіта, професіоналізм – ці питання постають на чолі гуманітарної політики всіх провідних країн світу, адже висококваліфіковані фахівці зумовлюють стабільність економіки та розквіт держави. І це не суто український феномен. Ситуація в країнах близького та далекого зарубіжжя свідчить, що внутрішній спокій в державі можна зберегти настільки, наскільки професійно готова до цього поліція. Реалії сьогодення висувають нові вимоги до знань, умінь і індивідуальних якостей персоналу сектору безпеки, особливо – керівників різного рівня. У центрі прогресивних світових концепцій управління персоналом у поліції зарубіжних країн головне місце посідає людина, працівник органу чи підрозділу, який розглядається як найбільша цінність. Сучасні системи управління орієнтовані насамперед на підвищення професійного й особистісного рівня, розвиток загальних і спеціальних компетентностей працівників та максимального їх використання у сфері професійної діяльності в інтересах суспільства і держави.

Більше того, відповідно до Київської декларації щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права (Чотирнадцятий Конгрес ООН із запобігання злочинності та кримінального судочинства, Кіото, Японія, 2021 р.) головною метою боротьби зі злочинністю є визначення її закономірностей, виникнення і функціонування, розкриття можливостей суспільства щодо її попередження, адже на початку ХХІ ст. головним завданням усіх наукових розробок має стати зміцнення теорії з практичною діяльністю, надання останній більшої наукової обґрунтованості, надійних засобів удосконалення. Таке завдання безпосередньо стосується й юридичної науки [4].

Тому, у межах реалізації Стратегії розвитку Міністерства внутрішніх справ України, відомчі заклади вищої освіти послідовно здійснюють заходи спрямовані на усебічне вирішення комплексу

питань, пов'язаних із пошуком адекватних відповідей на нагальні кримінальні загрози, в умовах трансформації. Серед базових принципів діяльності поліції – розширення комунікації з населенням. Через усвідомлення цієї гуманістичної ідеології мають вирішуватися основні завдання, що постають у процесі здійснення правоохоронної діяльності – захист прав людини, попередження і розкриття кримінальних правопорушень, охорона громадського порядку і супутні складові – удосконалення чинного законодавства, розвиток матеріально-технічної бази та інфраструктури в цілому [5].

Тому вивчення спеціальних дисциплін (кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, криміналістика, оперативно-розшукова діяльність та ін.) є важливими складовими професійної підготовки не лише юристів, а й спеціалістів, які безпосередньо приймають участь у боротьбі зі злочинністю (соціологи, психологи, економісти, педагоги та інші фахівці). Юридичними знаннями кримінального блоку мають володіти працівники Національної поліції України, суду, прокуратури, установ виконання покарань та ін. Без уміння оперувати сучасними юридичними знаннями неможливо розробляти та здійснювати заходи запобігання, виявлення та припинення кримінальних правопорушень, творчо використовувати позитивний досвід у цій справі іноземних країн, міжнародно-правові акти, зважаючи на організований і транснаціональний характер злочинності.

Цілком підтримуючи державну політику у сфері вищої освіти, перспективи реформаторського курсу, спрямованого на якісне оновлення змісту національної системи освіти, наближення її потенціалу до сучасних світових стандартів, в науково-академічному середовищі та й практиками неодноразово висловлювались застереження з приводу радикального, а інколи й помилкового реформування сектору вищої освіти, в якому забезпечується здобуття освітнього рівня бакалавр, магістр, доктор філософії за спеціальністю 081 «Право».

Зазначене дискусійне питання досліджувалось у наукових розвідках фахівців правознавства, обговорювалось на робочих нарадах, засіданнях профільних парламентських комітетів, круглих столах, вебінарах, де серед критичних зауважень висловлювались й аргументовані пропозиції щодо збереження найкращих освітянських традицій.

По-перше, необґрунтованим сприймається поділ юридичних професій на дві групи з виокремленням, так званих «регульованих» (суддя, прокурор, адвокат, нотаріус). Критерії такої диференціації не позбавлені алогічності. У межах кожної професії є свої особливості,

але є й спільні риси, які свідчать про доцільність та необхідність їх об'єднання в єдину професійну групу фахівців галузі права. Запропоновані ознаки додаткової урегульованості або самоврядності не можуть свідчити про необхідність віднесення тільки чотирьох юридичних професій до групи елітних або найбільш повноцінних. Таке звуження загрожує створенню іміджевого дисбалансу в професійному колі.

По-друге, не сприймається у середовищі науковців тенденція, сформована у дискусіях з приводу обмеження права на здобуття юридичної освіти представниками сектору безпеки, які виконують відповідальні, доленосні для всієї країни завдання із захисту прав та свобод членів українського суспільства. У такому ракурсі, ігнорування Державного класифікатора юридичних професій не варто оминати або, ще гірше, ігнорувати. У радикально налаштованих авторів сучасної освітньої реформи немає відповіді на принципове питання – чому один правоохоронний орган повинен мати висококваліфікованих фахівців для роботи у галузі права (прокуратура), а решта (Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Бюро економічної безпеки), які також є правоохоронними органами, повинні користуватися іншими освітніми стандартами.

По-третє, викликає серйозне занепокоєння перспектива втрати іміджевості професії правоохоронця, особливо працівників слідчого апарату. За даними статистики, саме на слідчих Національної поліції України припадає найвагоміша частина (понад 95 %) усіх кримінальних проваджень, від якості розслідування яких залежить доля десятків та сотень тисяч потерпілих від насильства, шахрайства тощо [6]. У разі відмови професії слідчого від базової вищої освіти виникає питання: як прокурор здійснюватиме процесуальне керівництво слідчим, який не є «повноцінним» юристом? як суддя із представниками захисту будуть «об'єктивно критично оцінювати» докази, надані фахівцем з іншою, «не зовсім» юридичною освітою?

По-четверте, у варіанті Концепції розвитку (реформування) юридичної освіти [7], запропонованому до громадського обговорення, значну увагу приділено якості освіти та об'єктивності оцінювання знань у державних відомчих вишах, проте оминаються питання якості надання освітніх послуг у галузі права непрофільними освітніми закладами.

Таким чином, в умовах сьогодення із розумінням сприймаються труднощі та особливості сучасного етапу реалізації освітньої реформи в правоохоронній сфері з огляду на нестачу кваліфікованих кадрів й системні кризові явища зумовлені воєнними діями. Разом з цим,

висловлюємо сподівання на незмінність реформаторського курсу у напрямі національної системи вищої освіти, на обґрунтованість та виваженість законодавчих рішень, які б отримали підтримку в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverdiv-strategiyu-nacionalnoyi-bezpek-63577>

3. Кримінологія : підручник / за заг. ред. В. В. Черняк та О. М. Джужі. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 612 с.

4. Кіотська декларація щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права: на шляху до виконання Програми сталого розвитку до 2030 року : прийнята 14 Конгресом ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя (Кіото, Японія, 7–12 берез. 2021 р.). Нью-Йорк : ООН, 2021. 22 с. URL: <https://bit.ly/31njfxd>

5. Тичина Д. М., Грицюк І. В. Концептуалізація державної політики у сфері правоохоронної діяльності: теоретико-правовий підхід. Київський часопис права. 2024. № 1. С. 41–47.

6. Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2022 рік : монографія / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 388 с.

7. Концепція розвитку юридичної освіти. Міністерство освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/koncepciya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>

Мировська Анна Всеволодівна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДІЯЛЬНІСТЬ СПІЛЬНИХ СЛІДЧИХ ГРУП ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Наукові підходи до визначення категорії «взаємодія під час розслідування кримінальних проваджень» мають багатоаспектний характер. Сутність зазначеної категорії, в першу чергу, залежатиме від

сукупності чинників, які впливатимуть на процес досудового розслідування та його результати.

Суб'єктами, що вступають у сферу взаємодії зі слідчим під час розслідування кримінальних правопорушень є: оперативні підрозділи Національної поліції України; підрозділи кіберполіції Національної поліції України; підрозділи поліції превенції (дільничні офіцери поліції, патрульна поліція); підрозділи Державної прикордонної служби України; підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій; правоохоронні органи іноземних держав; міжнародні громадські організації; підрозділи Державної міграційної служби України; іноземні посольства та консульства; громадські організації; неурядові Українські організації, тощо.

Особливості розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану, певним чином визначатимуться і вектором взаємодії слідчого з представниками інших правоохоронних органів. Водночас характерною рисою у даному випадку виступатиме той факт, що мова йде не просто про організовану злочинність або її транснаціональні прояви, а саме про вчинення міжнародних злочинів [1].

Ефективним інструментом у цьому процесі виступає діяльність спільної слідчої групи (англ. Joint Investigation Team, далі – ССГ) як специфічної форми міжнародно-правової допомоги в кримінальних провадженнях і міжнародної підтримки України в період воєнного стану. Варто зазначити, що особливого значення діяльність ССГ набула не лише в процесі здійснення розслідування діяльності злочинних організацій і транснаціональної організованої злочинності, але й під час документування міжнародних злочинів.

Головна мета групи – забезпечити належний обмін інформацією та сприяти розслідуванню міжнародних злочинів, у тому числі воєнних, злочинів проти людяності, агресії та геноциду, які вчинено проти України. У межах роботи ССГ відбувається активна співпраця з командою Офісу прокурора Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) Каріма Хана відповідно до положень Римського статуту, який приєднався до ССГ як учасник у квітні 2022 року. З метою забезпечення міжнародної співпраці з МКС у 2022 році направив в Україну групу слідчих, судових експертів у межах польової місії. Серед іншого, передбачена можливість проведення процесуальних дій на території України іншими працівниками Офісу МКС у разі делегування прокурором МКС повноважень і за погодженням з Генеральним прокурором [2].

Окремої уваги заслуговує утворення бази даних Core International Crimes Evidence Database (далі – CISED), яка є спеціально розробленою базою даних для зберігання та аналізу доказів міжнародних злочинів. CISED покликана підтримувати національні й міжнародні розслідування [2].

СICED сприятиме наданню тактичних і стратегічних рекомендацій з кримінального переслідування, обміну доказами та інформацією про основні міжнародні злочини, а також уникненню повторної віктимізації потерпілих [3].

На жаль, мусимо констатувати той факт, що Національне кримінальне процесуальне законодавство характеризується певною неврегульованістю окремих механізмів і процедур, пов'язаних зі створенням і діяльністю ССГ. Зокрема, чинний КПК допускає лише можливість створення ССГ, але не регламентує порядок її діяльності. Так, відповідно до ст. 571 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав, можуть створюватися ССГ. Офіс Генерального прокурора розглядає і вирішує питання про створення ССГ за запитом слідчого органу досудового розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав. Члени ССГ безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення ССГ або один з її членів. Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами ССГ тієї держави, на території якої вони проводяться [4].

Не позбавлене проблематики і питання тактико-криміналістичного забезпечення розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень. В першу чергу це стосується гарантій безпеки учасників кримінального провадження під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій /огляд місця події, слідчий експеримент, огляд трупа, огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією/ (розділ III «Досудове розслідування» Кримінального процесуального кодексу України [4]).

Зокрема, окрім ділянки місцевості, в межах яких працюють учасники слідчо-оперативних груп (далі – СОГ) та ССГ розташовані поблизу лінії фронту та перебувають під постійним обстрілом, значна частина деокупованих територій, будівель, доріг, транспортних засобів, трупів – заміновані. Така ситуація становить реальну загрозу життю та здоров'ю, а іноді взагалі унеможливує проведення слідчої (розшукової) дії та потребує особливо ретельного підходу до забезпечення заходів з гарантування безпеки в процесі роботи самої групи та інших учасників кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Саковський А.А., Мировська А.В. Криміналістичне забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. № 1/2024. С. 635-638. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/1515>.

3. Анна Резнікова. Робота спільної слідчої групи в процесі документування злочинів рф: воєнний досвід України. Юридична

платформа «JUSTTALK». URL: <https://justtalk.com.ua/post/robotaspilnoi-slidchoi-grupi-v-protsesi-dokumentuvannya-zlochiv-uf-voennij-dosvid-ukraini>

2. Пчеліна О.В., Пчелін В.Б. Криміналістична класифікація воєнних злочинів. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану: тези доп. Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2022. С. 334-338.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Миронюк Карина Віталіївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД В ПРОТИДІІ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ

Однією із найглобальніших проблем не лише в Україні, а й у всьому світі постає наркозлочинність. Наркозлочинність – це особливий вид різноманітної професійної злочинної діяльності високоорганізованих і добре законспірованих угруповань, що мають міжнародні контакти, корумповані зв'язки і займаються у вигляді промислу незаконним обігом наркотиків з метою систематичного отримання максимальних доходів. Кримінальний Кодекс України передбачає декілька статей відносно зберігання, контрабанди, виготовлення та придбання психотропних речовин та наркотичних засобів. Згідно частини 1 статті 305 Кримінального Кодексу України: «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.». Стаття 307 Кримінального Кодексу України передбачає: «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів - караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.». Стаття 309 Кримінального Кодексу України передбачає: «Незаконне виробництво, виготовлення,

придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту - караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробачійним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.»

Організовані групи, злочинні організації та особи, які займаються незаконним посівом та вирощуванням наркотиковмісних рослин, використовують різноманітні стратегії, щоб уникнути притягнення до кримінальної відповідальності. У результаті чого необхідно розглядати та впроваджувати інноваційні, більш ефективні підходи до протидії цьому кримінальному правопорушенню на території України. Важливу роль у процесі модернізації та інтеграції заходів запобігання незаконному посіву та вирощуванню наркотиковмісних рослин відіграє міжнародний досвід запобіжної діяльності щодо такого виду кримінальних правопорушень. Наголошено, що впровадження позитивних профілактичних практик дозволить створити ефективну систему, спрямовану на протидію незаконному вирощуванню наркотиковмісних рослин, що в свою чергу сприятиме забезпеченню безпеки та порядку в суспільстві.

Щодо зарубіжних країн, то за даними Управління з наркотиків та злочинності Організації Об'єднаних Націй, Сполучені Штати Америки досягли найбільших успіхів у протидії незаконному обігу наркотиків. Протягом останнього десятиліття кількість наркоспоживачів в США зменшилася вдвічі. Заслуговує на увагу той факт, що в країні була виявлена дійсно загальнонаціональна воля в боротьбі з наркотиками, що включає спільні зусилля урядових та неурядових структур. Основними аспектами цієї ініціативи є розробка довгострокових стратегій, активне міжнародне співробітництво для запобігання поширенню наркотиків на територію США та залучення найбільш впливових політичних і громадських діячів до антинаркотичної кампанії [2, с. 194].

Політика Австрії щодо незаконного обігу наркотичних засобів є цікавим прикладом для України. Вона передбачає впровадження різноманітних заходів, організованих як державними, так і недержавними установами, і спрямована, передусім, на попередження наркоманії за принципом «Терапія замість покарання для наркозалежних осіб». Стратегічна політика Австрії у сфері запобігання наркозалежності має такі основні цілі [3, с. 40]. :

1) Мінімізація негативних наслідків вживання наркотичних речовин: – проведення превентивних заходів для запобігання вживання психотропних і наркотичних речовин; – здійснення заходів із повернення наркозалежного до нормального життя, включаючи консультування, терапію, реабілітацію та соціальну і професійну реінтеграцію;

2) Забезпечення спрямованості соціальної та охорони здоров'я на потреби залежних людей: – реалізація концепції «людина в центрі

стратегічної політики з протидії наркозалежності»; – спрямування системи охорони здоров'я та соціальної системи на потреби залежних осіб, включаючи тих, хто має хронічну залежність;

3) Піклування про зміцнення здоров'я та збереження зв'язку залежних осіб з суспільним життям: – здійснення заходів для підтримки фізичного та психічного здоров'я залежних осіб; – сприяння збереженню їхнього зв'язку зі суспільством;

4) Надання можливості наркозалежним вести самостійне та осмислене життя: – інтеграція та реінтеграція наркозалежних на ринку праці; – здійснення заходів, спрямованих на нормальне співіснування наркозалежних з іншими соціальними верствами. Підхід Австрії може слугувати важливим джерелом для розробки подібних стратегій в Україні, спрямованих на подолання проблем наркозалежності та забезпечення інтеграції залежних осіб у суспільство.

Як висновок досвід міжнародних партнерів у запобіганні незаконному посіву та вирощуванню наркотиковмісних рослин може стати корисним інструментом та механізмом для України у розробці надійної та дієвої стратегії запобігання цьому суспільно небезпечному явищу. Це дозволить створити ефективну систему, спрямовану на протидію незаконному вирощуванню наркотиковмісних рослин, що, у свою чергу, сприятиме забезпеченню безпеки та порядку в суспільстві і державі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Погорецький М.А., Черниш Р.Ф. Міжнародно-правовий досвід у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків . Право і суспільство. № 6. 2012. С. 192-196.

3. Малімон В.І. Зарубіжний досвід реалізації державної політики щодо протидії наркоманії. International scientific conference. Wloclawek, Republic of Poland. 2021. С. 38-42.

Михайлицька Карина Сергіївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Зарубей Вікторія Володимирівна,

професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Локальні війни і воєнні конфлікти становлять сьогодні одну з

основних загроз як для національної, так і для міжнародної безпеки. Це зовсім інша війна, ніж було будь-коли, і вже перші дні агресії дуже промовисто говорили про те, що чекатиме цих та майбутніх агресорів, якщо вони все ж таки з'являться після неминучої поразки.

Після жахливих злочинів, скоєних російськими окупантами у Бучі, Ірпені, Бородянці, Маріуполі та інших містах і селах України, питання щодо того, чи буде притягнуто до відповідальності воєнних злочинців не стоїть. Ми лише очікуємо часу, коли вони постануть перед судом в Гаазі. Але чи багато ми знаємо про цей суд і його можливості?

Міжнародний кримінальний суд (МКС) – «перший постійний міжнародний суд з кримінальних справ, створений на основі міжнародного договору з метою подолання безкарності осіб, відповідальних за найтяжчі міжнародні злочини». МКС розслідує та, за потреби, судить осіб, обвинувачених у найтяжчих злочинах: геноцид, військові злочини, злочини проти людяності та злочини агресії. Міжнародний кримінальний суд працює на постійній основі з 1 липня 2002 року. Договір, що заснував МКС та є правовою основою його діяльності – Римський статут Міжнародного кримінального суду. Станом на березень 2022 року 123 держави світу ратифікували договір з МКС.

Мішенню терористичної держави стають житлові будинки, соціальна та критична інфраструктура всієї території України. Таким чином росія діє з порушенням усіх норм Міжнародного гуманітарного права та підтверджує свій статус терористичної країни. Міжнародний кримінальний суд створений для притягнення осіб до персональної відповідальності за міжнародні злочини, незважаючи на їх статус, займану посаду чи імунітет. Нині всі світові юридичні важелі повинні консолідуватися та стати на захист цивільного населення України, а також притягнути воєнних злочинців до відповідальності та захистити світ від російського тероризму, спрямованого проти людяності.

Наша держава підписала Римський статут ще 20 січня 2000 року, але так і не ратифікувала його, хоча після угоди про Асоціацію з ЄС у 2014 році саме ратифікація цього документа є одним із прямих міжнародних зобов'язань України. Відносна Римський статут передбачає, що й без ратифікації держава може визнати юрисдикцію суду в певних справах, подавши про це належну заяву. Наша держава визнала юрисдикцію МКС з двох питань заявами Міністерства закордонних справ, поданими 17 квітня 2014 року щодо справ Майдану і 8 вересня 2015 року щодо злочинів проти людяності і воєнних злочинів, вчинених на її території.

Нині МКС проводить розслідування злочинів, скоєних в Україні росією з 2 березня 2022 року. З початком повномасштабної війни для врегулювання питання взаємодії із МКС та забезпечення роботи їх представників в Україні Верховна Рада 3 травня 2022 року прийняла Закон «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу

України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом». Він забезпечує проведення Офісом прокурора Міжнародного кримінального суду розслідування воєнних та інших міжнародних злочинів в Україні, передбачаючи можливість проведення безпосередньо ними процесуальних та слідчих дій.

Загальна кількість вироків , яка була ухвалена до січня 2024 року, становить 34. Загальна статистика аналізу воєнних злочинів демонструє, що у вказаних регіонах була ухвалена така кількість вироків: місцевими судами м. Києва загалом ухвалено три вирокі; місцевими судами м. Чернігова – п'ять вироків; місцевими судами Київської області – 10 вироків і місцевими судами Чернігівської області – 16 вироків.

Всі проаналізовані вирокі є обвинувальними, виправдувальні вирокі відсутні. За безпосередньої участі обвинувачених ухвалено лише чотири вирокі, всі інші 30 вироків ухвалено за відсутності обвинувачених у межах процедури спеціального судового провадження. До кримінальної відповідальності притягнуто 47 осіб, які є громадянами російської федерації та військовослужбовцями збройних сил російської федерації. Зазначені відомості свідчать про активну роботу слідчих, прокурорів та судів України для притягнення винних до кримінальної відповідальності.

20 травня 2022 року набув чинності Закон «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» крім частини третьої статті 617, частин третьої-п'ятої статті 636 КПК України, які набирають чинності з дня набрання чинності Римським статутом МКС для України. Зокрема , були прийняті такі основні зміни як: до особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, може бути застосований запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Новим розділом передбачено конфіденційність та захист відомостей, що стосуються національної безпеки України та відшкодування витрат, пов'язаних з виконанням прохань Міжнародного кримінального суду про співробітництво, забезпечується збереження доказів, також названі центральні органи України щодо співробітництва (Офіс Генерального прокурора та Міністерство юстиції України). Окрім цього, визначені права особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво.

Відповідно до ст. 12 (2) Римського статуту «держави зобов'язані здійснювати свою кримінальну юрисдикцію щодо осіб, відповідальних за міжнародні злочини, і пріоритет надається національним судовим системам» [4]. Основою діяльності МКС є принцип комплементарності (доповнюваності – «доповнює національні

системи кримінального правосуддя»), передбачений ст. 1 Римського статуту, у разі коли вони не бажають або не можуть неупереджено проводити будь-які розслідування та притягати до відповідальності можливих суб'єктів злочину, жодним чином їх не замінюючи та не виключаючи їх юрисдикцію. Таким чином, «... ключовим завданням МКС, як слушно зазначає В.І. Смирнов, є саме посилення національної спроможності України з питань розслідування, а також розгляду найтяжчих міжнародних злочинів [2, с. 398].

Зокрема, Римським статутом передбачено механізм «обмеженої ратифікації» (держави, яка не ратифікувала Римський статут, має можливість визнати юрисдикцію МКС у деяких справах, подавши про це відповідну заяву).

Україна скористалася спеціальною процедурою визнання юрисдикції МКС для держав, які не приєдналися до Римського статуту та подала до МКС заяви про визнання юрисдикції МКС за відповідними статтями.

Так, у період з 2014 по 2015 роки Україною зроблено дві заяви щодо визнання юрисдикції МКС: квітень 2014 «... щоб встановити, притягнути до відповідальності і засудити організаторів і співучасників діянь, вчинених на території України протягом періоду з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року» [7] (події Євромайдану та дії колишнього Президента України Януковича В.Ф. і посадових осіб з його оточення).

Варто зазначити, що будь-які зміни до чинного законодавства позначаються на судовій практиці. При цьому рівень такого впливу залежить від того, наскільки ці зміни є значними, системними. Серед тих, які суттєво вплинули на судову практику, можна відзначити зміни щодо регламентації кримінального провадження в умовах воєнного стану або зміни, пов'язані зі скасуванням строків досудового розслідування до повідомлення особі про підозру. При цьому Верховний Суд постійно взаємодіє з Комітетом Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, який є головним комітетом з опрацювання змін до кримінального та кримінального процесуального законодавства й надає свої зауваження і пропозиції до законопроектів, що надходять до Верховного Суду на опрацювання.

17 березня 2023 року Міжнародним кримінальним судом (МКС) в Гаазі був виданий ордер на арешт президента рф та уповноваженого з прав дитини рф . Обое — підозрювані у незаконному примусовому переміщенні українських дітей з окупованих територій України до рф в ході повномасштабного вторгнення. Ордер проти російського президента є першим в історії проти лідера постійного члена Ради Безпеки ООН, та третій проти глави держави, що діє.

Росія ще не понесла повну відповідальність за свої варварські воєнні злочини, етнічні чистки та порушення прав людини. Міжнародний кримінальний суд (МКС) зробив кілька кроків у правильному напрямку. Він звинуватив російських військових у нападах на мирних жителів і руйнуванні критичної інфраструктури. Ставки надзвичайно високі, на що вказує і збільшення кількості доказів того, що росія здійснює геноцид проти українців.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що на сьогодні необхідність безпосередньої співпраці України з Міжнародним кримінальним судом на постійній основі є надзвичайно важливою та нагальною. Визнання його юрисдикції *ad hoc*, безумовно, є чималим кроком вперед у вищевказаному контексті, проте дана дія не впливає на необхідність ратифікації Україною Римського статуту найближчим часом. Саме це надасть їй можливість бути повноправним учасником у процесах МКС, права організаційного та процесуального характеру, а також додаткові гарантії щодо притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення особливо тяжких злочинів винних осіб, обмеживши вирішення цього питання винятково внутрішніми засобами, що можуть виявитися неефективними.

Список використаних джерел

1. Смирнов М.І. Концептуальні питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду та співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії Росії проти України. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 1. С. 542-546.

2. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17.07.1998. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_588.

3. Україна та Міжнародний кримінальний суд. Звіт міжнародної групи Global Rights Compliance. Київ. 2021. 390 с.

4. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» від 20.05.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text>

5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 19.04.2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Мотозюк Максим Олександрович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Висотенко Юлія Вікторівна,

викладач кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСНОВНІ ТЕХНІКИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ OSINT - ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збір інформації в умовах воєнного стану має вирішальне значення для прийняття обґрунтованих рішень, захисту населення, національної безпеки держави та протидії ворожим діям. OSINT (Open-Source Intelligence) – це збір інформації з відкритих джерел, який може бути потужним інструментом для отримання важливих даних, коли доступ до традиційних методів збору інформації обмежений.

Під час дії воєнного стану важливим завданням, є збір інформації для аналізу ситуації, розуміння дій сторін конфлікту та виявлення потенційних загроз.

Основними методами збору інформації за допомогою OSINT (Open Source Intelligence) є:

- моніторинг соціальних медіа: соціальні медіа є джерелом важливої інформації про місцеві події, ворожі плани дій і суспільний настрій (важливо відстежувати відгуки, фотографії, відео та повідомлення користувачів);

- моніторинг медіа-простору: аналізуючи національний та місцевий медіа-простір, можливо простежити перебіг подій на локальному та глобальному рівнях і отримувати інформацію про переміщення військ, військові дії, та заяви учасників конфлікту;

- аналіз даних геолокації: за допомогою використання даних геолокації з соціальних мереж, фотографій і відео можливо визначити місце подій, пересування військ і стратегічні цілі;

- моніторинг військових джерел: офіційні заяви військових, прес-релізи та військові форуми надають важливу інформацію про плани, стратегії та розгортання військових сил;

- аналіз супутникових знімків: за допомогою супутників можливо отримати об'єктивну інформацію про стан територій, пересування військ та можливі зміни інфраструктури;

- аналіз відкритих джерел: включає аналіз документів, публікацій, наукових робіт та іншої відкритої інформації, яка може

бути корисною для розуміння контексту конфлікту, включно з політичними та економічними факторами [1, с. 57-59].

Існує цілий ряд спеціалізованих інструментів OSINT, які спеціалізуються на зборі та аналізі відкритих даних, наприклад: Maltego, SpiderFoot та інші.

При використанні цих методів, з метою отримання повної та об'єктивної інформації, важливо, зібрану інформацію аналізувати та переглядати з різних джерел.

Загальнодоступні відеозаписи (матеріали з мобільних телефонів, відеореєстраторів чи камер спостереження), можуть надати цінну інформацію про те, що відбувається на місці загострення ситуації, дії військових частин та інші важливі аспекти [2, с. 77-81].

За допомогою використання інструментів геопросторового аналізу можливо відстежувати переміщення військ, ідентифікувати стратегічні цілі та зони конфлікту, а також оцінювати військовий потенціал.

Моніторинг транспортних потоків, включно з переміщенням військової техніки, допомагає відстежити пересування військ, постачання зброї та пункти їх концентрації.

Збір інформації в умовах воєнного стану вимагає від аналітика не тільки технічних навичок, але й всебічного розуміння контексту конфлікту, політичних і соціально-культурних факторів, а також вміння аналізувати інформацію в реальному часі та приймати стратегічні рішення [3, с. 11].

В умовах воєнного стану ефективним є аналіз соціальної інженерії, яка полягає у використанні психологічних методів отримання інформації від населення, це встановлення контактів з місцевими жителями, використання публічних джерел інформації для аналізу поведінки та ставлення [4, с. 55-56].

Отримання інформації про фінансові потоки може дати інформацію про можливі стратегічні заходи сторін конфлікту. Аналіз фінансових операцій, руху грошей, закупівель зброї чи матеріальних ресурсів, що дає можливість зрозуміти плани та наміри сторін [5, с. 88-92].

Використання статистичних даних, таких як демографічні, економічні та інші показники, може надати унікальне уявлення про ситуацію в регіоні конфлікту та допомогти передбачити можливий розвиток подій.

Важливою частиною збору розвідданих може бути залучення експертів з різних галузей, таких як військові аналітики, політологи, економісти та інші спеціалісти, які можуть допомогти в інтерпретації та аналізі зібраної інформації.

Особливу увагу слід приділити аналізу військово-технічних характеристик і можливостей сторін конфлікту. Це включає вивчення характеристик зброї, обладнання та тактичних можливостей, а також виявлення можливих слабких місць у військовій доктрині та тактиці.

Використовуючи аналітичні моделі та методи прогнозування, можливо передбачити розвиток ситуації, змодельовати можливі сценарії та визначити оптимальні стратегії дій.

Частиною аналізу є виявлення потенційних ризиків, загроз і розробка заходів щодо їх запобігання та протидії.

Не менш важливою є здатність належним чином контекстуалізувати та інтерпретувати зібрану інформацію з урахуванням політичних, культурних, етнічних та історичних особливостей регіону [6, с. 112-118].

Аналізуючи ситуацію в контексті воєнного стану, важливо брати до уваги гуманітарні аспекти, такі як доступ до медичної допомоги, продовольча безпека, евакуація цивільного населення та інші гуманітарні потреби.

Аналіз дій і планів супротивника може допомогти передбачити його подальші кроки та розробити відповідні контрзаходи.

Використання спеціалізованих розвідувальних ресурсів, таких як дрони, агенти або супутники-шпигуни, може надати додаткову інформацію для збору та аналізу.

Співпраця з міжнародними партнерами та альянсами для обміну інформацією та розробки спільних стратегій, є важливою частиною аналізу ситуації в контексті військового конфлікту.

Ці моменти доповнюють стратегії та методи збору та аналізу інформації в умовах воєнного стану та допомагають створити повну та об'єктивну картину ситуації для прийняття стратегічних рішень [7, с. 45-51].

Створення центральних інформаційних баз даних, які об'єднують інформацію з різних джерел, дозволяє більш ефективно аналізувати та мати повну картину ситуації.

Медіатекстів, таких як новинні статті, коментарі та аналітичні матеріали, може допомогти виявити тенденції суспільного сприйняття подій та ставлення суспільства до конфліктів.

Особливу увагу слід приділити аналізу інформаційних воєн, які можуть бути важливим інструментом під час дії воєнного стану, а також на виявлення дезінформації та пропаганди.

Важливо відстежувати геополітичні зміни в регіоні та світі, оскільки вони можуть впливати на хід конфлікту та стратегічні рішення.

Вивчення психологічних, соціальних і політичних мотивів поведінки сторін конфлікту може надати важливу інформацію для розуміння їхніх дій і намірів.

Використання штучного інтелекту та машинного навчання може значно полегшити процес аналізу великих обсягів даних та виявлення закономірностей, що допомагає прогнозувати події та приймати ефективні стратегічні рішення.

Впровадження технологій блокчейн дозволяє забезпечити надійність, цілісність і конфіденційність даних, що особливо важливо в умовах воєнного конфлікту.

Використання публічних наборів даних і відкритих джерел, таких як: дані із супутникових знімків, відгуки користувачів у соціальних мережах та ін., дають змогу отримати доступ до різноманітної та об'єктивної інформації.

В умовах дії воєнного стану важливо розглядати діяльність у кіберпросторі, оскільки вона може бути головним аспектом гібридної війни. Моніторинг кіберзагроз, атак та інших кібероперацій допомагає реагувати на потенційні загрози, що дає можливість захистити критичну інфраструктуру.

Враховання соціокультурних і релігійних аспектів конфлікту допомагає краще зрозуміти мотивацію і дії сторін і спрогнозувати можливі напрями розвитку ситуації.

Вивчення військово-історичних подій регіону або сторін конфлікту може надати інформацію для аналізу та розуміння поточних подій.

Використання дронів та технології розпізнавання образів і зображення з великої відстані дає можливість виявити переміщення військ, розташування інфраструктури та інших об'єктів.

Використовуючи аналітичні платформи та інструменти візуалізації даних, можливо швидко й ефективно аналізувати великі обсяги інформації та отримувати з них цінну інформацію [8, с. 14 -16].

Отже, збір інформації в умовах воєнного стану є складним і багатогранним процесом, який потребує використання різноманітних стратегій, методів і технологій, що включає аналітику з відкритим кодом, моніторинг соціальних мереж, моніторинг технічних потоків, аналіз геопросторових даних тощо. Ефективна стратегія збору інформації може значно збільшити шанси на успіх у досягненні військових цілей, порятунку життів і наблизити перемогу.

Список використаних джерел

1. «Analyzing OSINT to Predict Future Actions: Research Findings.» RAND Corporation, 2022 /https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA1200/RRA1245-1/RAND_RRA1245-1.pdf

2. Bock, Alexander. «OSINT: An Introduction to Open Source Intelligence.» CreateSpace Independent Publishing Platform, 2016.

3. Gordon, Richard H. «Strategic Intelligence: An Introduction.» Westview Press, 2018.

4. Marquis-Boire, Morgan. «Introduction to OSINT» Citizen Lab, University of Toronto, 2017.

5. NATO Open Source Intelligence Reader, 2018.

6. «OSINT Techniques for the Ethical Hacker.» Syngress, 2015.

7. Richards, Edward L. «The Art of Open Source Intelligence: A Warfighter's Guide.» Joint Special Operations University Press, 2019.

8. Smith, Michael B. «Open Source Intelligence (OSINT): Issues for Congress.» Congressional Research Service, 2013.

Нестерчук Яна Олександрівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативної-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

РІЗНОВИДИ НАСИЛЛЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнна агресія з боку РФ внесла свої корективи у наше життя. Україна сьогодні повинна боротися не лише із зовнішнім ворогом, але й дбати про те, щоб права її громадян не порушувалися і в середині держави. Нажаль, кожен із нас по різному реагує на те, що відбувається в країні, люди, перебуваючи у постійному стресі та страху починають поводити себе не так, як зазвичай, і одним із цих наслідків є підвищення рівня насилля в сім'ях. Основна думка полягає в тому – щоб виявити і протидіяти насильству. Перше, що варто згадати це – домашнє насильство. Існує чотири види домашнього насильства:

фізичне, психологічне, сексуальне та економічне. Окремим проявом домашнього насильства можуть бути погрози. Фізичне – умисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до травмування, порушення фізичного чи психічного здоров'я, в окремих випадках – до смерті постраждалого чи постраждалої; психологічне – воно пов'язане з дією однієї людини на психіку іншої особи через словесні образи або погрози, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційний вплив; економічне – це умисне позбавлення людей житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які вони мають передбачене законом право; сексуальне – це зґвалтування, погрози зґвалтування, сексуальні домагання, каліцтва статевих органів, примус до оголення, вагітності, аборту, проституції, а також до споглядання сексуального насильства над іншими людьми тощо [1].

Якщо говорити про відповідальність – то за вчинення домашнього насильства може мати місце притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП та до кримінальної відповідальності за ст. 126-1 КК України, також:

ч. 2 ст. 76 КК України (передбачено, що на осіб, засуджених за злочини, пов'язані з домашнім насильством, суд може покласти інші обов'язки та заборони, передбачені статтею 91-1 КК України);

ст. 91-1 КК України (введено інститут обмежувальних заходів в кримінальних провадженнях);

ч. 6 ст. 194 КПК України (передбачено, що на етапі прийняття судом рішення щодо застосування запобіжного заходу до підозрюваної особи можуть застосовуватись обмежувальні заходи);

ч. 7 п. 1 ст. 284 КПК України (передбачений "імунітет" на закриття кримінального провадження, якщо потерпіла сторона відмовилась від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення);

ч. 1 ст. 469 КПК України (передбачено особливості укладання угоди про примирення між потерпілою та обвинуваченим) [2].

Крім домашнього насильства ми можемо розглянути більш детально один із поширених насильства під час війни це – сексуальне насильство яке пов'язане з конфліктом, – один із видів геноциду. Коли кривдник або намагається запліднити жінку, або зробити так, щоб вона не народжувала взагалі. (не як одна з форм домашнього насильства), а як прояв інших форм насильства, наприклад воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду. За даними управління Верховного комісара ООН з прав людини, станом на 21 лютого 2023 року, кількість постраждалих серед цивільних осіб сягнула 21 293 осіб, зокрема 8 006 людей загинули. Щодня ці цифри стають все більшими. Тож точних даних щодо жертв та постраждалих не знає ніхто. Сексуальне насильство під час війни – це теж зброя, не всі постраждали одразу розпізнають цю форму насильства та як боротися із наслідками травми [3].

В українському законодавстві є поняття зґвалтування – відповідно до Кримінального кодексу України статті 152 у якій зазначається всі види статевих актів. Також присутнє у ККУ стаття 153 сексуальне домагання – будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, яка призводить до порушення гідності особи. Головна мета – залякати, щоб відчуті могутність та владу, деморалізувати, повністю придушити волю та моральний дух мирного населення та військових, які боронять власну державу.

Також під час війни може мати місце насильство стосовно жінок, насильство за ознакою статі.

Якщо говорити про сексуальне насильство, як воєнний злочин, то за національним законодавством таке насильство може кваліфікуватися за ст. 438 КК України Порушення законів та звичаїв війни [3].

Отже, важливо пам'ятати, що насилля ніколи не є виправданим, бо будь-яка дія, здійснена проти волі людини – це насильство. Захист людей від насилля під час воєнного часу – це спільна відповідальність

міжнародної спільноти, урядів, громадянського суспільства та кожної людини. Тому, чим раніше людина звернеться по допомогу до фахівця, тим швидше вона зможе повернутися до емоцій радості, щастя, спокою та задоволення.

Список використаних джерел

1. URL : <https://ukraine.unfpa.org/>
2. URL : Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. №2341-ІІ (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. URL : <https://www.hsa.org.ua/blog/>

Пагас Анна Едуардівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Зарубей Вікторія Володимирівна,

професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Коли країна знаходиться в умовах воєнного стану, то для неї, як і для народу цієї держави це є серйозним випробуванням щодо єдності народу, ставлення верховенства до народу, законності дій державних органів та економічний стан казни. Цей стан вимагає особливо ставлення до правопорядку та захисту громадян! Україну війна застала ще у 2014 році на сході, відтоді наша держава постійно знаходиться в стані агресії. У зв'язку з цим по теперішній час частина території України не підконтрольна органам державної влади України та є тимчасово окупованою територією, державні органи не можуть повною мірою виконувати свої обов'язки та права на цих територіях, які закріплені за ними. Вже у 2022 році повномасштабне вторгнення показало нам на скільки наша держава може справлятися з труднощами, навіть, коли вони знаходяться зовсім поряд. Звісно, що є дуже багато труднощів з якими ми не можемо справитися, через те, що нашу державу протягом багатьох років обкрадали та обкрадають зараз! У багатьох забирали останнє! Такі умови сприяють розквіту злочинності та значних навантажень на правову систему. Ефективність розслідування та протидія кримінальним правопорушенням стає критично важливим для збереження стабільності та безпеки громадян. Водночас, воєнний конфлікт може стати приводом для порушень прав людини, які зазначені в Конституції України, конвенцій та зловживань владою. Тому ретельне вивчення та розробка стратегій реагування на кримінальні правопорушення в умовах воєнного стану має велике

значення для забезпечення справедливості, правопорядку та захисту прав людини.

Метою роботи є розгляд особливостей використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень на тимчасово окупованих територіях та структуризація особливостей розслідування правопорушень, що зобов'язують слідчого вживати заходів щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у розслідуванні.

Основним методом, що використовується під час розслідування – наявність спеціальних знань. Адже воєнний стан є спеціальними умовами для розслідування: наявність бомбардувань, захоплення територій та інші негативні фактори, що тим чи іншим чином впливають на хід війни.

Спеціальні знання – це науково обґрунтовані знання в певній галузі науки, техніки, ремесла й набуті в результаті проходження навчання, набутого досвіду протягом прожитих років та проходження служби в різних підрозділах, використання яких під час розслідування правопорушень допускається використанням спеціальним суб'єктом. [1]

Основними стратегічними кроками при взаємодії слідчого зі спеціалістом є:

- Чітке формулювання завдань для спеціаліста, з'ясування їх зрозумілості та можливих уточнень під час роботи.

- повідомлення спеціаліста про всі обставини кримінального правопорушення.

- Забезпечення спеціаліста необхідними технічними засобами, включаючи додаткове обладнання, якщо потрібно.

- Спостереження та контроль за роботою спеціаліста, враховуючи вимоги законодавства, етики та попередні результати його роботи.

- Забезпечення оптимальної співпраці з іншими учасниками розслідування.

- Здійснення заходів для повного закріплення результатів роботи спеціаліста, враховуючи його спеціалізацію та потреби розслідування. [3]

Слідчий повинен звернути особливу увагу на окремі особливості обстановки на місці події, які можуть свідчити про наявність замаскованих і підірваних вибухових пристроїв. Небезпеку для групи, яка працює на місці події, становлять саморобні вибухові пристрої, конструкція і спосіб яких можуть бути досить несподіваними: купи сміття, дитячі іграшки, пластикові або металеві каністри, валізи, переплутані кабелі, розкидане або нагромаджене каміння на узбіччі дороги, покинутий транспортний засіб або його окремі частини, трупі людей або тварин, під якими можуть бути закладені вибухові пристрої, предмети побуту тощо [2].

Дуже часто під час слідчих(розшукових) дій слідчий залучає різного роду спеціалістів, що сприяють більш якісному розслідуванню. До цього списку входять: оперативні підрозділи, інспектори-криміналісти, експерти, дізнавачі, кінологи, вибухотехніки, свідки, лікарі та інші служби.

Отже, розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на тимчасово окупованих територіях, зумовлює необхідність використання спеціальних знань у різноманітних формах, відбір яких зумовлений слідчими ситуаціями та механізмом вчинення правопорушення. Правильний вибір судово-медичних досліджень та інших форм застосування спеціальних знань, їх поєднання, наявність спеціалістів різних галузей знань при складанні експертних комісій, повнота поставлених питань, забезпечення експерта необхідними об'єктами дослідження є однією зі складових. успішного та ефективного розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 10.09.2022 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013, № 9-10,

2. Жербицький В.Г. Пам'ятка з вибухової безпеки. К.: Національна академія прокуратури України, 2016. С. 52.

3. Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях: матеріали круглого столу (м. Київ, 26 липня 2016 року). К.: Національна академія прокуратури України, 2016. С. 175.

Павленко Степан Вадимович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сірий Юрій Миколайович,

т.в.о. заступника директора з навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з державного управління

ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНСТРУМЕНТІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

В умовах воєнного стану одним з основних завдань органів, які

здійснюють оперативно-розшукову та розвідувальну діяльність є внутрішня безпека країни, протидія кримінальним правопорушенням, підтримання громадського порядку та безпеки. Більшість інформації про кримінальні правопорушення та про осіб, які їх вчиняють, а також аналіз криміногенної ситуації в державі та в певному регіоні можна знайти в відкритих джерелах.

Кримінальний аналіз на основі відкритих джерел – це процес вивчення та аналізу інформації, що розташована в загальнодоступних джерелах, з метою виявлення зв'язків між фактами злочинної діяльності та прогнозування подальшого розвитку цих подій. Фахівцю, який займається кримінальним аналізом, для виконання завдань, пов'язаних з відкритим джерелами інформації (OSINT) та аналізом соціальних мереж (SNA), достатньо мати лише базові навички роботи з комп'ютером та доступ до інтернету. Інструментами такого аналізу є:

- новини: преса, радіо, телебачення;
- веб-контент: сайти, соціальні мережі;
- академічні публікації: статті, конференції;
- офіційні дані: відкриті урядові документи, оголошення

державних закупівель.

Для знаходження інформації можна користуватися різними пошуковими системами, такими як Google, Bing, Yahoo!, Ask, AOL, WebCrawler, Infospace, Info.com, DuckDuckGo. Для пошуку фотографій осіб можна використовувати браузер Google social search, який надає інформацію з Facebook, Twitter, Google+, Instagram, LinkedIn. Також для ідентифікації особи за фото можна використовувати сервіс FaceCheck.ID. Пошук фотографій осіб може бути корисним при складанні досьє на потенційних порушників, осіб що зникли безвісти, за умови наявності повного імені. Пошук імені особи, її акаунтів в соціальних мережах по фото може використовуватися не лише для створення досьє, а також для подання особи у розшук, визначення місця проживання або можливого місця перебування, а також для подальшого використання в закритих системах інформаційного пошуку.

За допомогою месенджерів, таких як Viber, Telegram, WhatsApp, Hangouts, можна здійснювати пошук інформації про особу за її номером телефону. У списку контактів можна знайти особу, яка цікавить, а також переглянути її фотографії профілю. Наприклад, у Telegram можна використовувати бот @avinfobot, який надає інформацію про автомобілі за їх реєстраційними номерами, включаючи власника та VIN-код. Також можна дізнатися прізвище людини за її номером телефону в Telegram за допомогою бота @cesspoolNum_bot, який використовує дані з різних джерел, таких як Work.ua, Rabota.ua, і дані додатків на Android.

Існують також додатки, такі як Getcontact, Eyecon, Truecaller, Sync.me, де користувачі можуть підписувати абонентів за власним

бажанням. Це може допомогти уникнути різним видам шахрайства, наприклад, шахрайським дзвінками від працівників банків або від «так званих» родичів, які стверджують, що опинилися у скрутній ситуації. Також ці додатки можуть служити для контрольної перевірки номерів телефонів.

На сайті пошуку роботи <https://www.work.ua> в резюме, яке розміщується, можна знайти інформацію про дату народження, контактні телефони, місця роботи, місця навчання, місце проживання особи, для чого потрібно зайти з акаунта роботодавця.

З точки зору економічних кримінальних правопорушень, для перевірки інформації про певну компанію, в YouControl результати пошуку трансформуються у досьє, в якому відображено інформацію про компанії та ФОП з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а також дані з податкової служби.

Для перевірки системи державних закупівель доцільно використовувати ProZorro. OpenDataBot, який є корисним інструментом, що дозволяє знаходити інформацію про українські компанії за їх назвою, кодом ЄДРПОУ, прізвищем та ім'ям директора. За допомогою цього сервісу є можливість відслідковувати реєстраційні дані та судові рішення компаній з метою попередження рейдерських захоплень і контролю контрагентів. Додавши @OpenDataBot до месенджера, можна користуватися його функціоналом для пошуку потрібної інформації. Серед можливостей бота слід відзначити пошук організацій за ЄДРПОУ або назвою, відображення бюджетних трансакцій, аналітику трансакцій та можливість підписки на трансакції організацій. Також важливою послугою є аналіз переможців державних тендерів, який здійснюється «Антикорупційним монітором».

Інформаційні ресурси, доступні через OSINT, дозволяють отримати широкий спектр даних про компанії та осіб, що сприяє виявленню та моніторингу злочинних дій. Аналіз соціальних мереж (SNA) допомагає виявляти зв'язки між злочинцями, їхніми спільниками та організованими групами, що дозволяє правоохоронним органам ефективно втручатися та протидіяти злочинним організаціям.

Таким чином, в умовах воєнного стану інструменти кримінального аналізу стають надзвичайно важливими для протидії кримінальними правопорушенням та відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки та зменшенні кримінальної активності в умовах воєнного конфлікту.

Пархомчик Владислав Сергійович,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник :
Поштаренко Інна Валеріївна,
викладач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВOPУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Криміногенна ситуація під час повномасштабної збройної агресії РФ проти України залишається складною. За січень-листопад 2023 р. обліковано 453231 кримінальних правопорушень, що на 31 % більше, ніж за аналогічний період минулого року. Зростання рівня злочинності в основному відбулося за рахунок значного збільшення кількості кримінальних правопорушень проти власності (+55,5%) та проти життя і здоров'я особи (+52,3%) порівняно з минулорічними показниками. При цьому за 11 міс. 2023 р. обліковано рекордну за часів незалежності кількість умисних вбивств – 33 707, що на 83,5% більше, ніж у 2022 р. (18363).

Більша половина умисних вбивств, пов'язана із збройним конфліктом, у тому числі їх вчинено в ході бойових дій. Водночас, кількісні показники вимірювання злочинності не відображають якісні зміни цього явища, зумовленими війною і змінами способу життя мільйонів людей. Злочинність в умовах війни зберігає основні довоєнні форми масової протиправної поведінки, спрямовані на незаконне заволодіння чужим майном, заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи, незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин, при цьому доповнюється новими видами протиправної діяльності, пов'язаними з незаконним використанням гуманітарної допомоги, колабораційною діяльністю, ухиленням від мобілізації, корупційними посяганнями у сфері оборони.

В умовах збройного конфлікту РФ проти України, насамперед змінився характер кримінальних правопорушень. Ключовою загрозою для правопорядку стало вчинення на території України міжнародних злочинів, частина з яких некриміналізовані Кримінальним кодексом України, а тому не враховуються кримінальною статистикою.

Ця тема має вельми високу актуальність в сучасному світі, оскільки військові конфлікти та збройні конфронтації є нещадними

реаліями у різних регіонах світу. До ключових аспектів актуальності цієї теми входять:

1. Глобальна стабільність: Умови воєнного стану часто виникають у зв'язку зі збройними конфліктами, терористичними актами або загостренням міжнародних відносин. Розуміння та ефективне реагування на кримінальні правопорушення в цих умовах є важливим для забезпечення міжнародної стабільності та безпеки.

2. Захист прав людини: Під час воєнного стану часто супроводжуються порушення прав людини, включаючи злочини проти людяності, воєнні злочини та грубе порушення міжнародного гуманітарного права. Розслідування цих правопорушень та притягнення винних до відповідальності є важливими для забезпечення справедливості та запобігання подібним подіям у майбутньому.

3. Боротьба з тероризмом: Умови воєнного стану часто стають сприятливими для терористичних організацій, що вчиняють кримінальні акти з метою залякування населення та здійснення політичних амбіцій. Ефективне розслідування та протидія цим організаціям є критичним для забезпечення безпеки та захисту громадян.

Українська система переслідування (досудового розслідування та судового розгляду) за вчинення міжнародних злочинів складається з національних органів влади в системі кримінальної юстиції (органи досудового розслідування, органи прокуратури, суди загальної юрисдикції) та іншого спрямування (наприклад, МЗС в частині роботи над спеціальним трибуналом щодо злочину агресії). До того ж недержавні суб'єкти – громадські організації, адвокати, правозахисники, журналісти активно допомагають у фіксації міжнародних злочинів та наданні інформації про них. Також в цій системі існує міжнародний вимір, адже мова йде про злочини проти миру і безпеки людства, постраждалими від яких є не лише українці, а й уся архітектура міжнародної безпеки.

Тож МКС, іноземні юрисдикції в межах універсальної юрисдикції, інші механізми також залучені до переслідування за міжнародні злочини, вчинені в межах російсько-українського збройного конфлікту. Цей розділ присвячений опису цієї інфраструктури та ролі кожного з її суб'єктів для розуміння того, хто за що відповідає, хто, як і що розслідує та чому ключова роль належить саме національній системі правопорядку та правосуддя.

Наразі національна система переслідування в різних формах працює з усіма видами злочинів, відомими міжнародному кримінальному праву, а саме: 1) порушеннями законів і звичаїв війни

(воєнними злочинами); 2) злочином агресії (планування, підготовка, ініціювання або здійснення, що виражається у конкретних діях, перелічених в резолюції 3314 (XXIX) ГА ООН «Визначення агресії» від 14.12.1974 р.); 3) злочинами проти людяності (які характеризуються широкомасштабним та систематичним нападом на цивільне населення); 4) злочином геноциду (що характеризується наміром повністю або частково винищити одну з захищених груп: національну, расову, етнічну або релігійну). Особливістю національного законодавства, а саме розділу XX Кримінального кодексу України, є те, що чинна редакція кодексу не передбачає такого складу як злочини проти людяності, тож переслідування за цей злочин відбувається у співпраці з міжнародними партнерами України.

Отже, розуміння та вивчення питань розслідування та протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану є не лише актуальними, але й важливими для забезпечення міжнародної стабільності, захисту прав людини та боротьби з тероризмом, а також хочеться зазначити, що вдосконалення системи розслідування та протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу та впровадження інноваційних методів та стратегій.

Тільки за умови співпраці та координації зусиль на міжнародному рівні можна досягти значних успіхів у боротьбі з кримінальними правопорушеннями в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. «Актуальні проблеми протидії злочинності і корупції» с.11 URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84_22.12.2023.pdf
2. Міжнародні злочини в Україні: огляд національного розслідування та судової практики с. 23 URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/International_crim_ukr_A4-DLYA-ONLAYN-PUBLIKATSIYI-3.pdf
3. Кримінальний кодекс України

Парчевська Олександра Олексіївна,
здобувач навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Антонюк Поліна Євгеніївна,
професор кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

СПОСОБИ РОЗКРАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, ЩО НАДХОДИТЬ В УКРАЇНУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України мільйони людей змушені втратили своє рухоме та нерухоме майно, роботу, заощадження. Міжнародна спільнота не залишилася осторонь гуманітарної кризи, що виникла в Україні: міжнародні організації та окремі країни з перших днів воєнного стану надають гуманітарну допомогу Україні як у вигляді предметів та товарів, так і у вигляді коштів, благодійних пожертв тощо.

Для людей, які в період воєнного стану опинилися в складних ситуаціях нерідко саме гуманітарна допомога є дієвою можливістю забезпечити свої базові потреби в ліках, одязі, їжі, предметах гігієни тощо. Нажаль, вимушені констатувати, що в таких складних умовах все ж непоодинокими є випадки використання гуманітарної допомоги в кримінально протиправних цілях, з метою особистого збагачення. Безперечно, факти нецільового використання гуманітарної допомоги фіксувалися і раніше, водночас разом зі збільшенням масштабів надходження гуманітарної допомоги від початку військової агресії збільшилися й масштаби її розкрадання, що становить значну суспільну небезпеку, а також негативно впливає на імідж України в міжнародному співтоваристві.

Так, з початку повномасштабного вторгнення особливо гостро розповсюдилась практика створення шахрайських схем та псевдоволонтерських організацій з метою отримання прибутку, таким чином зловмисники можуть підробляти документи, що підтверджують право на отримання гуманітарної допомоги, або змінювати дані в уже існуючих документах, створення незаконних пунктів видачі допомоги та отримання в такий спосіб доступу до гуманітарних вантажів з метою їх розкрадання [1, с. 360].

Аналіз слідчої практики дозволяє виділити наступні основні способи розкрадання гуманітарної допомоги:

- незаконне привласнення майна особами, відповідальними за його розподіл (волонтерами, чиновниками, співробітниками благодійних організацій);

- контрабанда гуманітарної допомоги, тобто незаконне переміщення її за межі країни з метою продажу або перепродажу;
- розкрадання під час транспортування шляхом організації фальшивих контрольно-пропускних пунктів для перехоплення вантажів, підкупу або залякування водіїв для зміни зазначеного маршруту;
- торгівля гуманітарною допомогою (продаж або обмін гуманітарної допомоги на інші товари або послуги).

На рівні держави вживаються всебічні заходи для протидії розкраданню гуманітарної допомоги: створені системи моніторингу та звітності для відстеження розподілу допомоги та виявлення будь-яких підозрілих дій; організована взаємодія між благодійними організаціями, правоохоронними органами та іншими державними установами для виявлення та притягнення до відповідальності зловмисників; внесені зміни до законодавства України, зокрема до Кримінального кодексу України, щодо посилення відповідальності за такі протиправні діяння тощо.

Разом з тим, необхідно зазначити, що не зважаючи на воєнний стан, що змусив кожного громадянина України змінити звичний спосіб життя та перейти до нового формату існування, на превеликий жаль, девіантні відхилення від законослухняної поведінки все одно мають місце. Так, окремі особи, намагаються використати воєнний стан з метою власного незаконного збагачення. Боротьба українського суспільства з таким видом кримінальної протиправності спрямована не лише на виконання державою своїх зобов'язань перед громадянами, але й на відновлення авторитету України на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. С., Савчук В. О. (2023). Юридичний науковий електронний журнал. (1). С. 359-361. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/87.pdf

Петренко Дар'я Русланівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Висотенко Юлія Володимирівна,

викладач кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройний конфлікт в Україні поставив під загрозу життя та безпеку мільйонів цивільних осіб. Захист цивільного населення від

впливу збройного конфлікту, який не має міжнародного характеру й виникає на території однієї з Високих Договірних Сторін, кожна із сторін конфлікту зобов'язана вживати заходів для захисту цивільного населення й дотримуватися та забезпечувати дотримання за всіх обставин Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни [1].

В Україні захист цивільного населення під час дії воєнного стану регулюється комплексною системою нормативно-правових актів, які визначають правові та організаційні засади захисту, до якої належать:

- Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» - визначає заходи, які вживаються для забезпечення захисту цивільного населення під час воєнного стану [2];

- Закон України «Про правовий режим воєнного стану» - визначає правові та організаційні засади захисту цивільного населення під час воєнних дій та надзвичайних ситуацій [3];

- накази та розпорядження Кабінету Міністрів України - конкретизують заходи щодо захисту цивільного населення, порядок їх реалізації та відповідальність за їх виконання;

- нормативно-правові акти органів виконавчої влади - встановлюють правила поведінки для цивільних осіб під час воєнного стану, порядок надання їм допомоги та інші питання, пов'язані з їх захистом.

Захист цивільного населення - це система заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я та майна цивільних осіб під час дії воєнного стану [4].

Захист цивільного населення ґрунтується на таких основних принципах:

- гуманність - всі дії щодо захисту цивільного населення повинні ґрунтуватися на принципах гуманності та співчуття;

- законність - захист цивільного населення повинен здійснюватися в рамках міжнародного гуманітарного права та національного законодавства;

- невідворотність покарання за злочини проти цивільного населення - особи, які вчинили злочини проти цивільного населення, повинні бути притягнуті до відповідальності;

- мінімізація шкоди цивільному населенню - при плануванні та здійсненні військових операцій повинні вживатися всі заходи для мінімізації шкоди цивільному населенню [4].

Вжиття необхідних заходів з захисту цивільних осіб під час дії воєнного стану:

1. Заходи попереджувального характеру: інформування населення про правила поведінки під час дії воєнного стану; навчання населення надання домедичної допомоги; створення запасів продуктів харчування, медикаментів та інших товарів першої необхідності; підготовка та обладнання захисних споруд; евакуація населення з небезпечних зон.

2. Заходи негайного реагування: оповіщення населення про повітряну тривогу та інші небезпеки; обладнання укриття цивільному населенню; надання домедичної допомоги постраждалим; гасіння пожеж та ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій; відновлення життєзабезпечення населення.

3. Заходи постійного впливу: надання гуманітарної допомоги населенню; відновлення пошкодженої інфраструктури; психологічна підтримка населення; розслідування злочинів проти цивільного населення; притягнення винних до відповідальності.

Важливо зазначити, що захист цивільного населення - це спільна відповідальність держави, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Держава повинна створити правову базу для захисту цивільного населення, забезпечити ресурси та механізми для його реалізації. В той же час Міжнародні організації можуть надавати гуманітарну допомогу, сприяти дотриманню міжнародного гуманітарного права та розслідувати злочини проти цивільного населення. Громадянське суспільство може мобілізувати ресурси для допомоги постраждалим від війни, адвокатувати за дотримання прав людини та сприяти мирному врегулюванню конфлікту.

Тільки спільними зусиллями можна забезпечити ефективний захист цивільного населення під час дії воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text;

2. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>;

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#top>

4. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.

Пешкова Анастасія Вячеславівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Грущенко Олена Анатоліївна,

доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

ВИДИ КОРПОРАТИВНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасній літературі наводиться поділ корпоративних інтересів на загальні та індивідуальні. До індивідуальних корпоративних інтересів належать інтереси учасників, засновників, акціонерів; до загальнокорпоративних - інтереси самого підприємства як самостійного суб'єкта правовідносин. Необхідність розмежування вказаних видів приватних інтересів обумовлена можливістю їх не збігання [1].

Загальні корпоративні інтереси - це інтереси, які стосуються всіх працівників компанії та спрямовані на досягнення загальної мети компанії. Індивідуальні корпоративні інтереси – це інтереси, які стосуються окремих працівників компанії.

Особливості корпоративних інтересів полягають в тому, що вони можуть бути різними для різних груп людей в компанії. Наприклад, менеджери можуть мати інтерес в збільшенні обсягів продажів, тоді як робітники можуть мати інтерес в підвищенні заробітної плати та поліпшенні умов праці. Також, інтереси окремих працівників можуть конфліктувати зі загальними інтересами компанії, наприклад, якщо працівник використовує ресурси компанії для власних цілей. [2]

Корпоративні інтереси мають велике значення для забезпечення фінансової безпеки компанії, оскільки вони визначають її місію, цінності та стратегію розвитку.

Розробка режиму регулювання забезпечення фінансової безпеки держави повинна будуватися на наступних принципах:

- Регулювання, забезпечення фінансової безпеки повинно сприяти конкуренції, а не обмежувати число організацій, що здійснюють фінансові послуги. Фактична чи потенційна конкуренція між суб'єктами господарської діяльності, які надають фінансові

послуги, є найбільш ефективним фактором регулювання, забезпечення фінансової безпеки.

- Головним завданням регулювання, забезпечення фінансової безпеки має бути збільшення обсягу інформації, яку надають компанії, для того, щоб інвестори могли приймати оптимальні рішення. Цій меті добре послужила б норма, яка б зобов'язувала компанії публікувати детальні фінансові звіти, видавати проспекти, а фондові біржі - повідомляти ціни, за якими проводяться операції з акціями.

- Уряд повинен використовувати правоохоронні повноваження, виявляючи та переслідуючи за законом випадки крадіжок, шахрайства, використання внутрішньої інформації для отримання особистої вигоди та інших злочинних дій.

Умови воєнного стану впливають і на сферу корпоративних інтересів. Визначимо деякі особливості корпоративних інтересів для сучасного бізнес-середовища та забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану в Україні:

1. Безпека: запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану зазвичай супроводжується погіршенням безпекової ситуації, що створює загрози для підприємств. В таких умовах компанії мають зосередитись на забезпеченні безпеки персоналу, виробничих майданчиків та поставок.

2. Втрати і шкоди: особливий правовий режим воєнного стану може призвести до матеріальних збитків і шкоди виробничим активам, складам, товарно-матеріальним цінностям і обладнанню. Корпорації повинні розглянути створення планів евакуації та збереження важливих даних і ресурсів.

3. Регулювання державою: в умовах воєнного стану держава може ввести обмеження і правила для бізнесу з метою забезпечення національної безпеки. Корпоративні компанії повинні бути готові до виконання цих обмежень і співпрацювати з відповідними органами влади.

4. Зміни в попиті і ринковій кон'юнктурі: воєнний стан може значно змінити попит на товари і послуги, а також ринкову кон'юнктуру. Корпорації повинні бути готові до швидкої адаптації до цих змін і переглянути свою стратегію маркетингу і продажів.

5. Співпраця з урядом: умови воєнного стану можуть вимагати від корпорацій співпрацювати з урядом або військовими органами влади. Це може означати участь у захисті країни, наданні послуг для армії або іншій військовій підтримці.

Отже, корпоративні інтереси мають велике значення для фінансової безпеки компанії, держави в цілому, забезпечення її фінансової стабільності та розвитку на ринку. Загалом, конфлікт інтересів у бізнес-середовищі в умовах воєнного стану є складним і серйозним питанням. Для успішної роботи у таких умовах необхідно пристосовуватися до нових реалій, бути гнучким та брати до уваги

різні ризики, які вони представляють.

Список використаних джерел:

1. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / В. І. Франчук. – Львів; Одеса : Фенікс, 2020. – 224 с.

2. Крикавський Є.В., Калинець К.С. Вплив корпоративної культури на мотивацію та залученість колективу // Економіка та суспільство, №50, 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2366/228>

Пилипенко Вікторія Олегівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вдовика В'ячеслав Олегович,

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Відповідно до ч.3 ст. 7 КПК України зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 Кодексу (Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану).

У разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань, слідчий, дізнавач прокурор виносить постанову про початок досудового розслідування, яка повинна містити відомості, передбачені частиною п'ятою статті 214 КПК України. Відповідні відомості вносяться до ЄРДР за першої можливості. Такі правила передбачені у п. 1 ч.1 ст. 615 КПК України. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані винести постанову невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення [1].

Щодо процесуальних строків, то Відповідно до ч.1 ст. 117 КПК України, пропущений в період воєнного стану строк у кримінальному провадженні, може бути поновлений, якщо зацікавлена особа подала клопотання не пізніше 60 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану.

Якщо відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені статтями:

– 221. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення;

– 304. Строк подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора, її повернення або відмова відкриття провадження;

– 306. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора під час досудового розслідування;

– 308. Оскарження недотримання розумних строків;

– 376. Проголошення судового рішення;

Згідно з нормативними документами зазначені процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 15 днів після припинення чи скасування воєнного стану (п.5 ч.1 ст. 615 КПК України).

Серед основних особливостей кримінального провадження слід виокремити низку пунктів, серед яких:

1. Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів, крім здійснення кримінального провадження у суді, в якому до моменту введення воєнного стану та набрання чинності цією частиною було визначено склад суду за участю присяжних. Показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації.

2. В умовах дії воєнного стану після складання та підписання повного тексту вироку суд має право обмежитися проголошенням його резолютивної частини з обов'язковим врученням учасникам судового провадження повного тексту вироку в день його проголошення.

3. У разі закінчення строку дії ухвали суду про тримання під вартою та неможливості розгляду судом питання про продовження строку тримання під вартою в установленому цим Кодексом порядку обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання судом, але не більше ніж на два місяці.

Для більш ефективного розкриття кримінальних правопорушень в умовах війни окрім базової термінології та знань, необхідно враховувати фізичну та психологічну підготовку [2]. Від рівня психологічної підготовленості правоохоронців залежить ефективність виконання службових обов'язків. Вчені вважають, що для досягнення стану психологічної готовності необхідні спеціальні тренінгові прийоми підвищення швидкості мислення, попередній досвід досягнення успішних дій в умовах дефіциту інформації, формування

вміння переключати увагу з однієї інструкції на іншу, формування вміння переключати увагу з однієї інструкції на іншу і прогнозувати [3]. Корисно відпрацювати можливі варіанти дій та знання прийомів при виникненні нетипових ситуацій. Під час виконання службових обов'язків в екстремальних умовах, особливо на окупованих територіях, великого значення набуває розвиток психологічних когнітивних процесів, серед яких: велика кількість уваги, здатність швидко переключати увагу, висока чутливість зорового та слухового аналізаторів, швидкість мислення, пам'ять [4].

В умовах сьогодення констатовано зростання кількості бойової зброї в громадян, що також входить до особливостей кримінальних проваджень в умовах війни. Публічне зіткнення з непокорюю правопорушника створює екстремальні умови й потребує від правоохоронця миттєвого прийняття рішення щодо застосування виду поліцейського заходу, своєчасного переходу від превентивного заходу до заходу примусу й навпаки. Трапляються непоодинокі випадки нападу на працівника поліції із погрозою застосування вогнепальної зброї. Такі умови висувають підвищені вимоги до професійної підготовленості особового складу, зокрема в кримінальних провадженнях, сформованості спеціальних рухових умінь і навичок виконання прийомів обеззброєння та силового затримання нападника [4].

Отже, в умовах війни особливостей кримінальних проваджень можна виділяти безліч, але нам вдалося дослідити основні з них. Постійне набуття нових знань, формування професійно важливих умінь і навичок сприятиме якісному виконанню своїх повноважень та розслідуванню всіх кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. <https://syrota.com.ua/blog/osoblyvosti-kryminalnoho-provadhennia-u-period-voiennoho-stanu/>

2. Бондаренко В. В., Хасанов М.Х., Рябуха О.С. Психологічна готовність майбутніх правоохоронців до застосування поліцейських заходів примусу в умовах екстремальних ситуацій. Удосконалення професійної підготовки поліцейських у процесі здійснення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях: вимоги сьогодення: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса, 14 квітня 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. С. 11–14.

3. Бондаренко В. В., Решко С. М., Шумко Я. В. Особливості формування психологічної готовності поліцейських до застосування поліцейських заходів примусу в умовах воєнного стану. Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2023 р.). Київ : НАОУ, 2023. С. 393–396.

4. Захисні дії в разі погрози вогнепальною зброєю. Обеззброєння та силове затримання правопорушника : метод. рек. / [В.А. Дідковський; В.В. Бондаренко, О.В. Кузенков та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 63 с.

Римарчук Ольга Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Михайлюк Анна Володимирівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військовий конфлікт між Україною та рф змусив усвідомити про нагальну потребу удосконалення положень кримінального процесуального законодавства щодо порядку здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Тому Верховна Рада України внесла цілу низку екстрених законодавчих ініціатив щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Зупинимося на деяких із них.

1. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» від 15.03.2022 р. №2125-IX [1] змінена назва розділу IX-1 КПК України «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України» на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Відповідно до ч. 1 ст. 7 КПК України зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, проте за умови уведення воєнного стану процесуальний порядок здійснення кримінального провадження повинен відбуватися із урахуванням особливостей, визначених розділом IX-1 КПК України [9].

2. Передбачений особливий порядок початку досудового розслідування у разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР). У такому випадку слідчий, дізнавач або прокурор повинен винести мотивовану постанову про початок досудового розслідування, яка має містити

мотиви та обставини прийняття такого процесуального рішення а також відомості, визначені ч. 5 ст. 214 КПК України [9]. За наявності першої технічної можливості відомості необхідно негайно внести до ЄРДР.

3. Передбачені особливості проведення деяких слідчих (розшукових) дій. По-перше, участь понятих під час проведення слідчих (розшукових) дій передбачена у ч. 7 ст. 223 КПК України, відповідно до якої проведення пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідування особи проводяться у присутності не менше двох понятих [9]. Як виняток, участь понятих можна замінити на застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюється із обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування. Проте, положення абзацу 3, підпункту 1, ч.1 ст. 615 КПК України дозволяють проводити обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи без залучення понятих за наявності декількох умов: наявна об'єктивна неможливість або потенційна небезпека їхньому життю чи здоров'ю та обов'язковість фіксування процесуальної дії доступними технічними засобами безперервним відеозаписом[9]. На нашу думку, зазначене положення слід залишити як загальне правило проведення таких видів слідчих (розшукових) дій, оскільки світова практика не передбачає громадського контролю під час досудового розслідування, технічні засоби фіксування позбавленні суб'єктивного мислення та можуть у деталях зберігати інформацію тривалий час, на відміну від можливостей пам'яті людини.

По-друге, під час проведення допитів необхідно враховувати, що протоколи складені під час проведення зазначеної слідчої (розшукової) дії можуть використовуватися як доказ у Міжнародному кримінальному суді, який працює за власними правилами доказування [3, 4]. Тому бажано перед допитом роз'яснити права передбачені КПК України та ст. 55 Римського Статуту, зокрема, для свідка та потерпілого (а) не може бути примушена свідчити проти самої себе або визнавати свою вину; б) не може бути піддана примусу, тиску або погрозам у будь-якій формі, катуванню чи іншим жорстоким, нелюдським чи таким, що принижують гідність, видам поведінки або покарання; с) якщо допит проводиться мовою, яку ця особа не розуміє повною мірою і якою вона не розмовляє, безплатно користується допомогою кваліфікованого перекладача й такими перекладами, які є необхідними для дотримання вимог справедливості; d) не може бути піддана свавільному арешту або затриманню, а також не може бути позбавлена волі, крім як на таких підставах і відповідно до таких процедур, які встановлені у Статуті), для підозрюваного (а) бути поінформованою до початку допиту про те, що є підстави вважати, що нею було вчинено злочин, який підпадає під юрисдикцію

Суду; б) зберігати мовчання, при цьому таке мовчання не береться до уваги під час визначення винуватості або невинуватості; с) користуватися допомогою захисника за власним вибором або, якщо ця особа не має захисника, допомогою призначеного їй захисника в кожному випадку, коли цього вимагають інтереси правосуддя, і без будь-якої оплати, якщо в цієї особи немає достатніх коштів на це; д) бути допитаною у присутності адвоката, якщо тільки ця особа за власним бажанням не відмовилася від свого права на послуги адвоката) [4, 5].

Також необхідно звернути увагу на те, що відповідно до положень ст. 224 КПК України під час проведення допиту не вимагається залучення понятих та в обов'язковому порядку застосовувати технічні засоби. Рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів під час досудового розслідування приймає особа, яка проводить відповідну процесуальну дію (ч. 1 ст. 107 КПК України) [9]. На відміну від вище зазначених положень, в умовах воєнного стану показання вважатимуться як допустимі докази за умови якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації. А показання підозрюваного, окрім застосування доступних технічних засобів відеофіксації необхідно отримувати виключно за участю захисника. На нашу думку, обов'язковість залучення захисника у контексті ч. 11 ст. 615 КПК України є сумнівною, оскільки протирічить засаді диспозитивності та не кореспондується із положеннями ст. 52 КПК України. Крім цього, на дізнавача, слідчого, прокурора покладається обов'язок забезпечення захисника як у очному, так і дистанційному форматі (у разі неможливості явки захисника - із застосуванням технічних засобів (відео-, аудіозв'язку) (ч. 12 ст. 615 КПК України) [9]. Реалізація останніх положень передбачає низку проблем, зокрема: 1) забезпечення права на зустріч із захисником відповідно до положень ст. 12 КПК України, яка повинна проводитися без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні в будь-який час за власною ініціативою та/або ініціативою захисника із дотриманням правил збереження таємниці спілкування; 2) відповідно до частин 4 – 6 ст. 104 КПК України по завершенню проведення слідчої (розшукової) дії особи, які брали участь у ній повинні підписати протокол. Якщо підозрюваний відмовиться підписати протокол, факт відмови від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови повинно бути засвідчено підписом захисника (ч. 6 ст. 104 КПК України). Як забезпечити підписання протоколу захисником, який приймає участь у процесуальній дії дистанційно?

Третью особливостю здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану можна визначити те, що ч. 1 ст. 106 КПК України передбачає, що складати протокол дозволяється під час проведення або безпосередньо після закінчення процесуальної дії.

Проте, відповідно до положень абзацу 2, підпункту 1 ч. 1 ст. 615 КПК України під час дії воєнного стану складання відповідного протоколу дозволяється не пізніше 72 годин з моменту завершення таких процесуальних дій за умови відсутності можливості складання процесуальних документів та обов'язкової фіксації доступними технічними засобами заведеної процесуальної дії [9].

По-четверте, повноваження прокурора були розширені. Так, керівник органу прокуратури за умови об'єктивної неможливості виконувати слідчим суддею своїх повноважень, може приймати рішення, як надання дозволу на проведення тимчасового доступу до речей і документів, затримання з метою приводу, обшуку та огляду, отримання зразків для експертизи, НСРД, здійснення приводу, накладати арешт на майно, продовжувати строки досудового розслідування, виконувати обов'язки судді щодо захисту прав людини відповідно до положень ст. 206 КПК України [9].

Проте, розширення повноважень прокурора та органів досудового розслідування під час дії воєнного стану не є новелою національного кримінального процесуального законодавства. Зазначені тенденції спостерігаються у країнах, де відбувалися воєнні дії. Наприклад, в Ізраїлі повноваження слідчих органів максимально розширені, їм надано право затримувати підозрюваних без дозволу суду, проводити обшуки, здійснювати прослуховування телефонних розмов. Задля недопущення терористичних загроз, національній безпеці, шпигунства тощо передбачаються спрощені процедури розгляду кримінальних проваджень у спеціалізованих військових судах (спеціальних військових трибуналах) із дотриманням підвищеного ступеню секретності під час судового розгляду. У випадках виняткової критичної ситуації, загрозливої для національних інтересів та існування самої держави Ізраїль, можуть терміново скликатися спеціальні військові трибунали для максимально оперативного, безапеляційного і спрощеного позасудового розгляду окремих вкрай важливих резонансних кримінальних справ з метою недопущення загрози. Якість досудового розслідування досягається застосуванням особливих форм взаємодії між цивільною поліцією, спецпідрозділами армії (ЦАХАЛ), військовою розвідкою (АМАН) та контррозвідальною службою внутрішньої безпеки (ШАБАК). Запроваджена спеціалізація щодо розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень, зокрема, спеціалізовані контртерористичні та слідчі підрозділи (Ямам та Яхал), які зосереджуються виключно на розслідуванні тяжких злочинів проти національної безпеки, тероризму, шпигунства, діяльності іноземних агентів [5].

Під час конфлікту в Югославії був запроваджений Закон «Про військові трибунали», який регулював діяльність спеціальних військових трибуналів, визначав порядок проведення слухань та межі

повноважень трибуналів у справах, пов'язаних з воєнними злочинами та злочинами проти людяності [6, 7].

Період воєнного стану спонукає змінювати кримінальне процесуальне законодавство України, проте слід пам'ятати, що «обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки» [8].

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав: Закон України від 15.03.2022 р. №2125-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#n6>

2. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Лист Верховного Суду від 03.03.2022 р. № 1/0/2-22. Судова влада України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Inform_lyst_2022_03_03.pdf

3. Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/Publications/Rules-of-Procedure-andEvidence.pdf?fbclid=IwAR1L-weqJor3qraL478HiR7HiTJGaIwlvYRa1h0rIBWouyWU5ySvHTb7I>

4. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

5. Кравчук О, Бондаренко М. Досудове розслідування воєнних злочинів. Електронний архів наукових та освітніх матеріалів КПП ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/892d25fc-58e5-464b-886d-a3cf651915b7/content>

6. Мазниченко М.О. Арабо-ізраїльський конфлікт: особливості та перспективи врегулювання. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/52026/1/%d0%9c%d0%b0%d0%b7%d0%bd%d0%b8%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be_409_%20%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc.pdf

7. Гбур З. В. Принципи роботи армії оборони Ізраїлю та їх імплементація в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/3.pdf

8. Уроки та значення Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії. URL: <https://ecpl.com.ua/news/uroky-ta-znachennia-mizhnarodnoho-kryminalnoho-trybunalu-shchodo-kolyshnoi-yuhoslavii/>

9. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>

Руденко Андрій Іванович,

старший викладач кафедри вогневої підготовки Національної академії внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються із застосуванням вогнепальної зброї на сьогоднішній день стоїть дуже гостро. З початку нападу РФ на Україну збільшився незаконний обіг вогнепальної зброї, громадяни України все більше висловлюють потребу у володінні вогнепальною зброєю, однак, застосовують її не лише для захисту себе та членів своєї родини від ворогу, а й для вчинення широкого кола кримінальних правопорушень. Окрім цього така зброя використовується для вчинення самогубств, адже війна завжди несе руйнування, біль, страждання, як фізичні так і психологічні, самотність, каліцтво та смерть. Поряд із об'єднанням різних верств населення, моральним та емоційним їх згуртуванням, у країні на яку напали збільшується агресії та насильства. Так, за статистичними даними Офісу Генерального прокурора України [1] за період з січня по липень 2022 року було зареєстровано 2654 злочинів вчинених з використанням зброї та боєприпасів, а от у 2023 році за аналогічний період ці дані збільшилися до 16738 [2].

Аналіз структури сучасної кримінальної протиправності в усьому світі дозволяє поставити на одне з перших місць кримінальні правопорушення, що вчиняють із використанням вогнепальної зброї. Ураховуючи стійку тенденцію до зростання їх кількості, можна констатувати, що це проблема за своїми масштабами стала планетарною. Про це свідчить доповідь ООН «Глобальний тягар збройного насилля», де констатовано, що в результаті вбивств щорічно гине понад 500 тис. людей і близько 2 млн. отримують вогнепальні поранення різного ступеня тяжкості [3].

Така ситуація вимагає не лише посилення контролю за обігом та використанням цивільними особами вогнепальної зброї, а й розроблення криміналістичних рекомендацій із питань виявлення, фіксації та дослідження як самої зброї так слідів її застосування.

Вогнепальна зброя та боєприпаси, зазвичай виявляється правоохоронними органами під час огляду місць вчинення кримінальних правопорушень, під час їх транспортування або під час

зберігання в спеціально обладнаних схованках у квартирах, житлових будинках, гаражах, приміщеннях господарсько-побутового призначення, виробничих та складських приміщеннях підприємств, установ, організацій тощо, зокрема занедбаних та покинутих. Найчастіше це пістолети та автомати, рідше – кулемети та гранатомети. Серед боєприпасів – набой до ручної стрілецької вогнепальної зброї, ручні гранати, міни тощо. При виявленні зброї та боєприпасів залежно від обставин конкретного кримінального провадження зазвичай проводяться такі слідчі (розшукові) дії, як огляд місця події або обшук, під час яких виявлені предмети мають бути оглянуті, належним чином упаковані й вилучені [4, с. 189].

З метою кваліфікованої роботи із такими речовими доказами як вогнепальна зброя, боєприпаси та сліди їх застосування до проведення слідчих (розшукових) дій (огляд, обшук), особливо коли місце проведення знаходиться на територіях де існує висока загроза обстрілів та виникає обмеження часу на їх проведення, необхідним є залучити спеціаліста-балістика, який зможе кваліфіковано не лише оглянути такі об'єкти, а й надати допомогу у належному упаковуванні (без втрати слідової інформації, що міститься на зброї – відбитки пальців, біологічні виділення, мастило, тощо) та у протоколюванні – зазначення характеристик зброї та боєприпасів, розташування їх на місці події відносно предметів навколишньої обстановки, стан спорядження зброї, кількість та стан патронів, розташування та механізм утворення слідів її застосування, тощо.

Речовими доказами при використуванні вогнепальної зброї можуть бути зброя та її частки, патрони, гільзи, кулі, картеч, дріб, незгорілі порошинки, пижі, пристрої, пристосування і матеріали, що застосовувалися при кустарному виготовленні зброї та боєприпасів. До завдань судової балістики можна віднести: визначення властивостей вогнепальної зброї та боєприпасів; ідентифікація зброї та боєприпасів; визначення групової належності зброї та боєприпасів або їх частин; встановлення окремих обставин застосування вогнепальної зброї. Об'єктами судово-балістичного дослідження є: ручна вогнепальна зброя; окремі елементи та приналежності зброї; боєприпаси; сліди пострілу; засоби та інструменти, що використовувались для спорядження патронів або виробництва снарядів [5].

Для ефективного розслідування кримінальних правопорушень, що вчиненні із використанням вогнепальної зброї необхідним є повне розуміння обумовленості типу зброї і відповідних травм які вона спричиняє, обумовленості зброї та відображення її в обстановці місця події, обумовленості зброї та навиків володіння нею правопорушником. Тому для підвищення якості таких розслідувань необхідна відповідна підготовка та кваліфікація.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Офісу генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika> (дата звернення: 11.10.2023).

2. Комаринська Ю.Б., Руденко А.І. Вогнепальна зброя як знаряддя вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Міждисциплінарних міжнародного наукового журналу «Наука та перспективи» зареєстрована в Чехії. Державний реєстраційний номер у Міністерстві культури Чеської Республіки: Е 24142. № 11 (30) 2023. Р. 502 – 513.

3. Логачев М. Г. Правові та психологічні аспекти застосування вогнепальної зброї персоналом поліції. Право і безпека. 2017, № 4 (67). С.199-204.

4. Коваленко В. В. Організація й тактика огляду вогнепальної зброї та боєприпасів на місці їх виявлення. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені ЕО Дідоренка. 2017, № 1 (77), С. 189-197.

5. Давидюк, П. П., Гоменюк, І. М., Богуш, Р. Ю. Судова балістика: класифікація слідів вогнепальної зброї та огляд вогнепальної зброї. Молодий вчений, 2017. № 5.1 (45.1). С. 24-28.

Русанівська Діна Дмитрівна,
викладач кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, доктор
філософії у галузі «Право»

НЕНАДАННЯ ВІДПОВІДІ НА АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ, ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ

Адвокат – це фахівець із галузі права, який надає правничу допомогу фізичним та юридичним особам, захищає в судах інтереси людей та компаній, здійснює юридичний супровід. Вже третій рік Україна живе в умовах воєнного стану, що значно ускладнює виконання адвокатами своїх функцій.

В умовах воєнного стану особливим суб'єктом, який потребує надання кваліфікованої правничої допомоги є військовослужбовець. Не зважаючи на той факт, що військовослужбовці ціною власного життя та здоров'я захищають свою країну, наразі вони є однією з юридично незахищених верств населення.

Відповідно до ч. 1 ст. 20 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги, зокрема звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб,

підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб) [1].

Саме тому, адвокатський запит є інструментом отримання необхідних вихідних даних для надання правничої допомоги. Так, частиною 1 ст. 24 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлено, що «адвокатський запит» – це письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту [1].

Строк на надання відповіді на адвокатський запит визначений законодавчо. Проте, трапляються непоодинокі випадки, коли адвокатські запити ігнорують та не дають на них відповіді. Військові частини чи вище командування, зважаючи на приховування інформації про місце їх розташування залишають адвокатські запити без належної уваги, посилаючись на більш важливіші оборонні завдання, що мають першочерговий характер в умовах воєнного стану.

В силу припису ч. 3 ст. 24 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» відмова в наданні інформації на адвокатський запит, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом, крім випадків відмови в наданні інформації з обмеженим доступом [1].

Нормами ст. 397 Кримінального кодексу України визначено, що втручання в діяльність захисника чи представника особи це вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці [2]. Таке втручання може бути здійснене шляхом: а) вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або б) порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці.

Вчинення в будь-якій формі перешкод для здійснення правомірної діяльності захисника (представника особи) передбачає створення таких умов, які перешкоджають останнім надавати ефективну правову допомогу і реалізовувати надані їм законом права, зокрема ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Ці перешкоди можуть створюватися шляхом ігнорування чи відмови в наданні необхідних матеріалів, документів або іншої інформації, і як наслідок позбавляють права здійснювати захист чи представляти інтереси клієнта військовослужбовця.

Отже, виходячи із вищевказаного, вважаємо, що порушення встановлених законом гарантій діяльності захисника чи представника

особи, що виражені в ненаданні відповіді на адвокатські запити слід кваліфікувати за ознаками ст. 397 Кримінального кодексу України, що

на практиці, нажаль досить рідке явище.

Список використаних джерел

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5076-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

2. Кримінальний кодекс України: затв. Законом України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Савчук Христина Миколаївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

РОЗШУКОВА РОБОТА ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану розшукова робота підрозділів Національної поліції набуває актуальності. Це обумовлено значними мобілізаційними та міграційними процесами, що призводять до необхідності встановлення місця знаходження різних категорій осіб. Також результати окупаційної діяльності загарбників призводять і до необхідності своєчасної ідентифікації осіб військових злочинців та загиблих осіб, як військовослужбовців так і цивільних громадян. Правовою основою розшукової роботи підрозділів Національної поліції є Конституція України, Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України, Закони України: «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», міжнародні правові акти, ратифіковані в установленому порядку, інші закони та нормативно правові акти, які регламентують напрями правоохоронної діяльності.

Безпосередньо підрозділи Національної поліції здійснюють розшук:

- підозрюваних і підсудних, що переховуються від органів досудового

слідства й суду, засуджених до покарання у вигляді позбавлення волі, які ухиляються від відбуття покарання після набрання вироку законної сили, а є також місце перебування яких не встановлено з інших причин;

- заарештованих та засуджених, які скоїли втечу з місць позбавлення волі;

- осіб, направлених судами на примусове лікування в психіатричні лікарні, та які втекли з них;

- засуджених, що переховуються від виконання виправних робіт;

- осіб, які ухиляються від адміністративного нагляду.

Крім того, підрозділи поліції проводять роботу щодо встановлення: особи невідомого трупу; особи невідомих психічно хворих та осіб що не можуть повідомити своїх установчих даних що перебувають на лікуванні в лікувальних закладах; дітей, які не можуть повідомити про себе дані в силу малолітства чи інших обставин.

Розшукову роботу підрозділів Національної поліції України координує Департамент карного розшуку [1]. Організація розшукової роботи покладається безпосередньо на керівників оперативних підрозділів. Під здійснення розшукової роботи підрозділи кримінальної поліції в межах досудового розслідування взаємодіють з органом досудового розслідування.

Розшук здійснюється оперативним підрозділом за дорученням слідчого. Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» від 12 липня 2018 року № 2505-VIII визначає правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та забезпечує правове регулювання відносин, пов'язаних із встановленням та обліком, розшуком і соціальним захистом таких осіб та їхніх родичів. Відповідно до положень даного Закону особою, яка зникла безвісти, визнається фізична особа, стосовно якої немає відомостей про її місцеперебування на момент подання заявником заяви про її розшук [2].

Особою, зниклою безвісти за особливих обставин визнається особа, зникла безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, тимчасовою окупацією частини території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру. Відповідно до положень статті 4 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» особа набуває статусу такої, що зникла безвісти, з моменту подання заявником заяви про факт зникнення особи безвісти та її розшук або за рішенням суду. Особа вважається зниклою безвісти до моменту припинення її розшуку у порядку, передбаченому цим Законом. Заява про розшук особи, зниклої безвісти, подається до відповідного територіального органу Національної поліції України.

Наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку про осіб безвісно відсутніх є підставою для

проведення оперативно-розшукової діяльності чітко визначеними законодавством суб'єктами.

У зв'язку з вищезазначеним, можна зробити висновок, що розшукова робота підрозділів Національної поліції України в умовах воєнного стану є критично важливою для забезпечення безпеки країни та захисту її громадян. Поліцейські в цих умовах мають виконувати складні завдання, які вимагають високого рівня професіоналізму, координації дій та спроможностей адаптуватися до надзвичайних обставин.

Розшукова робота включає в себе оперативні дії, співпрацю з іншими правоохоронними органами, використання сучасних технологій та співпрацю з громадськістю. Отже, ефективна розшукова робота оперативних підрозділів Національної поліції України - є ключовим чинником успішної протидії злочинності та забезпечення безпеки держави під час воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Департамент карного розшуку. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-karnogo-rozshuku-u-skladi-kriminalnoyi-policiyi>.

2. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 12 липня 2018 року № 2505-VIII. Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>.

Садовничий Богдан Олександрович,

аспірант заочної форми навчання
кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мировська Анна Всеволодівна,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ЗМІНА СЛІДОВОЇ КАРТИНИ ЗЛОЧИНІВ У ПЕРІОД ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком війни російської федерації проти України вітчизняне

законодавство, яке регулює порядок закупівлі товарів, робіт, послуг за кошти Державного або місцевих бюджетів, зазнало суттєвих змін з метою задоволення нагальних потреб для відсічі збройної агресії.

Зокрема Кабінетом Міністрів України прийнято постанови від 2 березня 2022 року № 185 «Деякі питання здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану» та від 12 жовтня 2022 року № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування».

Введені вищевказаними нормативно-правовими актами зміни направлені перш за все на спрощення та пришвидшення закупівель на підприємствах, установах, організаціях, які забезпечують функціонування військово-оборонного комплексу, транспорту та логістики, надання медичної допомоги населенню, захисту об'єктів критичної інфраструктури, відновлення пошкоджених об'єктів [1, 2].

В результаті впроваджені новели українського законодавства призвели до зміни обстановки вчинення злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та їх слідової картини. Зокрема, у зв'язку зі зміною нормативно-правового середовища зазнав скорочення загальний час підготовки та вчинення злочину.

У довоєнний період вітчизняні вчені-криміналісти (Балонь А.Б., Брусо К.М., Дорошенко Ю.К.) вже звертали увагу на взаємопов'язаність кола службових повноважень, нормативно-правового регулювання господарської діяльності юридичних осіб публічного права зі слідовою картиною злочинів [3, 4, 5].

Натомість зміна порядку та умов проведення процедури публічних закупівель (можливість закупівлі без проведення відкритих торгів, відкладена у часі публікація результатів закупівель) на період дії правового режиму воєнного стану викликали тимчасове зникнення відповідних слідів вчинення злочину, скоєного з використанням вищевказаних процедур, у першу чергу у документах, як основному джерела доказів. Так, зникли сліди підготовки документації конкурсних торгів, як замовниками, так і виконавцями робіт (оголошення про проведення закупівель, конкурсні пропозиції учасників торгів, протоколи розкриття їх пропозицій).

Вищевказане зумовлює необхідність криміналістичного вивчення змін слідової картини злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг у період дії правового режиму воєнного стану з метою вироблення

криміналістичних рекомендацій спрямованих на їх ефективне досудове розслідування.

Список використаних джерел

1. Деякі питання здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2022-%D0%BF#Text>.

2. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>.

3. Балонь А.Б. Методика розслідування злочинів, вчинених з використанням службовою особою своїх повноважень: дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ. – Київ, 2015. с. 104-109

4. Бруско К.М. Розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва: дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. – Донецький юридичний інститут МВС України. – Маріуполь, 2021. с. 59, 71, 102.

5. Дорошенко Ю.К. Криміналістична характеристика та особливості розслідування корупційних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : дис. доктора філософії : спец. 081 – Право. Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2022. с. 43-45, 85

Семірозум Ігор Михайлович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Бондарчук Анна Сергіївна,

старший викладач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛІСТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Криміналістика – це наука про закономірності механізму кримінального правопорушення, виникнення інформації про кримінальне правопорушення та його учасників, закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, та заснованих на пізнанні цих закономірностей спеціальних засобах і методах

досудового розслідування, судового розгляду і попередження кримінальних правопорушень. Головним завданням цієї науки називають криміналістичне забезпечення боротьби з кримінальними правопорушеннями відповідними потребам практики засобами, прийомами і методами отримання доказової інформації. Крім того, до загальних завдань відносяться – захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК України) [3].

З появою воєнного стану та повномасштабного вторгнення РФ на територію України виникли нові проблеми криміналістики, які потребують нових дій та рішень. Також виникли нові кримінальні правопорушення, які у свою чергу потребують певних методів, способі та прийомів їх виявлення, вилучення та подальшого дослідження слідів даних правопорушень.

Слідчі органи та оперативні підрозділи стикаються з серйозними труднощами при їх виявленні, розкритті та розслідуванні, особливо у сучасних умовах воєнних дій. Головним чином вони пов'язані із специфікою способів вчинення нових кримінальних правопорушень, наявних слідів та їх наслідків, особливістю характеристики особи злочинця та недостатністю застосування науково-технічних, тактичних засобів та можливостей використання спеціальних знань щодо їх ефективного виявлення та розслідування. Крім цього, ускладнено вбачається також процедура проведення досудового розслідування та судового розгляду, процесу збирання доказів в умовах воєнного стану [5, с.42].

Безпосередньо для цього потрібно розробляти нові технічні засоби, методи для збирання, дослідження і використання доказової інформації з метою розслідування даних кримінальних правопорушень та правопорушень в умовах воєнного стану, чим і займається криміналістична техніка [4, с.7]. Так як найвищою соціальною цінністю в Україні є життя і здоров'я людини, криміналістична техніка ввела у себе принцип «безпеки» [1]. Тобто даний принцип передбачає використання науково-технічних засобів, які не мають створювати загрози життю або здоров'ю учасникам кримінального процесу, що у свою чергу ставить під загрозу виконання даного принципу, коли йде мова про виявлення та вилучення слідів, які утворилися внаслідок ракетного обстрілу країни агресора.

У даній ситуації слідчі, спеціалісти, інспектори криміналісти та інші учасники кримінального процесу під час огляду місця події працюють досить з небезпечними предметами та залишками

(мікрооб'єктами) цих предметів (нездетоновані ракети, БПЛА, міни, порохові речовини), які можуть нести небезпеку життю і здоров'ю цих учасників. Також не виключається небезпека коли потрібно вилучати дані предмети (об'єкти) з місця, де може статися обвал, зсув чи інша подія у результаті ушкодження тої чи іншої інфраструктури внаслідок вибухової дії ракети, міни чи БПЛА.

Отже, для недопущення таких випадків потрібно, використовуючи новітні технології, розробляти засоби і методи виявлення і вилучення слідів, які б забезпечили виконання даного принципу або ж взагалі замінили людину безпосередньо під час виявлення та вилучення даних слідів щоб запобігти летальним випадкам.

Також існує поняття техніко-криміналістичних методів. Техніко-криміналістичні методи – сукупність засобів, способів та прийомів, за допомогою яких відбувається розширення пізнавальних можливостей дослідження речових джерел під час роботи з доказовою інформацією та широко використовуються в практичній діяльності спеціаліста, слідчого, оперативного працівника та експерта. Основу техніко-криміналістичних методів складають технічні засоби (знаряддя праці) та об'єктивні закономірності науки і техніки, на підставі яких сконструйовані різні прилади й пристрої для здійснення різних видів практичної діяльності спеціаліста, слідчого, оперативного працівника, судового експерта [3]. Виділяють два основних техніко-криміналістичних методи, а саме: методи польової та лабораторної криміналістики. Здійснивши певне дослідження, виявляється що метод польової криміналістики буде неефективним для роботи з кримінальними правопорушеннями в умовах воєнного стану.

Тому пропонується започаткувати новий техніко-криміналістичний метод «воєнної криміналістики» або ж «військово-польової криміналістики», яка буде займатися розробленням і удосконаленням методів роботи із слідами в умовах воєнного стану. Це дасть своєрідний поштовх у розвитку криміналістики, а також дасть можливість закордонним партнерам спостерігати та вивчати особливості здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Також варто зазначити що дана криміналістика не тільки буде займатися розробкою методів, а й розробкою технічних засобів, прийомів і способів її застосування, з метою реалізації даних методів та забезпечення певних особливостей, які виникають під час пошуку, виявлення, фіксації, вилучення та попереднього дослідження в умовах воєнного стану (як безпосереднє запровадження нової галузі криміналістики).

Варто зазначити, що в історії були спроби започаткування вищевказаної криміналістики, проте в умовах сьогодення ми спостерігаємо про різкий розвиток технологій, із цим розвитком пов'язаний хід ведення війни, який є найбільш сучасний і новітній. Тому, щоб протистояти і попереджувати злочинам під впливом таких

війн, потрібні також інноваційні зміни в криміналістиці, які б забезпечили виконання завдань криміналістики.

Перспективними напрямками дослідження тактико-криміналістичного забезпечення має стати розроблення криміналістичних рекомендацій в умовах війни. Вони можуть бути пов'язані із специфікою тактики проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану, бойових дій та ін. Така ситуація зумовлює необхідність розроблення нових тактичних прийомів, перегляд можливостей тактичних комбінацій та тактичних операцій, алгоритмів слідчих (розшукових) та ін. Важливими напрямками таких досліджень у криміналістичній тактиці виступають проблеми розроблення тактики проведення дій, у яких учасниками (підозрювані, свідки, потерпілі та ін.) виступали особи з окупованих територій або із районів активних бойових дій, а також військовополонені тощо [5, с.45].

Отже, підсумовуючи можна зазначити, щоб забезпечити виконання завдань криміналістики, роботу під час огляду місця події і безпосередньо саме досудове розслідування під час воєнного стану, що здійснюється на території де ведуться бойові дії і поза ними, але в межах дії воєнного стану, потрібно розробляти нові методи, способи, прийоми та технічні засоби криміналістики або ж вдосконалювати вже існуючі. Також пропонується запровадити новий метод дослідження (в кращому випадку галузь криміналістичної техніки) – воєнну криміналістику.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. «Криміналістика» Мультимедійний навчальний підручник. Національна академія внутрішніх справ, кафедра криміналістики та судової медицини. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/criminalistics/info/lec1.html>.
4. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. — 4-е вид., перероб. і доп. — Х.: Право, 2008. — 464 с. URL: <https://law.spu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitko.pdf>.
5. Шевчук В. М., Перезавантаження криміналістики в умовах війни: проблеми, завдання, перспективи URL: <https://library.nlu.edu.ua/BIBLIOTEKA/SAIT/PDO-2022.pdf#page=40>.

Сливка Христина Романівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Поштаренко Інна Валеріївна, викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Настання воєнного положення в Україні у 2022 році зумовило низку суттєвих змін у кримінально-процесуальній сфері. Зокрема, розширено повноваження правоохоронних органів, спрощено деякі процедури розслідування та судового розгляду кримінальних справ. Ці зміни були необхідні для забезпечення безпеки громадян та ефективної протидії злочинності в умовах воєнної агресії. Водночас, розширення повноважень правоохоронних органів та спрощення процедур розслідування неминуче призводить до ризиків порушення прав людини та законності. Тому, важливою є не лише ефективна протидія злочинності, але й дотримання прав та свобод людини в умовах воєнного стану.

Визначення «воєнного стану» у законі відображає підвищену суспільну небезпеку для певних видів кримінальних правопорушень, які вчиняються в умовах воєнного стану, що значно відрізняє їх від інших складів кримінальних правопорушень. Це впливає на законодавчу оцінку вчиненого кримінального правопорушення і міру його відповідальності. Крім того, Кримінальний Кодекс (КК) використовує не тільки термін «воєнний стан» для кваліфікації кримінальних правопорушень, а також «бойова обстановка». У законі України від 12 лютого 2015 року було додано пояснення до терміну «бойова обстановка», яке визначає його як ситуацію, коли відбувається напад, оборона або інші військові дії, включаючи використання військової зброї та техніки проти ворожих військ чи військового противників [1]. Таким чином введення воєнного стану суттєво вплинуло на розслідування кримінальних правопорушень в Україні.

До основних змін розслідування та протидії кримінальним правопорушенням можна віднести:

1. Розширення повноважень правоохоронних органів: слідчі органи та прокурори отримали право на проведення низки слідчих дій без попередньої санкції суду, що значно спростило та пришвидшило процес розслідування.

2. Спрощення процедур досудового розслідування: терміни досудового розслідування деяких категорій кримінальних правопорушень було скорочено, а також запроваджено можливість проведення судового розгляду без участі обвинуваченого, якщо він

перебуває на тимчасово окупованій території або його місцезнаходження невідоме.

3. Збільшення кількості кримінальних правопорушень: в умовах воєнного стану спостерігається зростання деяких з них, а саме мародерство, крадіжки, шахрайство, тощо [2, с. 217].

Ці та інші зміни після початку активної фази збройної агресії РФ проти України, обумовили прийняття Верховною Радою низку змін до Кримінального Кодексу та Кримінально-процесуального кодексу. Ці аспекти стосуються кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних з інформаційною безпекою. Наприклад, стаття 111-1 КК криміналізує публічне заперечення громадян України щодо збройної агресії та заклики до підтримки дій держави-агресора. Також, стаття 114-2 КК введена для криміналізації несанкціонованого поширення інформації про рух та розміщення військових формувань в умовах воєнного стану. Крім того, стаття 361 КК визначає відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних систем у воєнний період. Закони також передбачають процедурні зміни, зокрема, щодо строків досудового розслідування та делегування функцій слідчого судді. Ці зміни були впроваджені швидко після введення воєнного стану з метою ефективної боротьби зі злочинністю в умовах конфлікту [3, с. 72].

До того ж, на наше переконання, умови воєнного стану також можуть впливати на судочинство та судові процеси. Важливо забезпечити незалежність та об'єктивність судових органів, а також забезпечити право на справедливий суд для всіх осіб, звинувачених у скоєнні кримінальних правопорушень. Також важливим аспектом розслідування та протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану є міжнародне співробітництво. У разі збройного конфлікту або загрози національній безпеці, кримінальні правопорушення можуть мати транскордонний характер. Тому співпраця між правоохоронними органами різних країн є важливим для розслідування та приведення відповідальних осіб до суду.

Отже, розслідування та протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану є складним та багатограним завданням. З одного боку, важливо забезпечити ефективну протидію злочинності та захистити безпеку громадян. З іншого боку, не менш важливо дотримуватися прав та свобод людини та законності. Тому, необхідно вживати заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків порушення прав людини та забезпечення верховенства права в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України від 05.04. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради. Редакція від 28.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Тарасенко О., Тарасенко О. Криміналістичні особливості досудового розслідування в умовах військових дій: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару

(в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг. 2022. С. 216-218. URL: <https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/06/zbirnyk-seminaru-29.04.2022.pdf#page=216>

3. Луценко Ю. В., Денисенко М. М. Протидія злочинності в умовах воєнного стану: теоретико-правові

Слободян Ольга Сергіївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Антонюк Поліна Євгенівна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПО ФАКТАМ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Значна частина тяжких та особливо тяжких злочинів вчиняється із застосуванням вогнепальної зброї, що є характерним також і для сучасної України. Ефективність розслідування таких злочинів напряму залежить від ефективності огляду місця події: повноти виявлення, дослідження та вилучення всіх слідів, що залишилися в матеріальному середовищі, і які можуть допомогти встановити обставини вчиненого кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили. Не буде перебільшенням усвідомлення того, що від повноти здійсненого огляду місця події залежить ступінь ймовірності об'єктивного встановлення механізму злочину та причинно-наслідкових зв'язків між його елементами.

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) визначає огляд як слідчу (розшукову) дію, що проводиться слідчим або прокурором з метою виявлення та фіксації відомостей, які стосуються обставин вчинення кримінального правопорушення [1, ст. 237]. Огляд місця події – це різновид огляду як слідчої (розшукової) дії, при якій об'єктом безпосереднього пізнання слідчого, прокурора виступає приміщення, або місцевість, що містять в собі сліди від події правопорушення, та об'єкти матеріального світу, які перебувають в/на них.

Головне завдання огляду місця події по факту використання вогнепальної зброї полягає у виявленні, фіксації та вилученні зброї, боеприпасів, гільз, куль, слідів пострілів, а також інших речових доказів. А також детальна фіксація розташування виявлених слідів пострілів та предметів, які були знайдені на місці події, загальної обстановки матеріального середовища та її характерних особливостей.

Причому, як доречно зазначають вчені [2, с. 231], під час огляду місця події залучений до огляду спеціаліст не лише здійснює механічне збирання об'єктів, а допомагає змодельовати механізм злочину, уявно «реконструюючи» події, які відбулися, з урахуванням розташування виявлених слідів.

Оскільки далеко не по кожному злочину, пов'язаному із застосуванням вогнепальної зброї, огляд місця події проводиться одразу після його вчинення, деякі речові докази можуть зникнути з місця події. Саме тому важливо проводити огляд місця події якнайшвидше після отримання інформації про вчинення правопорушення.

З урахуванням зазначеного, в криміналістичній літературі звертається увага на такі напрями пізнавальної діяльності слідчого, прокурора під час огляду місця події по фактам застосування вогнепальної зброї [3, с. 269-270]:

- безпосередній огляд місця події. На цій стадії важливо провести детальний огляд місця події, яке пов'язане із застосуванням вогнепальної зброї. Здійснюється виявлення, фіксація, огляд та вилучення матеріальних слідів з урахуванням їх природи відповідно до правил поводження з ними та збереження для подальшого експертного дослідження. Також на цій стадії складають план (схему) місця події, відображаючи усі перешкоди, наприклад, дерева або споруди, а також місця, в яких були знайдені криміналістично значущі об'єкти;

- огляд зброї. Є дуже важливою та відповідальною стадією. Спершу важливо встановити, по можливості, вид зброї, яку було використано для вчинення злочину, на основі чого можливо визначитися щодо можливих слідів застосування вогнепальної зброї, які можна знайти на місці події. Окрім цього, обов'язково необхідно оглянути та розрядити зброю, вже після чого проводити ретельний огляд місця події. Знайдена зброя фотографується та фіксується з «прив'язкою» до нерухомих орієнтирів та потерпілої особи (за наявності). Також важливо забезпечити незмінний вигляд зброї (допускається зміна стану та вигляду зброї для її розрядження у разі потреби);

- пошук та вилучення гільз. Гільзи – це один з найбільш важливих і інформативних видів слідів застосування вогнепальної зброї. Якщо на місці події зброя відсутня, саме за допомогою знайдених гільз можливо встановити тип та модель зброї, яка була використана для вчинення злочину. Знайдені гільзи фіксуються, зазначається місце їх виявлення, гільзи нумеруються (при необхідності) та фотографуються з дотриманням методів та прийомів криміналістичної фотографії;

- пошук та вилучення куль. Кулі також є важливими слідами, оскільки з їх допомогою також можливо встановити вид зброї, яку було використано для вчинення злочину. Кулі можуть знаходитися в перешкодах, тому для їх вилучення використовують спеціальні

інструменти. Важливо детально описати в протоколі знайдені кулі, насамперед – їх розмірні та технічні характеристики, такі як форма, колір та характер матеріалу, довжина тощо.

Таким чином, огляд місця події по факту застосування вогнепальної зброї є складним та багатостадійним процесом, під час якого важливо детально дослідити місце події, знайти та проаналізувати усі криміналістично значущі об'єкти, зафіксувавши їх як в протоколі процесуальної дії, так і за допомогою технічних засобів фіксації, та вилучити з дотриманням розроблених криміналістичних рекомендацій та визначеного КПК України порядку. Огляд місця події має здійснюватися якомога раніше після отримання повідомлення про подію правопорушення, що забезпечить повноту збирання доказів, ефективність самого огляду та розслідування злочинів, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї, в цілому.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Слідчі (розшукові) дії: навчальний посібник (2013). Львів, 416 с.

3. Тищенко В. І., Троценко А. М. & Мезенцев М. О. (2021). Особливості огляду місця події, пов'язаного із застосуванням вогнепальної зброї. Юридичний науковий електронний журнал. 9. С. 268-271.

Тимчишин Павло Андрійович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Демиденко Володимир Олексійович,

професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ НОРМ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ДІЙ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В сучасних умовах світ стикається з численними викликами та загрозами, які часто потребують вжиття надзвичайних заходів для забезпечення національної безпеки та захисту прав і свобод громадян. Одним із таких заходів є введення правового режиму воєнного стану, який надає владі широкі повноваження для боротьби з кримінальними правопорушеннями та іншими загрозами для суспільства. У цьому

контексті виникає важливе питання про забезпечення конституційних норм під час дії такого правового режиму. В даній тезі доповіді ми розглянемо цю проблему та шляхи забезпечення конституційних принципів у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями під час введення в дію правового режиму воєнного стану.

Нажаль Україна, стикнувшись зі ситуаціями, коли введення правового режиму воєнного стану стає необхідним для забезпечення національної безпеки та захисту прав і свобод громадян. Проте, в таких періодах виникає питання про збереження конституційних норм та гарантій у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями. На фоні введення в дію правового режиму воєнного стану, коли владі надається розширені повноваження, необхідно забезпечити баланс між захистом прав і свобод громадян та необхідністю вжиття невідкладних заходів для забезпечення громадського порядку та безпеки. У цьому контексті важливим стає дотримання принципів правової держави та захист прав людини і громадянина навіть у надзвичайних ситуаціях. Дослідження забезпечення конституційних норм у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями під час дії правового режиму воєнного стану є актуальним і має важливе значення для забезпечення законності та правопорядку в Україні [1].

Забезпечення конституційних норм у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями під час дії правового режиму воєнного стану в Україні здійснюється через дотримання принципів правової держави та міжнародних стандартів прав людини. Основні способи забезпечення конституційних норм у цій сфері включають:

Дотримання конституційних принципів: При застосуванні заходів в рамках правового режиму воєнного стану важливо дотримуватися основних принципів, визначених у Конституції України, таких як принцип верховенства права, принцип законності, принцип розділення влади та інші.

Забезпечення прав і свобод громадян: Права та свободи людини й громадянина, визначені Конституцією та міжнародними документами, повинні бути забезпечені навіть у період дії воєнного стану. Це означає, що будь-які заходи, які приймаються для забезпечення безпеки, повинні бути обмежені і пропорційні [2].

Контроль і нагляд за діяльністю правоохоронних органів: Важливо забезпечити ефективний контроль за діями правоохоронних органів під час воєнного стану, щоб уникнути можливих порушень прав громадян.

Судова система має здійснювати контроль за законністю заходів, прийнятих у зв'язку з воєнним станом, та захищати права та свободи громадян від можливих недопустимих обмежень.

Важливо враховувати міжнародні стандарти та зобов'язання у сфері прав людини під час застосування заходів у рамках воєнного стану, щоб забезпечити відповідність дій національного законодавства міжнародним нормам.

Збалансований підхід до забезпечення безпеки та прав людини: У періоди воєнного стану держава має важливу відповідальність забезпечити національну безпеку, але це повинно здійснюватися з дотриманням принципів законності та захисту прав і свобод громадян.

Роль правоохоронних органів у забезпеченні правопорядку: Правоохоронні органи відіграють важливу роль у забезпеченні правопорядку під час воєнного стану, але їх дії повинні бути обмежені і контрольовані відповідно до закону та міжнародних стандартів прав людини.

Значення судової системи: Судова система є ключовою у забезпеченні захисту прав громадян в періоди воєнного стану, забезпечуючи справедливість та законність заходів, які приймаються в цей період.

Важливість міжнародних стандартів: Україна зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів прав людини навіть у періоди воєнного стану, що є важливим засобом захисту прав і свобод громадян [3, с 12-22].

Отже, забезпечення конституційних норм у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями під час дії правового режиму воєнного стану в Україні вимагає уважного балансу між національною безпекою та захистом прав людини, а також дотримання принципів законності та справедливості.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 29.04.2024).

2. Гавриленко О.І. Дотримання конституційних прав та свобод в умовах воєнного стану. URL : <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10307/1/10.pdf>. (дата звернення 29.04.2024).

3. Крусян А.Р. Сучасний український конституціоналізм в умовах воєнного стану. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. Київ, 2022. No 3 (21). С. 12-22.

Тимчишин Павло Андрійович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Зарубей Вікторія Володимирівна,

професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ЗАВДАННЯ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Під час воєнного стану правоохоронні органи стають ключовим

елементом в забезпеченні безпеки та порядку в країні. Це період, коли загроза для національної безпеки найвища, і діяльність правоохоронних структур має особливе значення для захисту громадян та збереження стабільності в суспільстві. У таких обставинах важливо розглянути роль і функції правоохоронних органів під час воєнного стану, їхню ефективність і проблеми, з якими вони можуть зіткнутися в цей період.

Аналіз функцій та ролі правоохоронних органів під час воєнного стану має велике значення для забезпечення ефективності їхньої діяльності та виявлення проблем, які можуть виникнути у цей період. Дослідження їхньої ефективності та ідентифікація можливих недоліків дозволить розробити стратегії для подолання викликів, що виникають під час воєнного стану та забезпечити належний рівень захисту прав і свобод громадян [1].

Під час воєнного стану в Україні правоохоронні органи виконують ряд важливих функцій, спрямованих на забезпечення національної безпеки, захисту громадян та збереження правопорядку. Ось деякі з них:

Забезпечення правопорядку та безпеки громадян: Правоохоронні органи під час воєнного стану забезпечують підвищений рівень безпеки населення, запобігають злочинам та вживають заходів для збереження громадського порядку.

Боротьба з тероризмом та злочинністю: Умови воєнного стану можуть сприяти зростанню активності терористичних та злочинних груп, тому правоохоронні органи активізують свою діяльність з метою попередження та припинення таких актів.

Контроль за додержанням законодавства: Під час воєнного стану правоохоронні органи здійснюють контроль за додержанням військового законодавства, виконанням наказів та розпоряджень військових та цивільних влад [2].

Захист важливих об'єктів: Правоохоронні органи вживають заходів для захисту критичних інфраструктурних об'єктів, таких як енергетичні установки, транспортні вузли та інші об'єкти, від можливих терористичних або військових атак.

Проведення антитерористичних операцій: Правоохоронні органи залучаються до проведення антитерористичних операцій з метою припинення та ліквідації терористичних загроз.

Забезпечення прав та свобод громадян: Незважаючи на воєнний стан, правоохоронні органи повинні гарантувати дотримання та захист прав і свобод громадян, включаючи право на життя, свободу висловлювання, право на справедливий суд тощо.

Аналіз ефективності та проблем правоохоронних органів під час воєнного стану є ключовим для визначення їхньої дієвості та виявлення можливих недоліків. Давайте розглянемо деякі аспекти цього аналізу:

Ефективність:

Забезпечення безпеки громадян: Одним із головних показників ефективності є здатність правоохоронних органів забезпечувати безпеку населення в умовах воєнного стану. Це включає запобігання злочинам, розслідування злочинів та захист прав громадян [3, с. 224-225].

Проблеми:

Необхідність мобілізації ресурсів: Воєнний стан може створювати тиск на ресурси та обмежувати доступ до необхідних матеріалів та обладнання для правоохоронних органів.

Отже, під час воєнного стану в Україні правоохоронні органи відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні національної безпеки та захисту прав громадян. Вони здійснюють ряд ключових функцій, серед яких забезпечення правопорядку та безпеки населення, боротьба з тероризмом та злочинністю, контроль за додержанням законодавства, захист важливих об'єктів, проведення антитерористичних операцій та забезпечення прав та свобод громадян [4, с. 279-280].

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. Офіційний вісник України. 2022. № 46. стор. 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 22.04.2024).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. ст.379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 22.04.2024).

3. Тихонова Д.С. Поняття «правоохоронна діяльність» і функції правоохоронної діяльності. Проблеми сучасної поліцейстики. Х., 2022. С. 224–225.

4. Спеціальні знання у кримінальному процесі України : монографія / А.М. Тимчишин. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – с. 362

Токай Марта Дмитрівна,

курсант 1-го курсу навально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ,

Науковий керівник:

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ЗА УЧАСТЮ ОСОБЛИВО ВРАЗЛИВИХ ЖЕРТВ

В Україні зареєстрували понад 4300 кримінальних проваджень,

у яких діти - жертви сексуального насильства [1, с. 28]. Саме діти є найбільш вразливими.

Сексуальне насильство щодо дітей включає у себе заняття діяльністю сексуального характеру з дитиною, яка не досягла передбаченого законодавством віку для заняття діяльністю сексуального характеру. Сексуальне насильство (ст. 153 ч.1 КК) – вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи.[2]

Примушуючи дітей до статевих зносин, гвалтівники використовують примус погрози, користуються довірою дитини до себе та використовують фізичне насильство. Допит дітей, які постраждали від кримінальних правопорушень, проводиться тільки в присутності законного представника. Разом з тим, повинен бути залучений психолог або педагог [3].

Працюючи з дітьми, потрібно розуміти чому діти мовчать та бояться говорити. Вчені виділяють поняття «комунікативний опір» у таких випадках, коли діти мовчать або говорять, що вони не пам'ятають, забули [1].

Уповноважена особа повинна розумітися на дитячій віковій психології, вирізняти залежність виживання і розвитку дитини від дорослого (особливо у дошкільному віці), відсутність сил та можливостей протистояти насильству, «магічне мислення»: якщо так чинять зі мною «мої дорослі», то в інших сім'ях ще гірше, діти беруть провину на себе [4, с. 36].

Більшість дітей після того як над ними було скоєно сексуальний злочин будь якого характеру мають психічні, психологічні та фізичні травми, які заважають їм далі жити повноцінним життям. Зазвичай, дитина, яка постраждала від жорстокого ставлення з боку близьких людей, відчуває різні негативні емоції і почуття. Така ситуація є психотравмуючою для дитини і пов'язана з наявністю сильного переляку.

Латентність насильства над дитиною має безліч причин. Коли такий злочин вчиняють щодо дорослої особи, вона розуміє – це не добре і так бути не має, відповідно доросла людина одразу прийме міри. Дитина ж в силу відсутності життєвого досвіду може вважати, що насильницькі взаємини є нормальними. Тому вона і не просить допомоги, бо не розуміє, що відбувається.

Важливу роль відіграють відносини між дитиною і батьками. Існує багато випадків коли батьки навіть не здогадуються що з їхньою дитиною може статись щось погане, тому що батьки або не хочуть або занадто зайняті для того, щоб проводити час із своєю дитиною. У зв'язку з цим, фахівцям стає відомо лише про невелику частку фактів насильства над дітьми. Факт сексуального насильства за своїми наслідками вважається найважчою психологічною травмою, не дивно, що нерозвинена дитяча нервова система не в змозі пережити такий

стрес. За даними вчених, це викликає безліч психосоматичних проблем зі здоров'ям.

Про психотравми дітей у вигляді відчуття незахищеності та безпорадності, тривоги, сорому, низької самооцінки й почуття провини, гніву та агресивності, відчуженні та ізольованості від реальності, проблеми уваги, пам'яті, різноманітних страхів, порушенні сну тощо акцентовано увагу в багатьох наукових джерелах.

Так, до прикладу, вчені виділяють такі симптоми психотравми: 1) емоційні, 2) когнітивні, 3) соматичні та 4) поведінкові.

До емоційних відносять: страх розлуки, тривожний стан, плаксивість, схильність до бурхливого прояву емоцій, агресивність.

До когнітивних: збіднення мовлення або підвищена мовна активність, погіршення діяльності процесів пам'яті.

До соматичних симптомів: сонливість, підвищена втомлюваність, загострення хронічних хвороб, втрата апетиту, болі у шлунку, головні болі, розлади дихання, розлади у роботі серця, нудота, блювання тощо [5, с. 888].

Список використаних джерел

1. Попович М. В. Мельник О. В. Допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого : монографія. Одеса : Гельветика, 2024. 207 с.

2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов.на 12 вересня 2023 року: Офіц.текст Алерта,2023. 242 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України :чинне законодавство із змінами та допов.на 01 лютого 2024 року:Офіц. текст. Київ :Алерта ,2024. 392 с.

4. Ковальова О., Пашко Н, Бугаєць Т. «Сексуальне насильство щодо дитини: координація дій»: Режим доступу: URL: https://www.unicef.org/ukraine/ media/ 4186/file/Sex_viol.pdf

5.Мельник О.В., Семотюк С.Д. До питання визначення моральних засад предмету доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих. // Наукові перспективи. - № 3. – С. 887-897.

Тринога Тетяна Миколаївна,

курсант 1-го курсу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

24 лютого 2022 року перед Україною постала нова серйозна

загроза, яка рішуче вимагала нових підходів до розслідування та протидії особливо тяжким злочинам. Серед них воєнним злочинам приділяють особливу увагу. Їх поділяють на чотири категорії: на окупованих територіях, деокупованих територіях, в умовах активних бойових дій, за відсутності активних бойових дій [1, с. 686].

«Кричущими» та найскладнішими є злочини, скоєні під час окупації, оскільки вони порушують основні принципи міжнародного гуманітарного права та прав людини, що ставить перед собою великі виклики у забезпеченні справедливості, примирення та відновлення національного суверенітету.

Враховуючи думку Г.К. Тетерятник, загалом, аспекти пов'язані з розслідуванням воєнних злочинів, умовно можна поділити на наступні категорії: матеріально-правового характеру, процесуального характеру, організаційного характеру, криміналістичного характеру. Усі ці аспекти тісно переплітаються між собою, впливають одне на одне та обумовлюють зміни у визначеній системі [1, с.686].

Перший аспект полягає саме у правильній кваліфікації злочину згідно з міжнародним гуманітарним правом та національним законодавством, що вимагає від органів досудового розслідування глибокого знання цих нормативно-правових актів. Поняття «воєнний злочин» не закріплене в законодавстві України, втім Кримінальний кодекс України передбачає цілий ряд складів кримінальних правопорушень, якими встановлено відповідальність, до прикладу, ст. 438 КК «Порушення законів та звичаїв війни» [2].

Воєнні злочини належать до сфери виключно міжнародного кримінального права. Загальний перелік воєнних злочинів закріплений у Статуті Міжнародного кримінального суду (Римський статут). Враховуючи положення Женевської і Гаазької конвенцій, додаткових протоколів до них, Римського статуту Міжнародного кримінального суду та інших міжнародних документів до воєнних злочинів відносять такі діяння: навмисні вбивства цивільного населення, катування і нелюдське поводження (у тому числі біологічні експерименти), навмисне спричинення важких страждань, серйозного каліцтва, згвалтування; незаконне знищення, привласнення майна; тощо [3, с. 217].

Процесуальний аспект охоплює процедури та правила, які необхідно дотримуватися під час розслідування воєнних злочинів, зокрема, збір доказів, виклик свідків, проведення експертиз тощо. У 2014 році Крим та частини Донецької та Луганської областей були незаконно анексовані та окуповані. У зв'язку з цим Кримінальний процесуальний кодекс України був розширений новим розділом IX-1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» [4]. Цей розділ передбачав можливість передачі повноважень слідчого судді прокуророві, якщо виконання цих повноважень на адміністративній території, де діє відповідний правовий режим, стало неможливим у встановлені законом строки.[1]

Криміналістичний аспект охоплює використання науково-технічних методів, зокрема, проведення криміналістичної експертизи електроніки та цифрових даних. Одним із яскравих прикладів такої спеціальної криміналістичної техніки є апарат ANDE 6С, який уже сьогодні є на криміналістичному озброєнні у правоохоронних органів України. Завдяки пристрою можливо виділити ДНК-профіль та надалі встановити особу у досить короткий час.

Дослідження воєнних злочинів на деокупованих територіях України є актуальною проблемою, яка вимагає комплексного підходу та негайної уваги. Здійснення досудового розслідування цієї категорії проваджень потребує системного наукового аналізу матеріально-правових, процесуальних, криміналістичних та організаційно-методичних аспектів. Незважаючи на складність завдання, зазначені у статті аспекти можуть служити основою для розвитку ефективних стратегій розслідування воєнних злочинів на деокупованих територіях. Тільки через спільні зусилля та систематичну роботу можна досягти справедливості та забезпечити відновлення правопорядку на цих територіях.

Список використаних джерел

1. Тетерятник Г.К. РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ Юридичний електронний журнал. Львів, 2023. № 4. С. 686-688.

2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : Редакція від 28.03.2024.

3. Тарасенко О. Криміналістичні особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару. Кривий Ріг, 2022. С. 216-217.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI: Редакція від 19.04.2024.

Троян Анна Василівна,

здобувач вищої освіти навально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКСІОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Починаючи з початку війни, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, встановлено воєнний стан та прийнято закони, які вносять зміни

до низки законодавчих актів, зокрема, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, збільшуючи кримінальну відповідальність за ряд злочинів під час воєнного стану.

Згідно з п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України, вчинення злочину в умовах воєнного стану є обставиною, що погіршує покарання [1]. Це означає, що особа, яка порушує кримінальне законодавство, вчиняє це в найбільш негативний для суспільства період, з врахуванням складних умов, в яких опинилося суспільство. Це свідчить про підвищений рівень суспільної небезпеки злочинів, які вчиняються в умовах воєнного стану. Проблеми кримінального провадження в таких умовах виникають через невизначеність та неврегульованість значної кількості питань.

Завдання досудового розслідування, що визначаються КПК України в ст. 2 [2] хоча й залишаються сталими, проте деякі процесуальні методи розслідування змінені. Повноваження судів, органів та установ системи правосуддя під час правового режиму воєнного стану не можуть бути зменшені. Судочинство на території, де діє воєнний стан, здійснюється виключно судами, створеними згідно з Конституцією України. Зміни або прискорення будь-яких форм судочинства заборонені.

Першим засобом запобігання злочинності є профілактика кримінальних правопорушень. Це означає припинення можливих причин порушень закону або заходи, спрямовані на усунення цих причин та умов, що сприяють їхньому виникненню.

Якщо профілактика виявляється недостатньо ефективною, виникає необхідність застосування другого засобу запобігання - попередження кримінальних правопорушень. Це сукупність заходів, спрямованих на попередження конкретних осіб або груп осіб, які мають намір вчинити злочин. На індивідуальному рівні попередження проявляється як наголошення на нерозумності планування злочину.

Ця форма запобігання активно втручається в ситуаціях, коли конкретні особи вже мають намір скоїти злочин. З погляду науки це означає, що заходи призначені для припинення злочину на етапі, коли намір вже виявлений. Якщо попередження не зупиняє потенційного порушника та він починає підготовку до злочину, використовується останній засіб - припинення фактично розпочатої підготовки до вчинення злочину. Припинення залишається у сфері запобіжних заходів, якщо дія, до якої готуються, не є кримінально караною. Але якщо підготовка до злочину передбачає кримінальну відповідальність, припинення такого процесу розглядається як реакція на вчинення злочину, а не запобігання. Крім того, в процесі реагування на порушення здійснюється запобігання вчиненню нових злочинів. Це відбувається етапно, починаючи з профілактики правопорушень, тобто припинення причин та умов, що сприяють їх вчиненню. Якщо ці заходи не ефективні, використовується попередження вчинення

злочину, часто через переконання суб'єкта у нераціональності таких дій. Якщо попередження також не працює, органи можуть припинити процес вчинення злочину за допомогою законом наданих інструментів [3, с. 154]. Отже, органи кримінальної юстиції спочатку реагують на вчинення злочину, а під час провадження забезпечують запобігання новим порушенням за певним алгоритмом.

Висновок полягає в тому, що для боротьби з злочинністю потрібно вживати комплекс заходів, який включає громадські та приватні ініціативи, а також правові заходи. Ці заходи спрямовані на зниження рівня злочинності шляхом запобігання порушенням закону та реагування на них через взаємодію різних процесів. Важливо відзначити, що воєнний стан є непередбачуваним правовим режимом, у той час як кримінальне провадження має чітко визначені терміни і може продовжуватися навіть під час конфлікту. Законодавчі зміни мають забезпечувати можливість ведення кримінального провадження навіть у період воєнного стану і уникати використання його для перешкоджання або уповільнення судового процесу.

Воєнний стан, що обумовлений постійною загрозою життю та здоров'ю громадян (особливо - дітей), загальною тривожністю та занепокоєнням, - формує нові виклики для вчених, психологів та практиків [4, с. 887]. Дана робота є першою спробою в намаганні розібратися з проблемою розслідування та протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131 зі змінами. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ.- С.: ТОВ «ВВП Нотіс», 2024. – 420с.

3. Зміст та рівні протидії злочинності / Тенденції та пріоритети реформування законодавства України: матеріали всеукраїнської науково- практичної конференції. Херсон: Гельветика, 2015. С. 152–156.

4. Мельник О.В., Семотюк С.Д. До питання визначення моральних засад предмету доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих. // Наукові перспективи. - № 3. – С. 887-897.

Фаста Марина Олександрівна,

здобувач вищої освіти навально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ
ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ
РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ
ТА ЗЛОВЖИВАННЯ НИМИ:
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Для запобігання та протидії злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів необхідно реалізувати комплекс політичних, організаційно-управлінських, виховних, технічних, правових та інших заходів. Запобігання та протидія вчиненню злочинів, здійснюване підрозділами Національної поліції України, – це складний, багатограний процес, що має певні ознаки цілісності.

Міжнародно-правові норми визначають, що факт вчинення правопорушення, пов'язаного з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин у місцях, що використовуються школярами і студентами для проведення навчальних, спортивних і громадських заходів, є обставиною, що обтяжує відповідальність [1].

За публічне або вчинене групою осіб незаконне вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів та в інших місцях масового перебування громадян, відповідальність за такий злочин передбачена ст. 316 Кримінального кодексу України. Кваліфікуючими ознаками зазначеного злочину є вчинення тих самих дій повторно або особою, яка раніше вчинила один зі злочинів, передбачених статтями 307, 310, 314, 315, 317, 318 Кримінального кодексу України [2].

Проте основною метою працівників Національної поліції України під час проведення оперативно-розшукових заходів щодо документування злочинної діяльності збувачів наркотиків має бути викриття осіб, причетних до незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних

засобів, психотропних речовин, тобто організаторів, виконавці, підбурювачів та пособників, а не їх споживачів.

Для юридичної науки велике значення має кримінально-правова характеристика злочину, що являє собою аналіз складу злочину, тому що саме встановлення усіх його ознак у діянні особи дає підстави характеризувати вчинений нею злочин і таким чином визначати характер та обсяг кримінальної відповідальності. У нормах КК за допомогою закріплення відповідних об'єктивних і суб'єктивних ознак визначається, які із вчинених діянь є злочинами. У своїй сукупності ознаки характеризують об'єкт, об'єктивну сторону злочину, суб'єктивну сторону злочину і суб'єкт, які є елементами складу злочину.

Законодавство про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними складається із Закону України "Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори", « Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовини та їх аналогів та прекурсорів» « Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» та інших законодавчих актів [3].

Обов'язковою передумовою успіху в реалізації заходів, спрямованих на попередження злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків загалом і всієї злочинності зокрема є досягнення якісно іншого стану нашого суспільства, в якому людина повинна мати міцний життєвий статус. Для цього необхідно зробити істотні перетворення у найважливіших сферах суспільного життя з урахуванням при цьому інтересів усіх верств суспільства [4]. Для попередження злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків необхідно реалізувати комплекс соціально-економічних, політичних, організаційно-управлінських, виховних, технічних, правових та інших заходів. Загальносоціальне попередження злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків визначається трьома найважливішими складниками, які породжують саме цей вид антисоціальної поведінки, – це економічний, соціальний і моральний. Виходячи з цього, виділяється три сфери, в яких необхідно передусім здійснювати попереджувальну роботу на загальносоціальному рівні: економічна, соціальна і морально-психологічна [5].

Таким чином, ефективність заходів, які здійснюються працівниками правоохоронних органів у цій сфері, необхідно оцінювати за принципами законності (проведення заходів засобами, методами та у формах, що не суперечать закону), професіоналізму (проведення заходів особами, що мають спеціальні знання, вміння та навички), науковості (комплексне використання сучасних наукових

технологій, розробок та інновацій), взаємодії (проведення заходів у тісній співпраці з іншими правоохоронними органами, а також громадськістю), повноти та диференціації (охоплення заходами всіх категорій населення та відповідність заходів стану об'єктів, що відпрацьовуються).

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Закон України « Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/z950062?an=1>

5. Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовини та їх аналогів та прекурсорів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Федорак Вероніка Петрівна,

здобувач вищої освіти навально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Патик Леся Леонідівна,

доцент кафедри кримінальної та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сьогодення, максимальних змін набувають специфічності норми національного законодавства та порядок проведення певних процесуальних дій. Працівники Національної поліції щодня фіксують низку злочинів, де першочерговою слідчою (розшуковою) дією є огляд місця події, який відіграє важливу роль у збиранні та встановленні обставин кримінальної події.

Огляд місця події (далі ОМП) – це первинна, невідкладна слідча (розшукова) дія, мета якої полягає у вивченні матеріальної обстановки місця де вчинено злочин або де є матеріальні сліди, пов'язані з подією злочину шляхом безпосереднього особистого її сприйняття слідчим

або іншими учасниками огляду для виявлення, фіксації і вилучення різних слідів злочину й інших речових доказів, з'ясування механізму події та інших обставин, які мають значення для розслідування [1, с. 5; 2, с. 161]. ОПМ під час досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану проводиться слідчо-оперативною групою (далі – СОГ) у порядку, визначеному ст.ст. 223, 233, 237, 238, 239, 615 Кримінального процесуального кодексу України [3]. Фіксація ходу та результатів огляду здійснюється з дотриманням вимог ст.ст. 104-107, 615 КПК України [3].

Оскільки в Україні діє воєнний стан, то ОПМ має певні особливості, зокрема: 1) найголовнішим правилом є забезпечення безпеки СОГ; 2) має бути тісна координація з різними службами безпеки та оборони; 3) застосовуються різноманітні технічні засоби фіксації, наприклад безпілотні літальні апарати; 4) застосовуються максимально глибокі знання у галузі військової техніки, тактики та стратегії, щоб правильно інтерпретувати події та обставини; 5) важливими для отримання будь якої інформації про злочин є зв'язки з громадськістю [5].

Проведення ОПМ складається з таких етапів: підготовчого, робочого, заключного. Підготовчий етап розпочинається з моменту прийняття слідчим рішення про проведення огляду місця події та умовно поділяється на дві стадії: дії слідчого до виїзду та безпосередньо на місці події [4, с. 416].

На підготовчому етапі до огляду визначається склад СОГ. Це здійснюється з урахуванням об'єкта, що є місцем події, його меж і ймовірної кількості слідів, а також способу вчинення злочину, пов'язаного зі збройною агресією проти України. До СОГ можуть входити: 1) слідчий або декілька слідчих; 2) працівник оперативного підрозділу; 3) спеціалісти: вибухотехнік, спеціаліст з питань застосування ракетних військ та артилерії, а також військової авіації, спеціаліст-криміналіст, судово-медичний експерт, спеціаліст із питань озброєння, фрагментів боеприпасів. За необхідності залучаються інші учасники: сапери Збройних Сил України; працівники ДСНС; кінологи зі службово-пошуковими собаками; військовий (місцевий провідник); фахівець з оцінювання вартості майна; працівники моргу або волонтери, які доставлятимуть трупи оглянутих осіб, та особи (волонтери), які проведуть роботи з розкопування могил [6, с. 20-21].

Тактика огляду на робочому етапі передбачає загальну та детальну стадії огляду. Загальна стадія – це стадія в ході якої слідчий знайомиться з місцем події, визначає межі огляду, висуває версії стосовно події. Детальний огляд, включає поглиблене дослідження

місця події, об'єктів з метою виявлення слідів злочину та ретельного опису їх у протоколі [4, с. 418].

На заключному етапі огляду слід вилучити усе виявлене, завершити фіксацію цієї слідчої (розшукової) дії. Однак, за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення огляду фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення огляду (абз. 2 п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України) [3].

З вище доведеного можна зробити такий висновок, що ефективно проведення огляду місця події вимагає комплексного підходу та врахування різних факторів. Ретельна та професійна підготовка особового складу і використання сучасних технологій є ключовими елементами успішного огляду.

Список використаних джерел

1. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів: наук.-практ. посібник / за ред. Н. І. Клименко. К.: Юрінком Інтер, 2005. 216 с.

2. Криміналістика: підручник / Кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / За ред. проф. В.Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2008. 464 с

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 року № 4651-VI / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

4. Криміналістика : підручник / [В.В. Пясковський, Ю.М. Черноус, А.В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В.В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.

5. Ганзевич В.В. Особливості огляду місця події під час воєнного стану. Інтернет конференція. Вісімдесяті економіко-правові дискусії. Серія: Юридичні науки. 24.11.2023. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4606/>

6. Пам'ятка для курсантів закладів вищої освіти МВС України з документування злочинів, в пов'язаних із збройною агресією рф проти України : [практ. посіб.] / кол. авт.-уклад.: О.А. Моргунов, О.М. Музичук, В.В. Романюк та ін. ; упоряд.: В.О. Невядовський ; за заг. ред. В.В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 44 с.

Хлівна Анастасія Андріївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту заочного та
дистанційного навчання Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сірий Юрій Миколайович,

т.в.о. заступника директора з навчально-
методичної та наукової роботи навчально-
наукового інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат наук з державного
управління

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми зумовлена передусім через те, що на сьогодні Україна переживає складний час, що зумовлено посяганням країни-агресора на територіальну цілісність Української держави та вторгненням російського війська на її територію. Агресія росії проти України спричинила низку змін до чинного законодавства, адаптуючи його до нагальних потреб та викликів, які диктують воєнні дії. Серед іншого, до Кримінального процесуального кодексу України були внесені зміни, що стосуються режиму досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень в умовах воєнного стану.

Метою роботи є аналіз законодавчих змін щодо проведення обшуку у період воєнного стану.

При розгляді питання обшуку у воєнний час необхідно наголосити спершу на статистиці. Так, Офіс Генерального прокурора є основним органом, який взяв на себе координацію розслідування воєнних злочинів з моменту вторгнення. Станом на 22.04.2024 року – 130537 воєнний злочинів [1].

Так, пропонується розгляд змін, що зазнав Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) з 24 лютого 2022 року щодо проведення обшуку. Обшук — це одна із слідчо (розшукових) дій, з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [2].

Він проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться

орган досудового розслідування [2], що є примусовим порядком, полягає в обстеженні приміщень, ділянок місцевості, транспорту та громадян з метою виявлення та вилучення предметів, що мають значення для розслідування, а також людей та трупів. Обшук зачіпає конституційні права людини, є складним та трудомістким у провадженні. Так, ВРУ 14.04.2022 прийнятий Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» щодо внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та удосконалюють процедуру здійснення кримінального провадження під час воєнного стану. При цьому юристи зазначають, що прийняті зміни порушують конституційні права громадян [3].

Першим нововведенням є здійснення обшуку у нічний час, а саме з 22:00 до 06:00 годин. Раніше ця вимога була недопустимою та можливою лише у невідкладних випадках, проте теперішня ситуація на території України змінила дану норму закону. Це зроблено у першу чергу для того, аби виявити диверсантів, які здійснюють координування для країни-агресора, виявлення осіб, які мають приховані збройні знаряддя чи боєприпаси, чи інші предмети суспільної небезпеки. Тому, щоб пришвидшити процес виявлення злочинців, правопорушення яких можуть викликати небезпеку для громадян та національній безпеці здійснюється проведення обшуку у нічний час. Наступним інноваційним процесом є здійснення обшуку без залучення понятих, що передбачено п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України. Ч. 7 ст. 223 вказує на те, що обшук чи обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії. Однак, у п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України зазначається, що в разі потенційної небезпеки для життя чи здоров'я понятих або об'єктивної неможливості їх залучення до проведення обшуку чи обшуку особи, така слідча (розшукова) дія може проводитися без участі понятих та за умови обов'язкової фіксації доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису [2]. Це є другою особливістю проведення обшуку в умовах воєнного стану.

Частина 1 статті 106 КПК України чітко визначає, що протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення [2]. Відповідно до цього положення протокол обшуку також повинен складатися під час проведення обшуку або безпосередньо після його закінчення. Однак, у

п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України зазначається, що в разі відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій фіксація таких процесуальних дій здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту їх завершення [2]. Таким чином, третьою особливістю проведення обшуку в умовах воєнного стану є те, що процесуальне оформлення вказаної слідчої (розшукової) дії за певних умов допускається не під час її проведення чи одразу по її завершенні, а протягом сімдесяти двох годин з моменту її закінчення.

В зв'язку із останньою особливістю виникає декілька питань, а саме:

- на якій підставі викликати осіб, які брали участь у проведенні обшуку, для підписання протоколу обшуку, та яку відповідальність вони понесуть в разі неявки;

- що робити в тому випадку, якщо особи, які брали участь в обшуку, позбавлені фізичної можливості прибути для підписання протоколу обшуку у відведений час, однак при потребі можуть підтвердити все зазначене у протоколі іншим способом (наприклад, по онлайн-зв'язку).

Таким чином, можна зробити висновок, що особливостями проведення обшуку в умовах воєнного стану є, по перше, те, що обшук можливо проводити у нічний час, а саме з 22:00 до 06:00 годин. По друге, така слідча (розшукова) дія в певних ситуаціях може проводитися без участі понятих за умови обов'язкової фіксації доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису. По третє, фіксація зазначеної процесуальної дії за певних обставин здійснюється доступними технічними засобами, а протокол дозволяється складати згодом, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту її завершення. Однак, останнє положення ставить ряд питань та потребує певного удосконалення.

Список використаних джерел

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Електронний ресурс. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 22.04.2024 року).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.04.2024 року).

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 року № 2201-IX/ Відомості Верховної Ради України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 22.04.2024 року).

Хізанов Олексій Дмитрович,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Демиденко Володимир Олексійович,
професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ПІД ЧАС ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дотримання конституційних засад під час воєнного стану є одним із найважливіших аспектів забезпечення прав та свобод громадян в умовах кризових ситуацій. Україна, як суверенна держава, має свою Конституцію, яка гарантує права і свободи громадян незалежно від обставин, включаючи воєнний стан. Проте, воєнний стан може призвести до обмежень цих прав і свобод у зв'язку з необхідністю забезпечення національної безпеки та оборони.

Під час воєнного стану в Україні, Конституція передбачає можливість введення тимчасових обмежень на деякі права та свободи громадян з метою забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності. Зокрема, під час воєнного стану може бути обмежено:

1. Стаття 30. Кожному гарантується недоторканність житла;
2. Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції;
3. Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України;
4. Стаття 33. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом;
5. Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань;
6. Стаття 38. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах,

вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

7. Стаття 39. Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування;

8. Стаття 41. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

9. Стаття 42. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом;

10. Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується;

11. Стаття 44. Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів;

11. Стаття 53. Кожен має право на освіту[3,4].

Проте, Конституція передбачає, що деякі права не можуть бути обмежені, такі як право на життя, рівність перед законом, повагу до гідності та інші.

Саме тому в першу чергу особливу увагу слід приділити тому, щоб обмеження прав були встановлені законом, існувала можливість оскарження таких обмежень в суді, а також щоб була інформація про застосування обмежень доступною для громадськості та контрольована міжнародними органами[2].

Цього можна досягти завдяки забезпеченню судового контролю за законністю обмежень прав і свобод під час воєнного стану. Тобто забезпечення справедливого судочинства, включаючи доступ до справедливих та незалежних судів, залишається важливим завданням під час воєнного стану, оскільки правосуддя є фундаментальним принципом правової держави. Важливо забезпечити, щоб обставини воєнного стану не впливали на незалежність та об'єктивність судових рішень, а судові органи могли вільно виконувати свої функції відповідно до закону та міжнародних стандартів.

Для забезпечення охорони конституційних засад під час воєнного стану українські владні органи повинні виконувати свої обов'язки у межах, встановлених Конституцією та законами України[2]. Саме тому перспективою є посилення контролю за дотриманням правових норм та процедур в умовах воєнного стану. Що може бути досягнуто шляхом розвитку механізмів моніторингу та нагляду, залучення міжнародних спостерігачів та забезпечення доступу до правової допомоги для громадян.

Україна також може розвивати механізми міжнародного співробітництва та обміну досвідом з іншими країнами у сфері

забезпечення прав і свобод під час надзвичайних ситуацій [1]. Що включає в себе обмін кращими практиками, спільні тренінги для правоохоронних органів та розвиток міжнародних стандартів в цій галузі.

Загалом, важливою перспективою є розвиток комплексного підходу до захисту конституційних засад під час воєнного стану в Україні, який враховує як основні принципи правової держави, так і необхідність забезпечення безпеки та стабільності в умовах загрози національній безпеці. Розвиток такого підходу може сприяти забезпеченню ефективного захисту прав і свобод громадян під час воєнного стану та зміцненню демократичних засад в країні.

Отже, одним з основних викликів в охороні конституційних засад під час воєнного стану є забезпечення балансу між потребою у забезпеченні національної безпеки та збереженням громадянських прав та свобод. Сучасний контекст інформаційних технологій робить це завдання ще складнішим, оскільки держава має забезпечити ефективну боротьбу з сучасними загрозами, такими як кібератаки та гібридна війна, не порушуючи основних конституційних принципів та прав. У цьому контексті важливо розвивати та вдосконалювати правові та інституційні механізми контролю за діяльністю влади під час воєнного стану, забезпечуючи прозорість та публічний облік застосування обмежень.

Список використаних джерел

1. Функціонування Конституції України та проблеми реалізації її норм в умовах воєнного стану : матеріали Регіональної науково-практичної конференції (Дніпро, 27 червня 2022 р.); укладачі : канд. юрид. наук, доц. Л. М. Сердюк, І. О. Смірнова. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 99 с.;

2. Правова система України в умовах воєнного стану : збірник наукових праць / за загальною редакцією О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської, М. М. Хоменка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 540 с.

3. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015р. №389-VIII: станом на 19 жовт. 2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 30.04.2024).

Хізанов Олексій Дмитрович,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Зарубей Вікторія Володимирівна,
професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ПІД ЧАС ПРАВОВОГО ПЕРІОДУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У період воєнного стану в Україні важливо використовувати сучасні технології у розслідуванні кримінальних правопорушень для ефективності та прозорості правосуддя. Сучасні технології можуть значно полегшити процеси розслідування, збір доказів, аналіз інформації та забезпечення безпеки для правоохоронних органів та громадян.

Однією з найкращих практик є використання сучасних технологій для збору та аналізу цифрових доказів, таких як відео-, аудіо- та фотоматеріали [3]. Прикладом може бути використання систем відеоспостереження та камер спостереження на публічних місцях, що дозволяє забезпечити надійні докази, та підвищити шанси у справах про воєнні злочини на вдале розслідування та судове переслідування винних осіб.

Також важливо підкреслити невід'ємність використання сучасних методів кібердослідження та аналізу цифрових слідів, які можуть допомогти в розкритті кримінальних справ, пов'язаних зі злочинами в Інтернеті або використанням цифрових технологій для злочинних цілей.

Цифрові сліди є важливою складовою розслідування кримінальних правопорушень у сучасному світі, особливо в умовах воєнного стану, де кіберзлочинність може бути поширеною та складною для виявлення [2]. Найчастіше такі протиправні дії включають в себе несанкціонований доступ та зміна даних на пропагандистські наративи держави-агресора у сайтах органів державної влади, телеефірах та радіоефірах. Ці сліди включають в себе будь-яку цифрову інформацію, яка залишається після взаємодії осіб з комп'ютерами, мобільними пристроями, Інтернетом та іншими цифровими системами.

Основні типи цифрових слідів включають в себе:

1. Історія веб-браузера: Інформація про відвідані веб-сайти, пошукові запити та інші дії, здійснені користувачем у веб-браузері.

2. Файли журналу: Лог-файли, що містять записи про дії користувача, процеси роботи системи, спроби авторизації та інші події, які сталися на комп'ютері.

3. Кеш-файли: Тимчасові файли, які зберігаються на комп'ютері для прискорення доступу до певних веб-сайтів, зображень або інших даних.

4. Cookies: Невеликі тексти, які веб-сайти зберігають на комп'ютері користувача для збереження інформації про його активності та налаштування.

5. Реєстр: Інформація, збережена в реєстрі операційної системи Windows, яка містить дані про встановлені програми, налаштування системи та інше.

6. Файли журналу захисту: Записи подій, пов'язаних з безпекою та захистом інформації, включаючи спроби несанкціонованого доступу до системи, антивірусні перевірки та інше.

7. Метадані файлів: Інформація про власника файлу, дату його створення, зміни та інші атрибути, які можуть бути корисні під час розслідування.[4].

Тому, на мою думку, збір, аналіз та інтерпретація цих цифрових слідів відіграють ключову роль у розкритті кримінальних справ.

В структурі Міністерства внутрішніх справ спеціалізованими фахівцями, що розслідують злочини в мережі Інтернет є кіберполіцейські, які володіють необхідними навичками та інструментами для збору та аналізу цифрових слідів. Їхня робота допомагає виявити докази, ідентифікувати підозрюваних та забезпечити необхідну інформацію для розгляду справи на суді.

Також до найкращих практик можна віднести використання аналітичних та штучно-інтелектуальних систем для обробки великих обсягів інформації, що допомагає виявити зв'язки між подіями, визначити потенційних підозрюваних та встановити причинно-наслідкові зв'язки в справах про воєнні злочини [2].

Проте, серед недоліків можна відзначити нестабільність та вразливість інформаційних систем, що використовуються в процесі розслідування кримінальних правопорушень, адже недостатня кібербезпека може призвести до втрати або порушення конфіденційності даних, що може підірвати довіру до результатів розслідування [1].

Крім того, інший недолік полягає у відсутності стандартизованих підходів до використання сучасних технологій у розслідуванні кримінальних правопорушень. Відсутність чітких протоколів та методів може ускладнити співпрацю між різними органами правосуддя та знизити ефективність розслідування.

Отже, для успішного використання сучасних технологій у розслідуванні кримінальних правопорушень у період воєнного стану в Україні, необхідно не лише активно використовувати найкращі практики, але й розвивати інформаційні системи з урахуванням відповідних заходів з кібербезпеки та стандартизації процесів використання технологій, що в підсумку може сприяти підвищенню ефективності правосуддя, забезпеченню безпеки громадян та боротьбі зі злочинністю. Однак необхідно забезпечити баланс між використанням технологій та захистом прав та свобод людини

Список використаних джерел

1. Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану [Текст] : матеріали міжвідом. наук.- практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарєв, С.С. Чернявський та ін.] – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. – 294 с.

2. Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції в авторській редакції, (м. Кропивницький, 27 жовтня 2022 року). Кропивницький, 2022. 369 с;

3. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану» [сайт] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#Text> (дата звернення: 22.04.2024);

4. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [сайт] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>. (дата звернення: 22.04.2024).

Чернієнко Єлизавета Олександрівна,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності ННІ №1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасна ситуація в Україні об'єктивно зумовлює зростання масштабів тіньової економіки, що стимулює розвиток організованої злочинності і корупції в Україні. Цей процес, в свою чергу, викликав зниження життєвого рівня більшості населення. Посилюються процеси

зрощення економічної та загальнокримінальної злочинності, лідерів злочинних угруповань з корумпованими посадовими особами органів влади та управління, правоохоронних органів.

Організована злочинність є і залишається одним з факторів суспільного розвитку, її масштаби — реальна загроза становленню соціально-економічних реформ та входження України в світове співтовариство [1, с. 58-59].

Знання оперативно-розшукової характеристики різних організованих злочинних формувань (ОГ та ЗО), їх учасників (особистість, спосіб життя, взаємовідносини, зв'язку кримінальних елементів, типові ситуації і ознаки замаскованої протиправної поведінки тощо) дозволяє правильно визначити об'єкти і способи ефективного застосування сил, засобів і методів ОРД, а також успішно виконувати оперативно-тактичні завдання.

До державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, відносяться: органи Національної поліції і Служби безпеки України; органи прокуратури України; органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю; органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори; розвідувальний орган Міністерства оборони України; Служба зовнішньої розвідки України; Національне антикорупційне бюро України [2].

Оперативні підрозділи Національної поліції України відіграють основну роль у протидії організованій злочинності, а саме, Департамент стратегічних розслідувань.

Департамент стратегічних розслідувань займається:

1. документуванням протиправної діяльності організованих груп та злочинних організацій, суб'єктів підвищеного злочинного впливу, а також осіб, які звертаються за таким впливом (ст. 255, 255-1, 255-2, 255-3, 257 КК України);

2. документуванням транснаціональних та етнічних організованих злочинних груп та злочинних організацій;

3. протидіє злочинам, які набули актуальності у період збройної агресії РФ проти України, серед них:

- протидія незаконному обігу зброї, що стала особливо актуальною після введення воєнного стану;

- виявлення та документування фактів колабораційної діяльності осіб, які підтримують дії РФ на території України;

- виявлення та протидія незаконному переправленню осіб через державний кордон України під час дії воєнного стану;

- документування фактів шахрайських дій під виглядом допомоги Збройним Силам України та привласнення гуманітарної допомоги (ч. ч. 2, 3, 4 ст. 190, ч. ч. 1, 2, 3 ст. 201-2 КК України) [3].

Крім того, у взаємодії з підрозділами Служби безпеки України, Департамент стратегічних розслідувань проводить: координовані антитерористичні (контрдиверсійні) заходи з нейтралізації можливих

диверсійно-розвідувальних груп противника в операційних зонах угруповань військ, з метою зниження ризиків диверсійних атак, запобігання порушенню стабільної роботи державних підприємств, установ, організацій, об'єктів критичної інфраструктури, військових об'єктів, транспорту і зв'язку [4, с. 4-5].

Підсумовуючи, варто зазначити, що основним підрозділом в органах Національної поліції України щодо протидії організованій злочинності є Департамент стратегічних розслідувань. Адже, він займається аналізом кримінальної ситуації в країні, координацією діяльності підрозділів Національної поліції України, щодо протидії організованій злочинності, здійсненням оперативно-розшукових та оперативно-технічних заходів, що спрямовані на здобуття інформації про криміногенні процеси у злочинному середовищі, документуванням злочинної діяльності організованих груп та злочинних організацій, притягненням їх лідерів груп та "злочинців в законі" до кримінальної відповідальності тощо.

Список використаних джерел

1. Герасименко О.В., Орлов Ю.В. Проблеми протидії організованій злочинності в умовах війни: від актуальних викликів до стратегічного управління. Вісник кримінологічної асоціації України. 2023. № 1 (28). С. 72–86.

2. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України № 3341-ХІІ від 30.06.1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358 (із змінами).

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 1.09.2001 року. // <http://zakon.rada.gov.ua/>

4. Вісник кримінологічної асоціації України. 2023. №1(28): проблеми протидії організованій злочинності в умовах війни: від актуальних викликів до стратегічного управління С. 15

Шуманевська Крістіна Анатоліївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Поштаренко Інна Валеріївна,

викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З 2014 року в Україні триває збройна агресія російської федерації, яка з 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабну війну. Суспільна небезпечність є невід'ємною ознакою будь-якого

кримінального правопорушення і лежить в основі процесів криміналізації та пеналізації. Характеризуючи суспільну небезпечність кримінальних правопорушень, які вчиняються в умовах воєнного стану, потрібно відзначити, що за своєю спрямованістю на заподіяння шкоди конкретним суспільним відносинам, тобто за характером суспільної небезпечності, ці діяння можуть бути різноманітними і посягати практично на всі або принаймні абсолютну більшість сфер суспільних відносин, які поставлені під охорону законом про кримінальну відповідальність. Саме тому використання умов воєнного стану виступає обставиною, що обтяжує покарання, в разі вчинення будь-якого кримінального правопорушення (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК), крім випадків, коли суд приймає мотивоване рішення про неврахування цієї обставини або остання вже виступає ознакою складу кримінального правопорушення (ч. ч. 2, 4 ст. 67 КК).[1]. Від 24 лютого 2022 року КПК України вже 9 разів були внесені зміни. Зокрема, редакція статті 615 Кодексу, що встановлює особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану, вже змінювалась тричі. Верховна Рада України продовжує розглядати законопроекти різного спрямування, які пропонують зміни до кримінального процесуального законодавства України. Одним із нововведень, що передбачені Законом України № 2201-IX від 14.04.2022 є можливість проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи без залучення понятих, у випадках, коли їх залучення є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпечкою для їхнього життя чи здоров'я. [4]

Вважаю за необхідне зробити акцент на одному із найпоширеніших кримінальних правопорушень під час воєнного стану, а саме нецільове використання гуманітарної допомоги. Визначення поняття «гуманітарна допомога» закріплене у ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу». Гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Гуманітарна допомога може надаватися у вигляді: - грошової форми; - певних речей чи предметів побуту; - добровільної пожертви; - виконання роботи чи послуги. До її ознак слід віднести те, що вона є адресною та безоплатною для одержувачів. Зброя, боеприпаси та обладнання, які можуть спричинити тілесні

ушкодження або смерть, не можуть бути визнані як гуманітарна допомога. [2] 03 квітня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги». КК України доповнено статтею 201-2, яка має назву «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». Відповідно до даної статті продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі, - караються штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років [5]. Крім того, 20 вересня 2022 року Верховна Рада України прийняла постанову «Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави» [3]. На сьогодні законодавець робить усе, щоб запобігти зловживанню гуманітарною допомогою, а також інших незаконних дій, що пов'язані зі зазначеною допомогою.

Отже, зміни до кримінального законодавства щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги є досить актуальними на сьогодні. Під час воєнного стану виявлено численні випадки нецільового використання гуманітарної допомоги, а завдяки посиленню відповідальності вчинення даного злочинного діяння повинно зменшитись, а гуманітарна допомога має дійти до одержувача.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України 2341-III, редакція від 28.03.2024 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14/ed20220616#Text>

3. Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави : Постанова

Верховної Ради України від 20.09.2022 р. № 2603-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2603-20#Text>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

5. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>

Яценко Софія Віталіївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності ННІ №1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ ТА ВИБУХІВКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Незаконний обіг вогнепальної зброї, вибухових речовин та пристроїв завжди становив серйозну загрозу публічній безпеці. Збройні напади завдають непоправної шкоди життю і здоров'ю громадян, мають резонансний характер, посилюють страх і відчуття незахищеності у населення, нівелюють у суспільній свідомості зусилля держави, спрямовані на стабільний розвиток суспільства, забезпечення прав і свобод людини, створення гідних умов її життя. Конституцією України проголошено, що людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в нашій державі найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя, свободу та особисту недоторканність, а також недоторканність житла. Обов'язок держави – захищати життя людини (ст. 3, 27, 29, 30 Конституції України). [1.]

Одним із актуальних питань яке постає на сьогоднішній день є порушення встановлених правил поведження з загально-небезпечними предметами, найбільш поширеним злочином з яких є незаконне поведження зі зброєю, бойових припасів або вибуховими речовинами. Неконтрольований обіг відповідних загально небезпечних предметів приховує в собі високий рівень безпеки спричинення шкоди людям та довкіллю. Суспільна безпека злочинів, пов'язаних із незаконним обігом зброї, обумовлена тенденцією розвитку насильницької озброєної злочинності, а ще і незаконним збройним підприємництвом.

Про наявність такої зброї та відповідних небезпечних предметів і активне насичення ними держави свідчить аналіз офіційної статистики за останні роки. Так у 2016 було вилучено 275 одиниць вогнепальної зброї, 125306 боєприпасів, понад 73 кілограма вибухівки, що вказує на стійкий зріст кількості зазначених злочинів. Саме тому комплексне вивчення дій оперативних підрозділів НП України направлене на виявлення незаконного обігу зброї, бойових припасів або вибухових речовин на території обслуговування має важливе значення для вирішення як наукових, так і практичних завдань. [2.]

Пристаючи до виявлення фактів незаконного обігу зброї і вибухових речовин на території обслуговування працівник поліції повинен зібрати і проаналізувати відомості щодо: наявності на території обслуговування об'єктів на яких відбувається обіг зброї і боєприпасів; правил їх обігу; практики виконання цих правил. Відомості відносно об'єктів обігу зброї і боєприпасів можна отримати у суб'єктів, які мають право на їх придбання, а саме: державні воєнізовані організації - армія, органи національної поліції, митні органи та інші підприємства, організації та установи з особливими статутними завданнями (приватні охоронні підприємства і служби безпеки); підприємства, що займаються розробкою, випробуванням, виробництвом зброї, боєприпасів і вибухових речовин, а також їх торгівлею; спортивні і мисливські підприємства і організації; недержавні освітні установи з підготовки охоронців. [3.]

Результати проведення уповноваженими органами Національної поліції заходів щодо запобігання незаконному обігу зброї, боєприпасів та вибухівки, виявлення і перекриття каналів їх надходження до злочинного середовища та посилення контролю за використанням зареєстрованої зброї, недопущення пов'язаних з нею надзвичайних подій, неконтрольованого розповсюдження зброї, спецзасобів, боєприпасів до неї та вибухівки свідчать про позитивний їх вплив на оперативну обстановку в державі та підтверджують доцільність їх проведення надалі.

Зазначені заходи суттєво впливають на оздоровлення оперативної обстановки у країні, а також зменшують кількість злочинів, учинених із застосуванням вогнепальної зброї. [4.]

Список використаних джерел

1. Зброя із зони АТО складає приблизно 70 % «чорного ринку» – МВС // ZN,Ua : сайт. URL: https://dt.ua/UKRAINE/zbroya-iz-zoni-atoskladaye-priblizno-70-chornogo-rinku-mvs-173778_.html (дата звернення: 12.03.2019).

2. Головне – пильність. URL: <http://www.magistral-uz.com.ua/articles/golovne--pilnist.html> (дата звернення: 10.02.2019).

3. Протидія злочинам, пов'язаним із незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/b7b842d9-d2be-4ae1-8ce1-d4d9334e0c8a/content>

4. Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку. Харків, 2019 https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/18_04_2019/pdf/94.pdf

Ящур Павло Олександрович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Зарубей Вікторія Володимирівна,
професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМАТИКА ВЗАЄМОДІЇ МІЖ РІЗНИМИ ГІЛКАМИ ВЛАДИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Взаємодія між різними гілками влади в процесі розслідування та протидії кримінальним правопорушенням під час воєнного стану визнається як важливий аспект забезпечення ефективного правопорядку та захисту прав громадян. Ця сфера взаємодії охоплює не тільки узгодження дій між відповідними органами, але й сприяє взаємному розумінню та співпраці на різних рівнях управління.

Україна, перебуваючи в умовах воєнного стану, стикається з різними складними завданнями у сфері розслідування кримінальних правопорушень.

По-перше, це потреба у зміцненні співпраці між правоохоронними органами, щоб забезпечити оперативність та координацію заходів у боротьбі зі злочинністю. Особливу увагу слід звернути на взаємодію між поліцією, військовими, та судовими органами, оскільки вони мають різні повноваження та обов'язки, але їх спільна діяльність є необхідною для успішного розслідування та забезпечення правосуддя.

По-друге, важливим аспектом є взаємодія між владою та громадськістю. Громадські організації, правозахисні та громадянські активісти можуть відігравати важливу роль у контролі за діяльністю правоохоронних органів та сприяти підвищенню довіри громадян до системи правосуддя.

По-третє, важливою є співпраця з міжнародними партнерами та організаціями. Умови воєнного стану часто потребують залучення зовнішньої допомоги та експертного знання для успішного розслідування та протидії кримінальним правопорушенням. Така співпраця може включати обмін інформацією, надання технічної підтримки, а також спільні розслідування та просування справ до суду.

Все ж, взаємодія між різними гілками влади у розслідуванні та протидії кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу та врахування інтересів усіх зацікавлених сторін. Це важливий аспект для забезпечення правопорядку та безпеки у країні.

Проблеми взаємодії між різними гілками влади у розслідуванні та протидії кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану становлять серйозний виклик для забезпечення ефективного правопорядку та захисту прав громадян.

Перша проблема виникає через розмежування обов'язків між різними гілками влади. Поліція, військові структури, суди та інші органи мають відмінні компетенції та пріоритети у розслідуванні кримінальних справ. Це може спричинити проблеми у співпраці, дублюванні зусиль або недостатній реакції на злочини під час війни.

Друга проблема пов'язана з бюрократичними перешкодами. Деякі процедури та формальності можуть сповільнювати розслідування кримінальних правопорушень, особливо у воєнний період, коли оперативність є критичною. Наприклад, потрібність отримання дозволу на проведення певних дій чи відсутність механізмів швидкого обміну інформацією може ускладнювати ефективну діяльність правоохоронних органів.

Третя проблема полягає у недостатньому використанні сучасних технологій та аналітичних інструментів. В умовах воєнного стану, де великі обсяги інформації потребують обробки та аналізу, важливо мати ефективні системи для збору, обробки та використання даних у розслідуванні кримінальних справ. Недоліки у цій сфері можуть призводити до втрати важливої інформації та неефективності в діях правоохоронних органів.

Загалом, ці проблеми взаємодії між гілками влади у розслідуванні та протидії кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану потребують уваги та системного підходу для забезпечення ефективності та справедливості в правосудді.

Перспективи взаємодії між різними гілками влади у розслідуванні та протидії кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану можуть бути визначені через прийняття конкретних заходів та застосування інноваційних підходів. Ось деякі з перспектив, які можуть сприяти покращенню цієї взаємодії:

По-перше, розвиток спеціалізованих структур координації. Створення централізованих органів, які б координували дії між різними гілками влади у сфері розслідування кримінальних правопорушень, дозволить забезпечити швидку та ефективну реакцію на злочини у воєнний час.

Друга перспектива – використання сучасних технологій. Впровадження інформаційних систем, аналітичних програм та штучного інтелекту у роботу правоохоронних органів дозволить підвищити оперативність, точність та об'єктивність розслідування.

Третя перспектива - зміцнення міжнародного співробітництва. Укладення угод та механізмів спільних розслідувань з іншими країнами та міжнародними організаціями сприятиме обміну інформацією, досвідом та експертними знаннями у сфері правопорядку та розслідування злочинів.

Тож, перспективи взаємодії між різними гілками влади у розслідуванні та протидії кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану полягають у впровадженні нових підходів, технологій та міжнародного співробітництва для забезпечення ефективності та справедливості у правосудді.

Узагальнюючи, важливо відзначити, що співпраця між різними гілками влади вимагає комплексного підходу та системної праці всіх відповідних органів. Використання сучасних технологій, створення спеціалізованих структур координації, зміцнення міжнародного співробітництва та активна участь громадськості є ключовими напрямками для успішного вирішення цієї проблеми. Взаємодія між різними гілками влади повинна ґрунтуватися на принципах взаєморозуміння, відкритості та спільної мети забезпечення правопорядку та захисту прав громадян навіть у найважчих умовах воєнного конфлікту.

Список використаних джерел

1. ЗБІРНИК матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» 27 жовтня 2022 року. – с. 370

2. Спеціальні знання у кримінальному процесі України : монографія / А.М. Тимчишин. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – с. 362

3. Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану [Текст] : матеріали міжвідом. наук.- практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. – 294 с.

Яцур Павло Олександрович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Демиденко Володимир Олексійович,

професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Роль конституційного суду в забезпеченні прав людини під час воєнного стану в Україні відіграє важливу та складну функцію, яка заснована на взаємодії конституційних норм, міжнародних стандартів та практики судового контролю. В контексті воєнного стану, коли зазвичай обмежується деякі права та свободи громадян у інтересах національної безпеки та громадського порядку, роль конституційного суду стає критичною для забезпечення балансу між потребами держави та захистом основних прав і свобод осіб[1]. Конституційний суд виступає важливим органом, що забезпечує виконання конституційних гарантій прав людини, навіть у надзвичайних обставинах.

У контексті сучасної проблематики воєнного стану в Україні, роль конституційного суду набуває особливого значення. Воєнний стан часто супроводжується обмеженням деяких прав і свобод громадян, щоб забезпечити національну безпеку та громадський порядок. Зокрема, під час воєнного стану може бути обмежено такі конституційні норми:

1. Стаття 30. Кожному гарантується недоторканність житла;
2. Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції;
3. Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України;
4. Стаття 33. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом;

5. Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань;

6. Стаття 38. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

7. Стаття 39. Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування;

8. Стаття 41. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

9. Стаття 42. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом;

10. Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується;

11. Стаття 44. Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів;

12. Стаття 53. Кожен має право на освіту[3,4].

У таких умовах, конституційний суд відіграє важливу роль у контролі за законністю і обґрунтованістю заходів, що вживаються владою. Він забезпечує, щоб будь-які обмеження прав були обмеженими, необхідними і відповідали вимогам Конституції.

Перш за все, конституційний суд має на меті забезпечення дотримання конституційних принципів та гарантій у будь-яких обставинах, включаючи воєнний стан. Він виступає як орган конституційного контролю, перевіряючи законність і відповідність конституційним нормам ухвалених заходів, що обмежують права та свободи громадян у цей період. Це означає, що конституційний суд має право на розгляд конституційності законів, указів та інших нормативних актів, що регулюють порядок дій під час воєнного стану.

Досвід України показує, що важливою функцією конституційного суду є захист прав людини в умовах воєнного конфлікту[1]. Наприклад, під час Російсько-української війни на сході України та пізніше у повномасштабній війні, конституційний суд України активно втручався у справи, що стосуються порушень прав людини, таких як незаконне утримання, катування та інші форми недозволеного втручання у права осіб. Це свідчить про те, що конституційний суд відіграє роль гаранта захисту прав людини під час воєнного стану.

Крім того, конституційний суд в Україні також має важливу функцію у визначенні обсягу прав та обов'язків органів влади та правоохоронних органів у період воєнного стану. Це стосується, зокрема, питань повноважень щодо затримання, обшуку, заборон на діяльність, а також механізмів судового контролю за такими заходами.

Також немаловажливу роль відіграє судова гілка влади, на яку покладено функцію здійснювати правосуддя. Саме тому особливу увагу слід звернути на те, щоб обмеження прав були чітко визначені законом, забезпечена можливість оскарження таких обмежень у суді, а також щоб інформація про їх застосування була доступна для громадськості та піддавалася контролю міжнародними органами. Цього можна досягти шляхом забезпечення судового контролю за законністю обмежень прав і свобод під час воєнного стану[2]. Тобто важливим завданням залишається забезпечення справедливого судочинства, включаючи доступ до незалежних і справедливих судів, оскільки правосуддя є основним принципом правової держави[2]. Необхідно гарантувати, щоб умови воєнного стану не впливали на незалежність та об'єктивність судових рішень, а судові органи мали можливість виконувати свої обов'язки відповідно до закону та міжнародних нормативних актів.

Отже, Конституційний Суд в Україні відіграє ключову роль у забезпеченні прав людини під час воєнного стану, особливо у контексті сучасних викликів та проблематики, пов'язаної з воєнним станом в країні. На основі конституційних норм та міжнародних стандартів прав людини, Конституційний Суд відстоює принципи правової держави та гарантує збереження та захист прав та свобод громадян навіть у надзвичайних обставинах. У своїх рішеннях та рекомендаціях, Конституційний Суд звертає увагу на дотримання законності та принципів справедливості в діяльності влади та органів правопорядку під час воєнного стану. Важливою функцією Суду є перевірка конституційності нормативних актів, прийнятих у період воєнного стану, з метою уникнення порушень конституційних прав та свобод громадян. Досвід України підтверджує, що роль Конституційного Суду важлива для забезпечення правового режиму воєнного стану та захисту прав людини в умовах конфлікту.

Список використаних джерел

1. НаливайкоЛ. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану. Наукові інновації та передові технології. 2024. No 3 (31). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-622-635](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-622-635)(дата звернення: 30.04.2024);
2. ПівненкоЛ.В. Проблемні аспекти реалізації права на судовий захист в умовах воєнного стану. New ukrainian law. 2023. No 1. С. 137–

143. URL: <https://doi.org/10.51989/nul.2023.1.17>(дата звернення: 30.04.2024);

3. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015р. №389-VIII: станом на 19 жовт. 2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>(дата звернення: 30.04.2024).

Наукове видання

**РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОТИДІЯ
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Матеріали
підсумкової науково-теоретичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених
(Київ, 16 травня 2024 року)

Відповідальний упорядник: *Тамара Швець*

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
Дк № 4155 від 13.09.2011.

Підписано до друку 13.05.2023. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 11,25. Ум. друк. арк. 10,46.

Тираж 20 прим.
